

Legenda o blahoslavené Anežce

Asi 3. třetina 14. století

Česká veršovaná skladba o životě světice.

Legenda zpracovává život bl. Anežky, zakladatelky prvního českého kláštera klarisek Na Františku v Praze. Tematicky se tak vymyká z okruhu česky psaných veršovaných hagiografických děl 14. století, převážně ztvárnujících životy svatých cizí provenience (Dorota, Kateřina, Margareta, Jiří aj.). Třebaže nebyla včleněna do české prozaické redakce Legendy aurey Jakuba de Voragine, jinak doplňované o životy domácích světců, svou kompozicí a ideovým zaměřením odpovídá koncepci do svodu zahrnutých skladeb.

Vznikla jako překlad latinské legendy, kterou k účelům kanonizačním složil neznámý český františkán kolem roku 1320. Česká verze se zachovala pouze v pěti malých zlomcích, tzv. chebských (84 verše celé a 16 neúplných), zachycujících závěr Anežčina života. Zachovává dějovou linii své předlohy, a je možno předpokládat, že anonymní tvůrce zpracoval celou látku, jak ji známe z latinského podání (např. v milánském rukopisu). Na základě srovnání dějově si odpovídajících míst textů tvoří zlomky 3–5 % legendy, a pokud se rozsah českého zpracování shodoval s latinským zněním, pohyboval by se celkový počet veršů kolem dvou tisíc; rozsahem by se tak dílo řadilo k nejdelším staročeským veršovaným legendám, o jejichž existenci víme. Také z hlediska veršové techniky (důsledně osmislabičný, sdruženě rýmovaný verš) a výběrem jazykových prostředků (básník se vesměs věrně přidrží své předlohy, ale s licencemi, které vycházejí vstříc snaze po celkově prostším a konkrétnějším vyjádření) převyšuje legenda běžnou úroveň skladeb svého žánru.

EDICE: Legenda o blahoslavené Anežce. Chebské zlomky (1948, ed. M. Mladějovská). ■

LITERATURA: M. Mladějovská, J. Vilikovský in Legenda o blahoslavené Anežce (1948); J. Beran in Blahoslavená Anežka Česká (Řím 1974); J. Polc in Světice Anežka Přemyslovna (1988).

mie 14, 1909/10, s. 430; an., Přehled 8, 1909/10, s. 695; A. N. (Novák), Přehled 8, 1909/10, s. 782 ●; ● ref. Epištoly k mladému příteli: A. M. (Macek), Akademie 14, 1909/10, s. 555; Spektator (A. Žalud), Čes. revue 3, 1909/10, s. 507; V. K. (K. Velemínský), Naše doba 17, 1909/10, s. 693; R. (V. Cervinka), Zlatá Praha 27, 1909/10, s. 448 ●; V. K.: ref. Hříchy otců, Pražská lid. revue 1912, s. 232; K. (J. Kodíček): ref. Putička, Závěrek (scén. provedení), Přehled 11, 1912/13, s. 503; ● ref. Mojžíš: Dr. A. F. (Fuchs), Tribuna 29. 6. 1919; K. Svoboda, Čes. revue 13, 1919/20, s. 544; -vh- (M. Hýsek), Kmen 3, 1919/20, s. 178; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 20, 1919/20, s. 71 ●; ● ref. Zrádce: Alap (A. Procházka), MR 1920/21, sv. 36, s. 241; K-ček (J. Kodíček), Tribuna 30. 3. 1921; Z. Hásková, Cesta 3, 1920/21, s. 636; K. Svoboda, Naše doba 28, 1920/21, s. 407; Kazetka (K. Z. Klíma), LidN 30. 3. 1921; R. I. (Illový), PL 30. 3. 1921; M. M. (Majerová), RP 30. 3. 1921; K. Engelmüller, Zlatá Praha 1921, s. 167 ●; M. Pujmanová-Hennerová: ref. Zápisky starého mládence..., Tribuna 30. 4. 1922; K. H. (Hikl): ref. Zápisky hrbáčovy, Naše doba 31, 1923/24, s. 187; ● ref. Rakušák: K. (F. V. Krejčí), PL 23. 11. 1924; drb (J. Borecký), Zvon 25, 1924/25, s. 237; -vb-, Topičův sborník 12, 1924/25, s. 66 ●; ● ref. Zemský ráj na nebi: K. Š. (Štorch), RA 2, 1926/27, s. 106; K. H. (Hikl), Naše doba 34, 1926/27, s. 569 ●; ● ref. Leliček redivivus: V. Brtník, Venkov 14. 9. 1928; K. Hikl, Naše doba 36, 1928/29, s. 184; K. Š. (Štorch), RA 4, 1928/29, s. 115; drb. (J. Borecký), Zvon 29, 1928/29, s. 41 ●; ● k sedmdesátinám: j. h., LidN 14. 7. 1929; O. D., LidN 15. 7. 1929; J. Kohn, NO 16. 7. 1929; an., Úhor 1929, s. 130; E. Konrád: L. dramatik, NO 16. 7. 1929 ●; ● ref. Kdo bude soudit?: B. P. (Polan), RA 5, 1929/30, s. 95; I. F. (Fischerová), NO 3. 4. 1930 ●; Líva: ref. V české garnizóně před válkou, V české garnizóně za války, Střední škola 11, 1930/31, s. 294; ● ref. Hříchy dětí: nr (A. C. Nor), Telegraf 18. 4. 1931; O. M. (Mrkvička), LidN 19. 4. 1931 ●; ● ref. Starý byrokrat: vz (V. Zelinka), Zvon 33, 1932/33, s. 547; J. Thon, LidN 27. 5. 1933; J. Šnobl, Rozhledy 1933, s. 72 ●; -ý (K. Nový): k 75. nar., NO 15. 7. 1934; an.: ref. Povídky o vtipném psu Voříškovi, PL 13. 4. 1934; F. Weidemann: Památce dr. E. L. – Ledy, Věstník židov. náboženských obcí 1946, s. 107; R. Iltis: Českožidovský spisovatel upozornil na útisk Slováků, Věstník židov. náboženských obcí 1949, s. 3; J. B. Michl: Z korespondence B. Björnsona s E. L., SPFF Brno, D 4, ř. literárněvědná, 1957 + Ke korespondenci B. Björnsona s E. L., SPFF Brno, D 6, ř. literárněvědná, 1959.

dh

msl

Legenda o Jidášovi

Legenda o Jidášovi

Po 1306

Veršované apokryfní vyprávění o životě biblického Jidáše, náležící ke skupině nejstarších českých veršovaných legend, které vznikly na přelomu 13. a 14. století a tematicky se váží k životu a učení Ježíše Nazaretského.

L. o J., stejně jako ostatní legendy nejstaršího českého cyklu duchovní epiky (*O umučení Páně, O apoštolích, O seslání sv. Ducha, O Panně Marii, O Jakubu Menším, O Pilátovi, O papeži Silvestrovi*), se dochovala pouze v torzovité podobě: známe ji ze dvou zlomků (drkolenský a muzejní) téhož rukopisu o více než 260 verších.

Na rozdíl od ostatních skladeb cyklu, které své náměty čerpají z novozákonních knih a které – třebaže reflektují některé aspekty rytířského světa – se zásadně od svých pramenů neodchylují, není L. o J. spolu s pilátovským apokryfem obsahově omezena církevně kanonizovanými texty, jen stručně glosujícími osudy obou postav. Tematická nevázanost na biblické podání uvolnila prostor pro básnickou fantazii, jež se projevila jednak v dějové pestrosti a napínavosti s prvky exotismu, charakteristickými pro světskou rytířskou literaturu té doby, jednak v zapojení některých tradičních výpravných motivů (motiv mojžíšovský, oidipovský). Neznámý český autor (patrně také původce Legendy o Pilátovi) zpracoval látku obsaženou ve svodu Jakuba de Voragine Legendy aurea s přihlédnutím k jiným pramenům. Navíc – inspirován latinskými poetikami a veden osobitým smyslem pro formu – ji stylisticky i obsahově obohatil a zmínkou o vyměření Přemyslovců připoutal k českému kontextu.

EDICE: V. Hanka: Tři zlomky epických básní z počátku 14. věku, ČČM 1829; in Výbor z literatury české 1 (1845, ed. P. J. Šafařík); A. Patera: Drkolenský a muzejní zbytek staročeské rýmované legendy o Jidášovi z první čtvrti 14. století, ČČM 1888; in Výbor z literatury české. Doba stará (1893, ed. J. Pelikán); in Nejstarší památky jazyka a písemnictví českého 1 (1903, ed. V. Flajšhans); in Výbor z literatury české (1908, ed. J. V. Novák); in Čítanka pro vyšší třídy škol středních 1 (1910, ed. V. Ertl); in Výbor z české literatury od počátků po dobu Husovu (1957, ed. B. Havránek, J. Hrabák a kol.); in Nejstarší české veršované legendy (1964, ed. J. Cejnar). ■

LITERATURA: V. Hanka: Tři zlomky epických básní z počátku 14. věku, ČČM 1829, s.58; V. B.

Nebeský: Zlomky básní dějepisných, ČČM 1847; J. Feifalik in: Studien zur Geschichte der altböhmischen Literatur 7. Über die Bruchstücke einer alttschechischen Kaiserchronik und über die Benützung der Legenda aurea in der alttschechischen Dichtung, Sitzungsberichte der phil.-hist. Klasse... 37 (Viedeň 1861); J. Gebauer: Ke kvantitě staročeských zlomků epických, LF 1878; A. Patera: Drkolenský a muzejní zbytek staročeské rýmované legendy o Jidášovi z první čtvrti 14. století, ČČM 1888; J. Polívka: Z legend o Jidášovi. Drobné příspěvky literárněhistorické, ČČM 1891; A. Havlík: O významu slovných shod rýmových pro poznání příbuznosti skládání staročeských, ČČM 1896 + K otázce významu slovných shod rýmových pro poznání příbuznosti skládání staročeských, ČČM 1900; V. Flajšhans in Nejstarší památky jazyka i písemnictví českého 1 (1903); A. Novák in Dějiny české literatury, Čs. vlastivěda 7. Písemnictví (1933); R. Jakobson in Verš staročeský, Čs. vlastivěda 3. Jazyk (1934); F. Šimek: Zbásnil náš nejstarší cyklus legend i Alexandreidu jeden básník?, ČČM 1956; E. Urbánková in Klementinské zlomky nejstarších českých legend (1959); J. Hrabák in Nejstarší české veršované legendy (1964, ed. J. Cejnar); Z. Tichá: Dějová složka a dějový spád v skladbách 14. století, LF 1966; J. Lehár: Nejstarší české legendy, sb. Strahovská knihovna 16–17, 1981–1982 (1982)→ Nejstarší česká epika (1983).

msl

Legenda o sv. Kateřině viz Život sv. Kateřiny

Legenda o svatém Prokopu

Asi kolem poloviny 14. století

České veršované zpracování prokopské legendy.

Je známa pouze z tzv. Hradeckého rukopisu z 2. poloviny 14. stol. V dochované podobě má 1084 veršů, z nichž 2 jsou neúplné, protože mezi nimi 1 list rukopisu chybí. Datování skladby je závislé na latinské prozaické prokopské legendě zvané Vita maior, která vznikla nejspíše v průběhu 1. poloviny 14. stol. a posloužila neznámému českému autoru jako předloha. Podle staršího mínění (J. Dobrovský, J. Feifalik) byla česká veršovaná skladba naopak předlohou latinské legendy a její vznik byl kladen do 13. stol., ale po stanovení skutečného vzájemně-

ho poměru obou skladeb (J. Emler, V. Vondrák) bylo obecně přijato datování založené na době vzniku latinské legendy.

Obsahově i pořadím jednotlivých dějových motivů se česká skladba přidržuje své latinské předlohy, omezuje se však na vyprávění o Prokopových osudech a skutcích od narození do smrti se soustředěním na jeho sázavské působení. Končí i vrchol splněním jeho věštby o vypovězení slovanských řeholníků ze Sázavy a o jejich opětném návratu z uherského vyhnanství. Světcovy posmrtné zázraky uváděné v předloze reprezentuje zde jediný, a to vypuzení německých mnichů z kláštera, které je v kompozici skladby zdůrazněno tím, že je symbolicky předznamenáno vypuzením dáblů ze sázavské jeskyně. Na Prokopově postavě asketického poustevníka, dobrotivého opata a lidumilného divotvorce, je tak navíc vyzdvížen rys ochránce a obránce domácího živlu proti rozpínavosti cizinců, a současně exponován jako dominantní. Tím je původní legendární vyprávění významově přehodnoceno dobovou aktualizací, náboženská látka se stává nositelkou vlastenecké protiněmecké tendence; to skladbu sblížuje s Dalimilovou kronikou, které se podobá též střízlivou věcností podání i tvarem verše. – L. o sv. P. byla pravděpodobně určena poutníkům přicházejícím na Sázavu k světcovu hrobu, aby jim byla recitována (několikeré oslovení posluchačů vložené do textu, upozorňující na určité dějové motivy nebo vybízející k pozornosti). Spolu se soudobou Legendou o blahoslavené Anežce je dokladem toho, jak se latinské legendy o domácích světcích stávaly ve 14. století vědným námětem pro české básnické zpracování. L. o sv. P. zaujala v nové době J. Vrchlického, který ji adaptoval ve své stejnojmenné básní.

EDICE: in Starobylá skládanie I (1817, ed. V. Hanka, který doplnil chybějící verše); in Výbor z literatury české I (1845, ed. P. J. Šafařík); in FRB I (1873, ed. J. Jireček); in Hradecký rukopis (1881, ed. A. Patera); in Dvě legendy z doby Karlovy (1959, ed. J. Hrabák); in Výbor z české literatury od počátků po dobu Husovu (1957, ukázky). ■

LITERATURA: J. Dobrovský: Kritická rozprava o legendě prokopské. Kritische Versuche, die ältere böhmische Geschichte von spätem Erdichtungen zu reinigen 4 (1929, ed. V. Flajšhans). ■ J. Feifalik: Studien zur Geschichte der altböhmischen Literatur I. Sanct Prokops Leben, Sitzungsberichte der phil.-hist. Klasse d. kaiserlichen Akademie der Wissenschaften 1859; J. Emler in FRB I (1873); V. Von-

drák: Zur Würdigung der altslovenischen Wenzelslegende und der Legende vom heiligen Prokop, Sitzungsberichte der phil.-hist. Klasse d. kaiserlichen Akademie der Wissenschaften 1892; A. Havlík: Shody veršové legendy o sv. Prokopu s kronikou Dalimilovou, Slovanský sborník věnovaný... F. Pastrnkovi (1923); R. Jakobson: Glosy k legendě o sv. Prokopu, in Živý Vrchlický, alm. Chudým dětem 1937; V. Chaloupecký, B. Ryba in Středověké legendy prokopské (1953); J. Hrabák in Dvě legendy z doby Karlovy (1959); J. Kadlec in Svatý Prokop (Řím 1968).

ep

Legenda středověká viz 4. díl (Dodatky)

Karel Leger

* 21. 9. 1859 *Kolín*

† 5. 4. 1934 *Kolín*

Básník, prozaik, dramatik, autor knih pro děti. Vrsťevník lumírovců, tvůrce veršovaných povídek a románů; většina jeho básnických i prozaických prací se tematicky váže k Polabí.

Pocházel z rolnické rodiny. Základní vzdělání získal v Kolíně; 1869 začal studovat na gymnáziu v Klatovech, kde žil v kulturní rodině své sestřenice provdané za prof. B. Pošíka; zde se poprvé hlouběji seznámil s literaturou a pokoušel se o vlastní tvorbu ve studentském rukopisném časopisu. 1873 odešel s rodinou B. Pošíka do Prahy, studoval na Akad. gymnáziu (mat. 1878); jeho spolužáky byli mj. X. Dvořák, A. Koukl, přítelem pro celý život mu zůstal F. Procházka (pseud. Franta Župan). Po roční vojenské službě se L. vrátil do Kolína, 1881 převzal otcovský statek a 1882 se oženil. Poklidný život sedláka, spisovatele a milovníka polabské krajiny si zpestřoval nečetnými cestami do zahraničí (Dánsko, Polsko) a zájezdy do Prahy za literárními přáteli. Byl členem Umělecké besedy, spoluzakladatelem nakladatelského družstva Máj a spoluredaktorem čas. Zvon.

Své rozsáhlé literární dílo, básnické, prozaické i dramatické, napsal L. při své každodenní práci rolníka. Nebyl však autorem samoukem, ale spisovatelem účastnícím se literárního života a dobře ovládajícím soudobou

literární techniku. Poprvé vystoupil 1876 dvěma básněmi na antická témata v Čechově a Hellerově Lumíru pod pseud. Karel Lenský. Ovlivněn J. Vrchlickým vybíral si zpočátku témata svých básní z antiky, z české i slovanské minulosti a pověstí; obracel se také k romanticky pojímané české krajině. Básnické práce, vydávané rychle za sebou v 80. a 90. letech, měly podobu básnické povídky, v níž se často mísí prvek realistický a romanticko-fantastický a v níž ožívají místní pověsti a mýty. L. básnické povídky, situované do Polabí a do blízkosti Kolína, vrcholí obsáhlou veršovanou prací (o nebezpečí odrodilství a ztráty české půdy) *Český román*; skladba vznikla za patrného vlivu vzorů A. S. Puškina a G. Pflagra Moravského. L. povídky veršem byly ve své době vysoce ceněny (čtyři z nich přijal J. Neruda do edice Poetické besedy). – Od přelomu století začala v L. tvorbě převažovat próza, kterou pak pěstoval až do konce života. Zpočátku vycházel ze stejného tematického okruhu jako u veršovaných povídek a románů; prozaické práce jsou ironicky a satiricky zaměřeny proti nešvarům maloměstského života (*Emancipovaná, Hořký román*) a stejně jako L. práce veršované mísí prvky realistické a fantazijní: vystupují v nich pohádkové bytosti a ožívá polabská krajina ve své ještě neporušené kráse (*Podivná příhoda inženýra Vladivoje Vejvody*). Satirické zaměření se postupně měnilo v dobromyslný humor (*O umění, umělcích a hladové Pavlině*). V posledním období se L. věnoval především historické próze, povídkám i románům, zvláště z dramatické doby začátku 17. století (*Vinohrady, Planá růže pětিলistá*). Současně s prózou se pokoušel i o dramatickou tvorbu; napsal několik drobných her a aktovek, často humorně zaměřených. Na začátku 20. let vydal i několik knih pro mládež, čerpaných z minulosti Kolína a někdy poznamenaných autorovým smyslem pro fantastická dobrodružství (*Dobrodružství na severu*). L. psal také odborné práce týkající se zejm. zemědělské problematiky.

PSEUDONYMY, ŠIFRA: Bartoloměj Pecka, Fr. Udejs (Polaban, Podvysocké listy), Ivan Hlavina, Jan Vydra, K. Lenský (Koleda), Karel Lenský (Lumír, alm. Máj 1878), Kryštof Červíček (Švanda dudák 1899), Řeřicha, Věnceslav Hrozinka (Švanda dudák 1897), Verus (Švanda dudák), Vlasta Veselá; K. L. ■ PRÍSPĚVKY in: Almanach čes. omladiny (1879);

Besedy lidu (1901); sb. České besedě liberecké (1905); Divad. listy (1882); kal. Havlíček; Koleda (Olomouc, 1878–81); Květy (1879–1910); Lid. noviny (1914, příl. Večery); Lumír (1876–97); Lyrická prémie spolku Máj na rok 1910; Máj (1903–09); alm. Máj (1878); Malý čtenář (1916–31); Nár. politika; sb. Nůše pohádek 1, 2 (1918, 1919); Osvěta (1897–1915); kal. Palacký; Paleček; Podvysocké listy (Kutná Hora); Polaban (Kolín); Rozhledy (1901); Ruch (1879–88); Ruch (1913); Samostatnost (1911); sb. Skromní a zapomenutí (b. d.); Světozor (1883–99); Švanda dudák (1890–1902); Topičův sborník (1917–25); Venkov (1918, 1927–33); Věstník odboru čs. turistů v Kolíně (1930); Vzlet (1919); sb. Za praporem sokolským (1887); Zlatá Praha (1894–1919); Z literárních luhů (Třebenice, 1910); Zvon (1900–35). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Verše (1881); Zapomenuté sny (BB 1881); Pohádka z naší vesnice (B 1883); Všední život (B 1883); Přeludy (B 1884); Poslední rusalka (B 1886); Povídky veršem (1887); Tři povídky (BB 1887); V zátiší (B 1890); Drobné povídky a kresby (BB 1895); Chvilku zas doma... (BB 1897); Emancipovaná (R 1898); Fantastické povídky (BB 1900); Petr a Pavel (P 1901); Vpád (D 1901, prem. 1899, s F. Procházkou); Slepý (D 1903, prem. 1893); Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici a jiné rozmarné básně (b. d., 1904); Staří páni (D 1904); Český román (B 1904); Hořký román (R b. d., 1906); Sokol (D 1906); Dvě idyly. Jaro–Podzim (D 1907, prem. 1906); Zima (D 1907, i prem.); V zakletém zámku (D 1908, i prem.); Iluze; V poutech (DD 1909); Dvě povídky (1912); Loupežníci na Chlumu, Nevěsta (PP 1913, Sebr. spisy sv. 1); Tři švadlenky a jiné povídky (1913, Sebr. sp. sv. 2); Z jiného světa (D 1913, prem. 1912); Podivná příhoda inženýra Vladivoje Vejvody a několik rozmarných povídek (PP 1914, Sebr. sp. sv. 3); Augustín Fojtík, Trest, Katuška (PP 1914, Sebr. sp. sv. 4); Loupežná výprava po Labi a jiné povídky (pro ml., 1917); Suchý čert (R 1917, Sebr. sp. sv. 6); O umění, umělcích a hladové Pavlině (P 1918, Sebr. sp. sv. 7); Kdo tu? (R 1918, Sebr. sp. sv. 8); V čarodějném doupu (D pro ml., 1918); O starém lakomci a jiné povídky (1919, Sebr. sp. sv. 9); Vendulka, husarka malá (R 1920, Sebr. sp. sv. 10); Poustevník u Sv. Anny (P 1922); Z minulých věků (PP pro ml., 1922); Dobrodružná mladost (P pro ml., 1922); Dobrodružství na severu (P pro ml., 1924); V plamenech a jiné historické povídky (1925, Sebr. sp. sv. 12); Pan purkmistr a studenti (PP pro ml., 1926); Hospoda za městem a jiné povídky (1927); Zběh (PP 1927); Konec války (R 1929); Pomsta (PP 1929); Vinohrady (R 1929); Planá růže pětিলistá (R 1930); Paní hejtmanka (P 1931); Sokolské básně a písně (1931); Co na poli vykvetlo (BB 1933). – *Ostatní práce*: Kolínsko (1911); Přídělování zbytkových statků (1924). – *Výbory*: Z kolínských básní (1929); Podivná příhoda inženýra Vladivoje Vejvody a jiné rozmarné povídky (1959, ed. F. Hampl). – *Souborné vydání*: Sebrané spisy K. L. (nakl. F. Topič, 1913–25, 12 sv.). ■ REDIGOVAL *časopis*: Zvon (1930–34, s A. Klášterským, F. S. Procházkou, F. X. Svobodou). ■

BIBLIOGRAFIE: R. Marek: Bibliografie K. L., Věstník odboru Klubu čs. turistů v Kolíně 5, 1929. ■ LITERATURA: sb. K. Legerovi v roce jeho 75. narozenin (1934, red. M. Popel); sb. In memoriam K. L. (1934, red. M. Popel). ■ ● ref. Verše: O. M. (Mokřý), Květy 1881, d. 1, s. 672; J. Spáčil Žeranovský, Lit. listy 1881, s. 77, 86; J. V. S. (Sládek), Lumír 1881, s. 256; S. (P. Sobotka), Světozor 1881, s. 167; J. Neruda, Osvěta 1881, s. 472 → Literatura 3 (1966) ●● ref. Zapomenuté sny: O. M. (Mokřý), Květy 1881, d. 2, s. 637; F. Schulz, Osvěta 1882, s. 173 ●; F. Bačkovský: K. L., Studentské listy 1881; ● ref. Pohádka z naší vesnice: -cký (J. Vrchlický), Lumír 1883, s. 47; O. M. (Mokřý), Květy 1883, d. 1, s. 366; E. V. Hynek, Lit. listy 1883, s. 41; F. Schulz, Osvěta 1883, s. 367 ●● ref. Všední život: E. M. (Miřiovský), Lumír 1883, s. 464; O. M. (Mokřý), Květy 1883, d. 2, s. 496; F. Kalina, Lit. listy 1883, s. 171; -š. (J. Kuffner), NL 22. 8. 1883; F. Zákrejs, Osvěta 1884, s. 75 ●● ref. Přeludy: B. Frida, Květy 1884, d. 1, s. 738; J. F. Vrba (F. Dlouhý), Lit. listy 1884, s. 135; F. Zákrejs, Osvěta 1885, s. 183 ●; sn. (J. Neruda): K. L., Humor. listy 1886 → Podobizny 3 (1954); V. Vítězný: ref. Poslední rusalka, Lit. listy 1887, s. 102, 121; ● ref. Tři povídky: J. Pozděna (J. Vrchlický), Hlas národa 9. 2. 1887; F. Kvapil, Květy 1887, s. 245 ●● ref. Povídky veršem: er (J. Herben), Čas 2, 1887/88, s. 219; F. R., Lit. listy 1888, s. 130; -p., Světozor 22, 1887/88, s. 91 ●; F. Zákrejs: ref. Poslední rusalka, Tři povídky, Povídky veršem, Osvěta 1888, s. 664; ● ref. V zátíši: Astur (H. G. Schauer), Lit. listy 1891 → Spisy (1917); B. Čermák, ČČM 1891, s. 80 ●● ref. Drobné povídky a kresby: -q., (Vrchlický), Lumír 23, 1894/95, s. 340; -a- (F. V. Vykoukal), Světozor 29, 1894/95, s. 612 ●● ref. Emancipovaná: Pavel Kunz (F. X. Šalda), Lit. listy 1898 → KP 4 (1951); F. V. V. (Vykoukal), Světozor 32, 1897/98, s. 261 ●● ref. Vpád: Nemo (K. B. Mádl), Zlatá Praha 16, 1898/99, s. 623; jv (J. Vodák), Obzor lit. a umělecký 1899, s. 193; N-k. (J. Kamper), Čes. revue 3, 1899/1900, s. 363; K. (F. V. Krejčí), Rozhledy 9, 1899/1900, s. 161 ●● ref. Fantastické povídky: O. Theer, Rozhledy 10, 1900/01, s. 311; L. (J. Lier), Zvon 1, 1900/01, s. 94; O. Cmunt, ČČM 1901, s. 388; J. Kamper, Čes. revue 4, 1900/01, s. 485; F. Zákrejs, Osvěta 1901, s. 75, 161 ●● ref. Petr a Pavel: A. Tuček, Zvon 1, 1900/01, s. 539; F. V. Vykoukal, Osvěta 1901, s. 741; J. Karásek, Rozhledy 1901, s. 535; E. Cmunt, ČČM 1902, s. 98 ●● ref. Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici...: O. Theer, Lumír 32, 1903/04, s. 239; K. Z. Klíma, Rozhledy 14, 1903/04, s. 1157; V. Č. (Červinka), Zlatá Praha 21, 1903/04, s. 251; L. (J. Lier), Zvon 4, 1903/04, s. 363; K. Z. K. (Klíma), LidN 1. 4. 1904; J. S., Osvěta 1904, s. 364; Z. N. (Nejedlý), Zvon 5, 1904/05, s. 319; (nové vyd.) -š- (F. S. Procházka), Zvon 35, 1934/35 ●● ref. Český román: J. R. (Rowalski), Lumír 33, 1904/05, s. 581; A. Novák, Přehled 3, 1904/05, s. 409; -inka. (K. Červinka), Zvon 5, 1904/05, s. 413; E. J. S., Osvěta 1905, s. 359 ●● ref. Hořký román: -il., LidN 5. 10. 1906; H.

Jelínek, Lumír 35, 1906/07, s. 39; fs. (F. Sekanina), Zvon 7, 1906/07, s. 126; F. V. Vykoukal, Osvěta 1907, s. 265 ●● ref. Dvě idyly: O. Theer, Lumír 35, 1906/07, s. 84; J. Karásek, MR 1906/07, sv. 19, s. 171; V. T. (Tille), Přehled 5, 1906/07, s. 185; KMČ. (K. M. Čapek), Zvon 7, 1906/07, s. 140 ●● ref. Zima: O. F. (Fischer), Přehled 5, 1906/07, s. 573; K. Kolman, Rozhledy 17, 1906/07, s. 364; Nemo (K. B. Mádl), Zlatá Praha 24, 1906/07, s. 379; KMČ. (K. M. Čapek), Zvon 7, 1906/07, s. 509; M. A. Š. (Šimáček), Osvěta 1907, s. 545 ●● ref. V zakletém zámku: O. Theer, Čes. revue 11, 1907/08, s. 507; J. J. Bor, Pokroková revue 4, 1907/08, s. 394; F. X. Šalda, Novina 1908 → KP 7 (1953); V. Červinka, Osvěta 1908, s. 470 ●; R. (V. Červinka): K. L., Zlatá Praha 26, 1908/09, s. 623; ● ref. Dvě povídky: Ant. Veselý, Čes. revue 15, 1911/12, s. 506; F. V. Vykoukal, Osvěta 1912, s. 707; R. (V. Červinka), Zlatá Praha 30, 1912/13, s. 129 ●; -er.: K. L., Lit. rozhledy 1913, s. 17; ● ref. Loupežníci na Chlumu, Nevěsta: F. Sekanina, Zvon 13, 1912/13, s. 415; F. V. Vykoukal, Osvěta 1913, s. 540 ●● ref. Tři švadlenky...: G. W. (Winter), PL 23. 11. 1913; F. V. Vykoukal, Osvěta 1914, s. 232 ↓ ●● ref. Podivná příhoda inženýra Vladivoje Vejvod...: F. Sekanina, Zvon 14, 1913/14, s. 302; F. V. Vykoukal, Osvěta 1914, s. 630; G. W. (Winter), PL 16. 8. 1914 ●● ref. Augustin Fojtík, Trest, Katuška: Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 15, 1914/15, s. 14; A. Procházka, MR 1915, sv. 29, s. 96; F. V. Vykoukal, Osvěta 1915, s. 220 ●● ref. Suchý čert: J. H., Topičův sb. 5, 1917/18, s. 473; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 18, 1917/18, s. 388; -tr (G. Winter), PL 10. 3. 1918 ●; Promyk. (H. Sedláček): ref. Loupežná výprava..., Úhor 1918, s. 53; ● ref. O umění, umělcích a hladové Pavlíně: J. Folprecht, Čes. revue 22, 1918/19, s. 184; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 19, 1918/19, s. 98 ●● ref. Kdo tu?: J. Folprecht, Čes. revue 22, 1918/19, s. 479; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 19, 1918/19, s. 490 ●● ref. O starém lakomci...: J. Folprecht, Čes. revue 22, 1918/19, s. 671; Mil, Osvěta 1919, s. 637; -es-, PL 28. 9. 1919; M. Novotný, Cesta 2, 1919/20, s. 569 ●● k šedesátinám: F. Sekanina, Zvon 19, 1918/19, s. 717; J. H. (Hora), PL 21. 9. 1919; A. N. (Novák), Venkov 21. 9. 1919; P. Fingal, Vzlet 1919, s. 352 ●● J. O. N. (Novotný): ref. Vendulka, husarka malá, LidN 20. 5. 1921; V. F. Suk: ref. Dobrodružná mladost, Úhor 1922, s. 46; -vb- (V. Brtník): ref. Tři švadlenky... (další vyd.), Topičův sborník 10, 1922/23, s. 522; V. F. Suk: ref. Dobrodružství na severu, Úhor 1924, s. 113; ● ref. V plame-nech...: K. H. (Híkl), Naše doba 38, 1924/25, s. 566; -vb- (V. Brtník), Topičův sborník 12, 1924/25, s. 480; K. Juda, Čes. revue 1925, s. 368 ●; drb. (J. Borecký): ref. Pan purkmistr a studenti, Zvon 27, 1926/27, s. 251; K. (J. Knap): Zapomenuté divadelní kusy z archivu Družstva ND, Venkov 8. 7. 1928; ● ref. Vinohrady: vz. (V. Zelinka), Zvon 29, 1928/29, s. 573; amp. (A. M. Piša), Večerník PL 18. 7. 1929 ●● k sedmdesátinám: an., LitN 1929, č. 17; A. N. (Novák), LidN 21. 9. 1929; an., PL 21. 9. 1929; V. P.

Leger

(Prokúpek), Venkov 21. 9. 1929; an., Úhor 1929, s. 131; V. D. (Dyk), Lumír 56, 1929/30, s. 49; A. Klášterský, RA 5, 1929/30, s. 15; V. V. Kúst, RA 5, 1929/30, s. 92; V. Brtník, Zvon 30, 1929/30, s. 19 ●; M. Hýsek in K. L.: Z kolínských básní (1929); ● ref. Konec války: V. Brtník, Venkov 26. 9. 1929; J. Knap, Venkov 15. 12. 1929; drb. (J. Borecký), Zvon 30, 1929/30, s. 181 ●; K. Š. (Štorch): ref. Pomsta, RA 5, 1929/30, s. 59; ● ref. Planá růže pětিলístá: V. Brtník, Venkov 19. 9. 1930; vz (V. Zelinka), Zvon 31, 1930/31, s. 98 ●●; ● ref. Paní hejtmanka: V. Brtník, Venkov 24. 11. 1931; J. F. (Folprecht), Čes. osvěta 28, 1931/32, s. 320; drb. (J. Borecký), Zvon 32, 1931/32, s. 307 ●●; ● ref. Sokolské básně a písně: ne (A. Novák), LidN 5. 12. 1931; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 32, 1931/32, s. 237 ●●; ● nekrology: M. Hýsek, Lumír 60, 1933/34, s. 349; O. Štorch-Marien, RA 9, 1933/34, s. 111; V. Brtník, Zvon 34, 1933/34, s. 424; A. N. (Novák), LidN 4. 6. 1934; G. (F. Götz), NO 6. 4. 1934; š. (A. M. Píša), PL 6. 4. 1934; an., Úhor 1934, s. 68 ●; A. Novák in K. L.: Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici (1934); B. Slavík: Básník-sedlák, LidN 21. 9. 1939; J. Zhor: Neznámý K. L., LidN 23. 11. 1939; V. Tichý: K. L. jako historický beletrista, ČMF 27, 1940/41; V. Čermák in K. L.: Sokolské písně a básně (1948); bs (B. Slavík): Nad dílem K. L., LD 21. 9. 1949; F. Flos: Sedlák básník, Kolínsko 1957; F. Hampl: K. L. mládeži, ZM 1958, s. 54 + in K. L.: Augustin Fojtík (1959) + in K. L.: Podivná příhoda inženýra Vladivoje Vejvody (1959) + Jubilejní vzpomínka na K. L., LD 19. 9. 1959.

vf

Václav Lemberk

* 22. 10. 1879 *Košík* u Libáně

† 21. 8. 1951 *Jičín*

Dramatik a prozaik, zaměřený hlavně na téma pronásledování evangeliků v pobělohorské době; hudební skladatel.

Maturoval na učitelském ústavu v Jičíně (1898); učil na Jičínsku, mj. v Rožďalovicích (1911–20), kde byl též sbormistrem pěveckého spolku Melantrich, později v Jičíně, kde byl až do 1939 ředitelem měšťan. školy. Aktivně pracoval v nově založené československé církvi, pro niž psal i kostelní hudbu; komponoval též náboženské a světské písně.

Tematika L. literárních prací je těsně spjata s jeho účastí na reformování náboženského života po vytvoření samostatné ČSR. V románě *Do vyhnanství* i ve většině svých her (*Pro víru, Návrat, Tomáš Svoboda*) zobrazoval kruté pro-

následování evangeliků katolickým klérem i světskou mocí v pobělohorské době a jejich hluboký vztah k víře zděděné po otcích. Na kořeny novodobé náboženské reformy ukázal v obraze ze života Jana Husa před jeho odjezdem do Kostnice *V boji za pravdu*. Hra o obtížném prosazování českého divadla na maloměstě v době obrození *Průlom* byla typickou studentskou veselohrou pro ochotnické divadlo.

KNIŽNĚ. *Beletrie*: Pro víru (D b. d., 1921); Vánoční scéna (D 1923, prem. 1921); Tomáš Svoboda (D 1923); Do vyhnanství 1, 2 (R 1926); V boji za pravdu (D 1928); Návrat (D b. d., 1928); Průlom (D b. d., 1929); Tři Mikoláši (D b. d., 1929); Ve stínu Bílé hory aneb Dáblova nevěsta (D b. d., 1931). ■ REDIGOVANÉ *časopisy*: Malý Čechoslovák (1923–25), Věstník jičínské náboženské obce církve československé (1923). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Náboženská čítanka pro dětiky československé církve (b. d., dopln. vyd. 1925). ■

LITERATURA: V. Růžička: Obrázek z archivu – poslední, Čes. zápas 1965, č. 1.

dh

František Lesař

* 31. 12. 1901 *Kostelec nad Orlicí*

† 16. 4. 1945 *Doudleby nad Orlicí*

Autor venkovských povídek a maloměstských románů, zaměřujících se hlavně na etiku vzájemných lidských vztahů.

Narodil se v rodině koželužského dělníka. Otce ztratil v necelých dvanácti, matku ve čtrnácti letech. Obecnou školu v Kostelci n. Orli. (1908–14) navštěvoval proto s různými úlevami. 1914–16 se učil u svého poručníka v Doudlebech n. Orli. ševcem, pak v Kostelci n. Orli. kupcem, 1916–18 v Josefově holičem. Od 1918 pracoval v Praze jako holič, potom jako obchodní cestující prodával váhy a šicí stroje a zároveň si samostatným studiem doplňoval vzdělání. 1932 se oženil a provozoval holičskou živnost v Rokytnici v Orli. horách, Vamberku, od 1934 v Javornici na Rychnovsku. Po vydání první knihy se 1940 usadil v Doudlebech n. Orli. a věnoval se spisovatelské činnosti. Udržoval přátelské styky s výtvarníky V. Sedláčkem a L. Kubíčkem a se spisovateli J. Knapem, F. Křelinou, V. Prokúpkem aj. Pohřben byl v Doudlebech n. Orli.

L. vstoupil do literatury pod patronací ruralistických autorů (J. Knap, F. Křelina), ale jeho tvorba se ubírala jiným směrem. Zaměřen na problematiku individuální etiky, otázky svědomí, viny a trestu, odhaloval L. nejčastěji rozpad vzájemných lidských vazeb, proces postupného odcizování mezi příbuznými, manžely, rodiči a dětmi apod., který je důsledkem zasutého a nepřiznaného provinění, a zastíhoval své protagonisty ve vypjatých, krizových situacích, kdy se v nich rodí impulsy k mravní očistě. V povídkách, které jsou umělecky zdařilejší částí jeho díla, zasazoval konflikty uvedeného typu většinou do střídavě exponovaného prostředí Orlických hor a v souladu s tradicí venkovské prózy se zaměřoval především na lidi nuzné, poznamenané, životem utištěné. Ve dvojici kompozičně uvolněných románů (*Tvůj bližní, Tváří k domovu*) evokoval prostředí maloměstských středních vrstev, zejména obchodníků a úřednictva. Ladění L. dušezpytných próz je teskné, melancholické; jsou naplněny smutkem z lidského míjení, z nemožnosti navzájem si porozumět. V podání lidské bída a mučivých duševních konfliktů je v L. tvorbě patrný vliv J. K. Šlejhara.

PŘÍSPĚVKY in: Čes. slovo; Lid. deník; Nár. listy; Nový lid; Právo lidu (od 1933); Sever a východ (od 1927); Venkov; – posmrtně: Vyšehrad (1945). ■ **KNIŽNĚ.** *Beletrie*: Ovečky na horách (PP 1939); *Tvůj bližní* (R 1942); *Všude s námi* (PP 1943); *Tváří k domovu* (R 1944). – *Výbor*: Ovečky na horách (1972, ed. J. Robert; obs. též práce z pozůstalosti). ■

LITERATURA: ● ref. Ovečky na horách: F. Křelina, Venkov 8. a 11. 6. 1939; de (J. Strnadel), Večerník Nár. práce 28. 8. 1939; B. Jedlička, LidN 7. 9. 1939 ●● ref. *Tvůj bližní*: V. Martinek, LidN 22. 11. 1942; K. P. (Polák), KM 1942, s. 333; J. Vladislav, Řád 1942, s. 544; V. T. (Tichý), Nár. práce 26. 3. 1943 ↓ ●● ref. *Všude s námi*: J. Černý, LidN 26. 10. 1943; K. P. (Polák), Nár. práce 23. 11. 1943; A. Vala, Řád 1944, s. 46 ●; J. Pilař: Vzpomínka na F. L., Zeměd. noviny 7. 8. 1945; F. Křelina: Dělník české prózy, Vyšehrad 1, 1945/46, č. 3; ok. (O. Králík): ref. *Tvůj bližní* (další vyd.), Akord 12, 1945/46, s. 236; F. Křelina in F. L.: *Všude s námi* (1947); J. Robert in F. L.: *Ovečky na horách* (1972).

bd

Vincenc Lesný

* 3. 4. 1882 *Komárovice* u Moravských Budějovic

† 9. 4. 1953 *Praha*

Významný indolog; popularizátor Indie a indické kultury, překladatel ze staré i moderní indické literatury.

Syn lesníka. Studoval na reálce v Telči a na gymnáziu v Jindř. Hradci (mat. 1902). Již tehdy se soukromě zabýval sanskrtem. Od 1903 studoval klasickou filologii a sanskrtem na čes. i něm. univerzitě v Praze (profesoři J. Zubatý, M. Winternitz). 1907 získal doktorát prací *O národnosti starých Makedonců*. Indologická studia dovršil 1909–10 v Oxfordu a 1912 v Bonnu a ve Vídni. Jako středoškolský profesor klasické filologie učil na gymnáziích v Praze v Křemencově ul., na Smíchově, v Ml. Boleslavi a znovu (do 1924) na Smíchově. 1918 se habilitoval na UK (práce *Vývojový stupeň nářečí prákrtských v dramatech Bhásových a určení Bhásovy doby*). 1920–21 byl na studijním pobytu v Londýně. 1924 byl jmenován mimoř. a 1930 řádným profesorem filoz. fakulty UK. Za studijních cest do Indie 1922–23 a 1927–28 přednášel i na Thákurově univerzitě v Šantinikétanu. Za okupace učil bengálštinu na jazykové škole v Praze, 1945 se vrátil na filoz. fakultu. 1952 byl jmenován akademikem ČSAV. Jeho ženou byla překladatelka Milada Krausová-Lesná.

L. je autorem odborných prací o otázkách staroperské, avédské a cikánské filologie, psal o životě Zarathuštrově a jeho době, při práci o Indech v Malé Asii objevil i třetí jazyk árské jazykové skupiny v jazyce mitannských podmanitelů. Indologické bádání orientoval k poznání celé kultury indických národů a nezanedbával ani popularizační činnost v oboru. Po řadě překladů zpřístupňujících indickou literaturu (ze sanskrtu svod milostných pohádek Kathásaritságaras a příběh z Mahábháraty Nalah a Damajantí, z bengálštiny epos Pradlákova dcera, z hindí román Déobálá, v nichž se obráží život indické ženy), po knize o buddhismu a po cestopisných črtách (*Dnešní Indie*) dospěl k souhrnnému výkladu kultury indických národů od nejstarších dob až po naše časy (*Indie a Indové*). Objevná byla jeho precizní monografie o R. Thákurovi, jehož prózy, básně i dramata překládal a jehož snahy o sblížení západní a východní kultury podporoval. L. překlady cha-

Milada **Lesná-Krausová** viz Milada **Krausová-Lesná**

rakterizuje věrné tlumočení originálu. Vedle nich byly pro českou literaturu podnětné i jeho práce o studiu sanskrutu v době obrození a o ohlasech indického písemnictví u S. Čecha, J. Vrchlického, J. Zeyera a zejm. u O. Březiny (studie otištěná v kalkatské revui a na ni navazující esej *Básnický zápas Otokara Březiny*), v jehož díle L. shledával souvislosti se staroindickou filozofií v rovině filozofické reflexe (význam samoty, koloběh životů, duchovní aktivity a kosmu) i v rovině básnické obraznosti.

ŠIFRA: VI. ■ PŘÍSPĚVKY in: Archív orientální (1929–39, 1941–43, 1946–53); Besedy Času (1914); Čas (1913); Čes. mysl (1920); Čes. slovo (1931); Čes. svět (1913–14); Českosl. republika (1922); sb. India and the World (Kalkata 1933, Influence of ancient Indian philosophy on Czech poet O. Březina); Květy (1915); Lid. noviny (1922–41); Lípa (1918–19); Listy filologické (1920, 1940); Lit. rozhledy (1926–27); Lumír; Národopisný věstník českoslovanský; Nár. osvobození (1932); Naše doba (1926–27); Nový Orient; Pramen (1922–24); Rozpravy ČAVU (1917); Ruch filologický (1925); Sborník filologický (1928); Topičův sborník (1916–18); Venkov (1924–39); Výr. zpráva reál. gymnázia v Praze II (1908); Výr. zpráva reál. gymnázia v Praze XVI (1916); Zvon (1921); Ženské listy (1916). ■ KNIŽNĚ. *Práce o jazyce, literatuře a kultuře*: Maráthská syntax pádová (1910); Vývojový stupeň nářečí prákrtských v dramatech Bhásových a určení Bhásovy doby (1917); Buddhismus (1921, rozšíř. vyd. 1948); Dnešní Indie (cest. črty, 1924); Duch Indie (1927); Indie a Indové (1931); Rabindranáth Thákur (monografie, 1937); Básnický zápas Otokara Březiny (1945). – *Překlady*: Sómádév: Kathásaritságaras (výbor, 1909); Ajódhjá Singh: Déobálá (1911); Pohádky bengálské a kašmírské (1912); R. Thákur: Ukázky poezie a prózy (1914) + Král temné komnaty (1920, s F. Balejem) + Povídka o papouškovi (b. d., 1925) + Volný tok (1924) + Črty (1926) + Poslední noc (1938) + (posmrtně) Básně a veršovaná dramata (1958); Nalah a Damajantí (1924); Indické pohádky (1927); Pradláková dcera (1931); Hovory Konfuciovy (1940, s J. Průškem); Dhammapadam (b. d., 1947). ■ SCÉNICKY. *Překlad*: Bhása: Čarudattam (1922). ■ REDIGOVAL edice: Knihy východní (1920–24), Indická knihovna (1936); časopis: Nový Orient (1946–50). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Putování ruského kupce Afanasije Nikitina přes tři moře (1951). ■

LITERATURA: ● ref. Buddhismus: J. Ž. (Živný), MR 1921/22, sv. 37, s. 209; an. (F. Krejčí), Čes. mysl 1922, s. 182; J. Vrba, Pramen 3, 1922, s. 234 ●; A. N. (Novák): ref. Dnešní Indie, LidN 1. 9. 1924; K. Š. (Štorch): ref. Duch Indie, RA 3, 1927/28, s. 214; ● ref. překl. Indické pohádky: J. Karasová, Ženský svět 1927, s. 354; B. M. Vyskočil, Úhor 1928, s. 138 ●; ach (V. Prach): ref. Indie a Indové, Čes. osvěta 28,

1931/32, s. 450; ● ref. R. Thákur: E. Konrád, LidN 21. 7. 1937; AMP. (A. M. Piša), PL 22. 9. 1937; J. Hradil, Venkov 30. 12. 1937 ●; Kp.: ref. překl. Hovory Konfuciovy, LidN 18. 2. 1940; P. Poucha: V. L., LidN 3. 4. 1942; ● ref. Básnický zápas O. Březiny: bs (B. Slavík), LD 5. 9. 1945; jps (J. Pistorius), KM 1946, s. 414; M. D. (Dvořák), Akord 12, 1945/46, s. 191; R. Havel, LF 1946, s. 125; H. Siebenschein, ČMF 1946, příl. Philologica, s. 1; JBC (J. B. Čapek), Naše doba 1946, s. 238; O. Fiala, Svob. noviny 19. 3. 1946; O. Králík, SaS 10, 1947/48, s. 129 ●; O. Friš: Česká díla prof. V. L., Nový Orient 1947, č. 5; K. P. (Polák): V. L., PL 3. 4. 1947; P. Poucha: V. L., Slovesná věda 1, 1947/48, s. 166 + V. L., Archív orientální 1948, s. 149; ● k sedmdesátinám: O. Friš, Nový Orient 1952, s. 69; P. Poucha, LitN 1952, č. 9 ●; ● nekrology: O. Friš, Věstník ČSAV 1953, č. 3/4, též Nový Orient 1953, s. 73 a Archív orientální 1953, s. 25; K. (J. Kolařík), LitN 1953, č. 16; an., RP 10. 4. 1953 ●; I. Lesný: Vzpomínka na mého otce, Nový Orient 1962, s. 77; an.: V. L., Archívni zprávy ČSAV 1982, č. 14.

dh

Vilém z Lestkova

viz Vilém z Lestkova

Emanuel Lešehrad

* 15. 11. 1877 Praha

† 30. 5. 1955 Praha

Básník, prozaik, dramatik a kritik s výraznou dekadentní orientací, později propagátor dobového zájmu o okultismus a zednářské hnutí. Překladatel zejména z anglické, francouzské a německé literatury, sběratel literárních dokumentů.

Vl. jm. Josef Maria Emanuel Lešetický z Lešehradu. Podepisoval se též E. Lešetický, Eman. Lešetický z Lešehradu, Emanuel z Lešehradu, Emanuel šlechtic z Lešehradu, Lešehrad. Knihy podepisoval i kombinací vl. jm. a pseud. – Otec, důstojník, si 1889 koupil šlechtický titul. Strýcem L. byl básník Vojtěch Lešetický. L. studoval na reál. gymnázium v Plzni (1888–89), v Praze (1889–91, 1892–93), v Čes. Budějovicích (1891–92). Poté navštěvoval v Praze něm. obchodní akademii (1893–95) a Československou obchodní akademii (profesor angličtiny J. V. Sládek). Po maturitě (1897) pracoval ve státním zástavním úřadě v Praze

(1897–1900) a na magistrátu hl. města Prahy (1900–02). V té době se intenzívně věnoval i literatuře, přátelil se s K. Tomanem. 1903–32 byl zprvu úředníkem, později archivářem, pak přednostou archivu Zemské banky v Praze. 1905–13 byl ženat se sochařkou, malířkou, spisovatelkou a překladatelkou (I. Vojnovič, E. T. A. Hoffmann, C. Brentano) Marií Hladíkovou (nar. 1881, pseud. Rosalba). Za první svět. války se podílel na činnosti Mafie. Po 1918 byl vedle zaměstnaní redakčním spolupracovníkem nakl. Sfinx, později nakl. A. Srdece. Od 1912 se věnoval sběratelství literárních dokumentů, které 1926 zpřístupnil veřejnosti založením archivu Lešehradeum (nyní součást fondů PNP), jehož ředitelem byl do 1948, od 1950 správcem. 1906–13 cestoval po Evropě; tyto cesty po válce obnovil a působil podnětně na kulturní styky zejména s Francií a Polskem. Aktivně pracoval v uměleckých a okultistických společnostech (Spolek českých spisovatelů Máj, Umělecká beseda, Spolek výtvarných umělců Mánes, Společnost divadelního muzea, Svaz československých esperantistů, Duševědná společnost aj.).

L. počáteční literární tvorbu ovlivnili zejména francouzští prokletí básníci, jejichž poezii překládal. Zanikání života v přírodě i vlastní pocity smutku, teskné a snivé nálady vyjadřoval v drobných básních s výrazným barevným a hudebním akcentem (*Smutné kraje*). Opakování témat i užívání dekadentních klíše vyústilo záhy v artismus (*Květy samoty*, *Atlantis*), sledující především líbivou hudebnost básní. Již v těchto sbírkách byla zřetelná L. záliba v básních s měsíční tematikou („lunatická poezie“), za jejíhož objevitele se pokládal. Další tvorba jen umocňovala dosavadní rys L. poezie (*Písň na pobřeží*, básně v próze *Metempsychózy*, *Meditace*), v níž se jen ojediněle objevovaly reálnější prvky v milostných básních písňové formy (*Cestou k ráji*). Milostná poezie projasnila i L. pohled na svět ve sbírkách *Když kvetou růže* a *Kantilény snů a vůní jara*; doprovázely ji i verše inspirované hudebními formami a atmosférou pražských zákoutí. Vliv W. Whitmana, A. Momberta a O. Březiny a zejména studium gnosticizmu zaměřily další L. tvorbu, vedle zmetafyzičtění jeho měsíční poezie ve sbírce *Písň modrého paprsku*, k hymnickým veršům. V tématech utrpení první světové války a návratu legionářů se L. představil jako věstec nového lidského věku, přinášejícího demokracii a metafyzickou pospolitost (*Bratrství*). V obdo-

bí po 1910 procházely L. staré i novější básnické sbírky proměnami, některé i několikerými; byly autorem doplňovány, upravovány a tříděny do sbírek s novými názvy, zvýrazňujícími metafyzickou cestu L. poznání a autorovo duchovní poslání. Výraznou formální proměnu přinesly do takto komponované tvorby jen poslední sbírky *Škeble oceánu*, usilující o „orchestrální polyfonii“ básní, a *Divotvorný snář*, uvolňující verš až k melodické próze nebo zhuťující ho až k aforistické zkratce. L. byl též autorem protifašistických básní z doby okupace, veršů vítajících sovětská vojska (*Mys dobré naděje*) a knížek veršů pro děti, inspirovaných tvorbou J. V. Sládka a J. Kaluse (*Svět dětských očí*). – L. napsal řadu románů zabývajících se zrodem a ztrátou milostného citu; jejich typickým znakem je nedostatek epického děje, který je nahrazen lyrickým popisem přírodních nálad nebo líčením okultních praktik a jevů, dále povrchnost v psychologické charakteristice postav, jejichž životní příběhy končí většinou sebevraždou nebo tajemnou smrtí (*Vyhoštěná*, *Matylda Erhartová*, *Vila na konci města*, *Paní Modrovouska*). Také L. povídky, tematicky se opírající především o okultní záhady i podivné sny a sledující milostné osudy v dávné minulosti (*Démon a jiné povídky*), stály, přes autorovy ambice, na okraji umělecké literatury. L. dramatické práce jsou drobná dílka, snažící se spíš než o dramatický konflikt o vyjádření atmosféry zobrazeného prostředí a dění. Zabývají se poměrem otce k dítěti, k němuž se nesmí hlásit (*Josef Mánes*), psychickým působením v minulosti provedeného zločinu (*Pokoj, v němž se stala vražda*), vztahy vázícími se k minulému životu (*Dóžecí prsten*) apod. Významné místo v L. literárních pracích zaujímají překlady, ač L. metoda částečného využívání starších překladů nebyla soudobou kritikou hodnocena příznivě. Sloužily jako inspirační zdroj vlastní L. tvorbě (Verlaine, Mallarmé, Whitman) a představovaly často autory a oblasti českému literárnímu povědomí dosud neznámé (japonská, islandská poezie). V knižním vydání u některých z nich L. uváděl i spolupracovníka, což však byl opět jen jeho vlastní pseudonym (s výjimkou J. V. Kořána a K. Weinfurtra). Informativní povahu měla i většina L. esejistických prací, přinášejících základní biografické a bibliografické údaje o autorech a L. imprese nad díly cizích umělců (*Průseky*) i českých spisovatelů a výtvarníků (*Siluetu a ideje*, *Básnické*

životy). Podnětné byly jen tam, kde těžily ze vzpomínek na osobní styky. L. sběratelskou činnost charakterizuje soubor článků *Lešehradeum*; práce *Průhledy do minulosti* čerpala z rodného archivu.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: A. J. Brand, Dr. Quido Jarník, E. L. Verner, E. Šubert, Ervín Brenner, F. Helm, F. O. Hart, Ferdinand Helm, Inž. V. Janura, J. Brand, J. Hecht, J. Helm, J. Kopecký, J. O. Hart, J. Přílba, Jar. Kopecký, Jindřich Stříbrný, Jiří Vaudeur, Jiří Zachar, K. Mahr, Kar. Frýs, Karel Frýs, Ladislav Pokorný, Ladislav Werner, Pavel Mahr, Q. Jarník, Quido Jarník, Stanislav Hornov, V. Janura, Zdeněk Krušina; el, I, -ký, L., I., Lš, š. ■ PRÍSPĚVKY in: Akademie (1924); Almanach abiturientů pardubické realky (1904); Almanach luhačovský (1910); Almanach Moderní revue (1911); Almanach na rok MCM (1900); Almanach 5. sletu všesokolského v Praze (1907); sb. Básníci matkám (1932); Besedy lidu (1902); Besedy Nár. obzoru (1912); Bibliographie Verlainienne (1912); Cesta (1924–27); ČČM (1946); Čes. stráž (1904); Čes. svět (1913–20); Divad. listy; sb. Důvěrná chvíle (1928); Elán (1930–33); Epocha; sb. In memoriam A. Procházky (1931); Hlas národa (1901); Jitřenka (Polička, 1894–1924); Kalendář Čes. demokracie na rok 1905; Kalendář Lid. novin na rok 1905; Kalendář neodvislého dělnictva (1900); Kalendář paní a dívek (1911); Květy (1903); Le journal littéraire (1924); sb. Lešehradeum (1936); Lid. noviny (1947–48); Literatura mondo (1932–33); Lit. noviny (1930–38, 1947); Lit. listy (1899, 1923); Lit. rozhledy (1925–31); Lit. svět (1928); Lumír (1898–1930); sb. Lyrická prémie spolku Máje (1910); Máj (1902–05); Malostranské noviny (1929); Malý čtenář (1908–32); Moderní revue (od 1899); Moderní život (1902); Nár. osvobození (1925); sb. Naše maminky (1936); Niva (1921); Novina (1908); Nový velký slovník naučný (1929–31); Nový život; Obzor literární a umělecký (1899); Osvěta (1919); Otavan (Písek, 1923); Památník královně rumunské Carmen Sylvé (1906); sb. Pod sokolským praporem (1911); Prager Presse (1928); Právo lidu; Pražská lid. revue (1911–12); Ranní noviny (1935); Revue de Nations (1914); Rozhledy po lit. a umění (1932–34); Rozpravy Aventina (1926–30); Rozvoj (1900); Rudé květy (1902–10); Samostatnost (1909–30); Soubor přednášek pro agrární pracovníky a pracovnice (1909); Srdce (1901–04); sb. Svatopluku Čechovi (1946); Světozor (1921–29); Škola a kultura (1947–48); Topičův sborník (1917–23); Tribuna (od 1928); sb. Ústřední matici školské ke 25. jubileu (1925); V červeném víru (1909); Venkov (1924–39); Vesna (1892); Zlatá Praha (1902–22); Zvon (1902–40); Ženský obzor (1901–30); Ženský svět (1909). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře a umění*: Smutné kraje (BB 1898, 1910 in Vládkyně noci); Atlantis (BB 1899); Květy samoty (BB 1899, 1910 in Vládkyně noci); Rodina (D 1900); Paní Modrovouska (PP 1900, 1919 in Zločiny lásky); Písně

na pobřeží (1900); Meditace (BB v próze, 1901); Metempsychózy (BB v próze, 1901); Mimo život (D 1901); Ze zahrady života (R 1901); Cestou k ráji (BB 1901); V dnech šerých (BB 1901); Podpora života (D 1902); Jas a stín (PP 1902); Průseky (kritiky, 1903); Kritické skici (1903); Bez cíle (R 1903); Ideje a profily (EE 1903); Zhroucení (D 1904); Když kvetou růže (BB 1904, 1908 in Sny a bolesti); Šeré nálady (BB 1905, pseud. Zdeněk Krušina); Kantilény snů a vůní jara (BB 1905, 1908 in Sny a bolesti); Strážci majáku (P 1906, pseud. E. L. Verner); Sny a bolesti (BB 1908, nově obs. sbírku Melancholie); Píseň modrého paprsku (BB 1910, pseud. Jiří Zachar, 1920 in Růžový kříž); Vila na konci města (R 1910); Matylda Erhartová (R 1910, 1919 in Zločiny lásky); Vládkyně noci (BB 1910); Ve vírech vášni (P 1911, pseud. Karel Frýs, 1919 in Zločiny lásky); Z kroniky lásky (PP 1911, podp. E. Lešetický); Démon a jiné povídky (1911); Hudba srdce (BB a překl., 1912); Manželská komedie (D b. d., 1912); Tanec života a lásky (PP 1912, pseud. Kar. Frýs); Sedmáct písní (1913); Zločiny lásky (PP 1919); Záhadné životy (PP 1919); Bratrství (BB 1920); Člověk a země (BB 1920); Růžový kříž (BB 1920, nově obs. sbírky Bludný balvan, Hudebník sfér); Mučedník touhy (R 1920); Vyhोštěná (R 1920); Kouzlo života (D b. d., 1921); Pokus o historii Bratrstva růže a kříže v Čechách ve styku s Jednotou českých bratří (1921, 1935 in Po stopách tajemných společností); Hledači mystických pramenů (EE 1922); Tajné společnosti v Čechách od nejstarších časů do dnešní doby (1922, 1935 in Po stopách tajemných společností); Z kruhu ven (DD b. d., 1922; obs. Sestra, Mimo svět, Zhroucení); Zpověď života (BB 1923); Milencovy písně (BB 1924); Dětský svět (BB pro ml., 1925); V krkonošské kuči (P 1925); Neviditelné ruce (PP b. d., 1925); Věčný milenc (BB 1927); Housle (BB 1927); Josef Mánes (D 1927, 1936 s tit. Cesta do soumraku); Vítězná brána (R 1928); Kolumbovo vejce (EE 1930); Tajemný dům (P 1930); Had ztraceného ráje (PP 1930); Orfeovy proměny (BB 1931, Souborné dílo, sv. 5); Pohádka o věčné touze (1931); Květiny na okně (BB 1931); Slunovrat (BB 1931, Souborné dílo, sv. 6); Hovory s nebeským hodovníkem (P 1931); Kytice milencových písní (BB 1932); Most nad světem (BB 1932, Souborné dílo, sv. 7); Zednářské (BB 1933); Soubor s neznámým (RR 1934, obs. Osamělá vila, Zkouška ohněm; Prozaické dílo, sv. 2); Kultem a srdcem (EE 1934); Škeble oceánu (BB 1934, Souborné dílo, sv. 8); Návštěvou u jugoslávských bratří (P 1935); Po stopách tajemných společností (1935, Eseje, sv. 2); Čeští hudebníci – zednáři (studie, 1935); Divotvorný snář (BB 1935, Souborné dílo, sv. 9); Básnické životy (1935, Eseje a studie, sv. 3); Ozvěny různých období (1936, Eseje a studie, sv. 4); Literatura a umění v československém zednářství (1936); Přítav (BB 1936, Souborné dílo, sv. 10); Zápas o blankyt (DD 1936, Divadelní hry, sv. 1, obs. Cesta do soumraku, Pokoj, v němž se stala vražda); Lešehradeum (stati, 1936); Dóžecí prsten (D ve verších, 1937, Diva-

delní hry, sv. 2); Hra v kostky (DD 1937, Divadelní hry, sv. 3, obs. Domek z karet, Ptáci v hnízdě, Vlčí jáma); Zářivými pohledy (B 1937, Souborné dílo, sv. 11); Rozkošná pomsta (D 1937); Siluety a ideje (1937, Eseje a studie, sv. 6); Polární sopka (B 1937, Souborné dílo, sv. 12); Náměty u cesty (1938, Eseje a studie, sv. 7); Zdátky i zblížka (PP 1938); Motýl v jantaru (BB 1939, Souborné dílo, sv. 13); Z domova a z ciziny (1939, Eseje a studie, sv. 8); Život knihy (studie, 1939); Modlitby pro mou matku (BB 1940); Básníkův rok (BB 1940); Jen víra (BB 1940); Svět dětských očí (BB pro ml., 1940, Souborné dílo, sv. 15); Studie a vzpomínky (1940); Průhledy do minulosti (vzpomínky, 1941); Maják v bouři (P 1941); Postavy a směry (1941, Eseje a studie, sv. 9); Mys dobré naděje (BB 1945); Skryté ohně (EE 1948); Domov (BB 1949). – *Překlady*: S. Mallarmé: Výbor z básní (1899) + Relikviář (1919) + Vtipné příběhy čili Básně v próze (b. d., 1927) + Dílo (1948); W. Whitman: Výbor z básní (1901) + Básník zítřku (1909); Convivium. Výbor z nejmladší lyriky francouzské (1901, s A. Procházkou, S. K. Neumannem, J. Karáskem); Moderní lyrika francouzská (1902); A. Mombert: Ukázky z tvorby (1908); Souhvězdí. Ch. Baudelaire, D. G. Rossetti, P. Verlaine, S. Mallarmé, M. Maeterlinck (1908); Nipponari. Ukázka žaponské lyriky (1909); R. Kipling: Z pokraje džunglí (1910, pseud. F. O. Hart); J. P. Jacobsen: Dvě povídky (1910, pseud. Dr. Quido Jarník); A. France: Různé prózy (1910, pseud. Jindřich Stříbrný); G. Maupassant: Naše srdce (1911, s J. Kopeckým); H. de Balzac: Otec Goriot (1911); C. Mendès: Cesta k ráji (1911, s J. Helmem); O. S. Marden: Cokoli podnikáš, konej dokonale (1911) + Důvěřuj v sebe a zvítězíš (1911, s J. Kopecským) + Vůle a úspěch (1911, s Jar. Kopecským) + Veselou myslí dobudeš světa (1911) + Klid, síla, blahobyt (1912, s Ladislavem Pokorným) + Divotvorná moc správného myšlení (1912) + Stavitelé osudu, Cesta lásky (1921) + Vůle k činu (1922, s A. J. Brandem) + Splnění všech přání (1923, s Ferdinandem Helmem) + Žena a domov (1925, s Ferdinandem Helmem) + Kniha života (1925); E. Sue: Věčný žid 1–4 (1912–13, pseud. Ervín Brenner); Ruské byliny (b. d., 1912, s J. V. Kořánem, dopln. vyd. 1934 in Básnické překlady, sv. 9); Moderní lyrika německá (1913, s jinými); K. Wachtelborn: Má člověk duši? (1918); J. Péladan: Umění státi se mágem (1920, s J. Přílbou); J. Ruskin: Duchovní tvůrčí síla, Záhada života a umění žiti (1921); H. L. Traubel: Burcování ze spánku, Rány kladivem (1921); D. G. Rossetti: Ruka a duše (1922, s J. Hechtem); P. Benoit: Solné jezero (1922, s V. Janurou); P. Egge: Vrak (1922); B. Grimm: Čím bych chtěl být (1923); H. Bahr: Okamžik (1923); H. H. Ewers: Hrůza (1926, pseud. E. Šubert, s K. Weinfurtrem); R. W. Emerson: Kultura a sebedůvěra (1927); O. Wilde: Podobizna Doriana Graye (1927); O. Panizza: Tajemné příběhy (1927, pseud. K. Frýs); H. D. Thoreau: Přátelství (1927); Básníci zítřku (1931, Básnické překlady, sv. 2);

Návštěvy 1, 2 (1931, 1932; angl., franc., něm., skandin., pol., jap., čín. lyrika, Básnické překlady, sv. 4, 5); Skryté divadlo (1933, Básnické překlady, sv. 6); Torza 1 (1934, Básnické překlady, sv. 7); Mozaika. Torza 2 (1937, Básnické překlady, sv. 8); Povinnosti svobodných zednářů vypsane ze starých listin lóží za mořem a v Anglii, ve Skotsku a v Irsku (1938). – *Ostatní práce*: Má aféra s katolickou církví (1901); O založení české zednářské lóže U tří korunovaných sloupů (1935); Svobodné zednářství v Československu po převratu (1935); Ezoterní význam recepce (1936); Stručné dějiny svobodného zednářství v našich zemích (1937); Z historického bádání (1938). – *Výbor*: Milencova kytice (1947, ed. autor). – *Souborná vydání*: Spisy E. L. (nakl. F. Švejda, 1919–27, 4 sv.); Soubor próz (nakl. L. Mazáč, 1930, 1 sv.); Souborné dílo E. z L. (nakl. A. Srdce 1930–40, 15 sv.). + doplněk: Básnické překlady E. z L. (1931–37, 9 sv., ed. M. Novotný); Nová řada (nakl. A. Srdce, 1931, 2 sv.); Prozaické dílo E. L. (nakl. A. Srdce, 1933–34, 3 sv., ed. M. Novotný); Eseje, od 3. sv. s tit. Eseje a studie (nakl. A. Srdce, 1934–41, 9 sv., ed. M. Novotný); Divadelní hry E. L. (nakl. A. Srdce, 1936–37, 3 sv.). ■ SCÉNIC-KY. *Překlad*: O. Ernst: Moderní mládež (1901, s Malypetrem). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Letáky (1902), Okultní a spiritualistická revue (1923), Literární listy (1923–24), Divadelní listy (1924–25); *edice*: Chryzantémy (1899–1902), Sbirka překladů z cizích poezií (1909–10), Pestrá knihovna (1910–27), Kruh četby zábavné a vzdělávací (1919–20); *sborník*: Vzpomínáme vás (1913, zkonfiskováno). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Výbor básní O. Březiny (b. d., 1910); J. A. Komenský: Kšaft (1911); Výbor básní a próz O. Březiny (1920); Z díla O. Březiny (1927, 1932); Několik dopisů O. Březiny (1930); Přípitky při bílé tabuli (b. d., 1934); O. Reich: Květy terezínského ghetta (1946); Karel Toman, člověk a básník (1947, korespondence s úvodem); viz též KNIŽNĚ. *Překlady*. ■

BIBLIOGRAFIE: J. Nosovský: Bibliografie díla E. L., Lit. rozhledy 1927/28. ■ LITERATURA: V. K. Blahnik: E. šl. z L. (1910); B. Slavík: Básnické dílo E. L. (1936); L. Barták: Hudební prvek v básnickém díle E. L. (1937); sb. E. L. k 15. listopadu 1937 (1937, ed. M. Novotný); D. Ludvík: E. L. (1940); L. Kos: Básníkovy životní romaneto (1941). ■ ● ref. Smutné kraje: -m, Čes. revue 2, 1898/99, s. 353; J. K., Lit. listy 1899, s. 51; F. X. Š. (Šalda), Lumír 27, 1898/99, s. 110 → KP 4 (1951); J. Karásek, MR 1898/99, sv. 9, s. 60; N. (S. K. Neumann), Nový kult 2, 1898/99, s. 145; D (F. V. Krejčí), Rozhledy 8, 1898/99, s. 625 ●● ref. Atlantis: J. Matějka, Lit. listy 1899, s. 358; J. Karásek, Rozhledy 8, 1898/99, s. 967; O. Theer, Lumír 28, 1899/1900, s. 48 ●● ref. Květy samoty: F. X. Š. (Šalda), Lumír 27, 1898/99, s. 336 → KP 4 (1951); J. Karásek, MR 1899, sv. 10, s. 30 ●● ref. překl. S. Mallarmé: F. X. Š. (Šalda), Lumír 27, 1898/99, s. 336 → KP 4 (1951); J. Karásek, Rozhledy 8, 1898/99, s. 758 ●; J. Karásek in E. L.: Paní

Modrovouska (1900); ● ref. Paní Modrovouska: A. Novák, Lumír 28, 1899/1900, s. 203; J. V. (Vodák), Obzor literární a umělecký 2, 1899/1900, s. 176 ●; ● ref. Meditace: J. Karásek, Rozhledy 11, 1901, s. 251; L., Zvon 1, 1900/01, s. 443 ●; J. Karásek: ref. překl. W. Whitman, Rozhledy 11, 1901, s. 254 + ref. Me-tempychózy, Rozhledy 11, 1901, s. 538; ● ref. Cestou k ráji: A. Novák, Rozhledy 12, 1901/02, s. 489; L., Zvon 1, 1900/01, s. 551 ●; ● ref. V dnech šerých: O. Šimek, Lumír 30, 1901/02, s. 84; M. Marten, MR 1901/02, sv. 13, s. 295 ●; ● ref. překl. Moderní lyrika francouzská: *** (A. Procházka), MR 1902/03, sv. 14, s. 181; an., Přehled 1, 1902/03, s. 120 ●; J. R. (Rowalski): ref. Když kvetou růže, Lumír 32, 1903/04, s. 309; ● ref. Kantilény snů ...: J. R. (Rowalski), Lumír 34, 1905/06, s. 146; -a-, Máj 4, 1905/06, s. 351; V. Kol. (Červinka), Zvon 6, 1905/06, s. 492 ●; ● ref. překl. Souhvězdí: K. Fiala, MR 1907/08, sv. 20, s. 479; O. Š. (Šimek), Novina 1, 1908, s. 251; J. Rowalski, Lumír 38, 1909/10, s. 137 ●; ● ref. překl. Básník zítřku: K. Fiala, MR 1909/10, sv. 22, s. 60; F. Sekanina, Zvon 10, 1909/10, s. 93 ●; K. Fiala: ref. překl. Nipponari, MR 1909/10, sv. 22, s. 60; ● ref. Píseň modrého paprsku: J. Reichmann, Novina 3, 1909/10, s. 699; A. N. (Novák), Přehled 8, 1909/10, s. 668 ●; -ejč (J. Krejčí): ref. Matylda Erhartová, Naše doba 18, 1910/11, s. 550 + ref. Démon a jiné povídky, Naše doba 19, 1911/12, s. 544; F. V. Vykoukal: ref. Vila na konci města, Osvěta 41, 1911, s. 466; ● ref. Hudba srdce: A. Novák, Přehled 10, 1911/12, s. 829; F. Sekanina, Zvon 12, 1911/12, s. 701 ●; ● ref. překl. Moderní lyrika německá: O. Fischer, Věda česká 1, 1913/14, s. 263; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 14, 1913/14, s. 670 ●; M. N. (Novotný): ref. Bratrství, Cesta 2, 1919/20, s. 672; ● ref. Růžový kříž: A. M. Piša, Kmen 4, 1920/21, s. 562; M. Novotný, Cesta 3, 1920/21, s. 762; J. Vrba, Pramen 2, 1921, s. 278 ●; A. N. (Novák): ref. Člověk a země, Lumír 1921, s. 222; F. Š. (Šimek): ref. Vyhoštěná, Zlatá Praha 1921, s. 166; ● ref. Milencovy písně: J. Karásek, Lit. listy 1, 1923/24, s. 149; J. Krecar, MR 1924, sv. 39, s. 257; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 24, 1923/24, s. 656 ●; ● ref. Housle: -pa- (F. S. Procházka), Zvon 27, 1926/27, s. 306; V. Brtník, Venkov 13. 1. 1927 ●; ● ref. Věčný milence: -pa- (F. S. Procházka), Zvon 27, 1926/27, s. 714; V. Brtník, Venkov 25. 8. 1927; F. Götz, NO 4. 9. 1927 ●; ● ref. Vítězná brána: V. Brtník, Venkov 12. 10. 1928; K. H. (Hikl), Naše doba 36, 1928/29, s. 183 ●; ● ref. Květiny na okně: Sk (F. Skácelík), Lumír 57, 1930/31, s. 552; Kp (J. Knap), Venkov 31. 5. 1931 ●; ● ref. Hovory s nebeským hodovníkem: ne (A. Novák), LidN 19. 4. 1931; J. B. Č. (Čapek), Nové Čechy 1931, s. 135; amp (A. M. Piša), PL 6. 2. 1932 ●; V. Brtník: ref. Had ztraceného ráje, Venkov 30. 1. 1931; ● ref. Slunovrat: J. B. Č. (Čapek), Čin 3, 1931/32, s. 519; A. G. (Grund), RA 7, 1931/32, s. 240; Sk (F. Skácelík), Lumír 58, 1931/32, s. 341 ●; ● ref. překl. Návštěvy: an. (M. Majerová), Čin 3, 1931/32, s. 785; H. J. (Jelínek), Lumír 58, 1931/32, s. 341; -am (V. Závada), RA 7, 1931/32, s. 184 ●; j. h. (J.

Hora): Básnické dílo E. L., LitN 1932, č. 2; amp. (A. M. Piša): Básnické dílo E. L., PL 26. 10. 1932; ● ref. Kytice milencových písní: n. (M. Novotný), Rozhledy 1932, s. 116; J. S. (Smrek), Elán 3, 1932/33, č. 3; V. Hrbek (Z. Kalista), Lumír 59, 1932/33, s. 123; J. V. P. (Pleva), Index 1933, s. 69 ●; ● ref. Škeble oceánu: -pa- (F. S. Procházka), Zvon 34, 1933/34, s. 335; J. Šnabr, Rozhledy 1934, s. 16; A. N. (Novák), LidN 4. 2. 1935 ●; ● ref. Divotvorný snář: j. t. (J. Tauffer), Index 1935, s. 83; B. M. (Mathesius), LitN 8, 1935/36, č. 20; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 36, 1935/36, s. 166 ●; ● ref. Zápas o blankyt: B. Slavík, Elán 6, 1935/36, č. 8; m.n. (M. Novotný), LidN 4. 5. 1936 ●; M. N. (Novotný): E. z L., Magazín DP 3, 1935/36, s. 90; ● ref. Ozvěny různých období: B. V. (Václavek), Index 1936, s. 101; V. Knapp, LitN 9, 1936/37, č. 13; vz. (V. Zelinka), Zvon 37, 1936/37, s. 351 ●; ● ref. Lešehradeum: mn. (M. Novotný), LidN 8. 10. 1936; B. Slavík, Elán 7, 1936/37, č. 1; V. Schwarz, LitN 10, 1937/38, č. 9 ●; ● k šedesátinám: A. N. (Novák), LidN 14. 11. 1937 + Jak vzniklo Lešehradeum, LidN 15. 11. 1937; G. (F. Götz), NO 14. 11. 1937; A. M. P. (Piša), PL 14. 11. 1937; jef. (J. Fučík), Tvorba 1937, s. 765; L. Jehl, Rozhledy 1937, s. 266 ●; ● ref. Polární sopka: O. Tichý, Rozhledy 1937, s. 79; -ovo- (M. Novotný), LitN 10, 1937/38, č. 3 ●; ● ref. Zářivými pohledy: an., LitN 10, 1937/38, č. 10; vz. (V. Zelinka), Zvon 38, 1937/38, s. 529 ●; bs (B. Slavík): ref. Náměty u cesty, LidN 5. 12. 1938; V. Šacha: Symfonie naděje, Čtete 1, 1938/39, s. 135; J. B. (Borecký): ref. Motýl v jantaru, Zvon 40, 1939/40, s. 138; ● ref. Modlitby pro mou matku: jšr (J. Šnabr), Čtete 2, 1939/40, s. 137; Rfš, Zvon 40, 1939/40, s. 221 ●; ● ref. Z domova a z ciziny: Dr. J. B. (Borecký), Zvon 40, 1939/40, s. 599; kp (K. Polák), Nár. práce 6. 1. 1940 ●; ● ref. Jen víra: vz. (V. Zelinka), Zvon 40, 1939/40, s. 670; kp. (K. Polák), Nár. práce 9. 6. 1940 ●; ● ref. Básníkův rok: K. P. (Polák), Nár. práce 15. 9. 1940; Rfš, Zvon 41, 1940/41, s. 54 ●; ● ref. Mys dobré naděje: mbš (M. Bureš), Svob. slovo 24. 3. 1946; AMP (A. M. Piša), Práce 3. 9. 1946 ●; ● k sedmdesátinám: J. Ort (P. Eisner), Svob. slovo 15. 11. 1947; K. P. (Polák), PL 15. 11. 1947; F. H. (Hampl), Práce 16. 11. 1947; J. Brabec, Archa 1947, s. 215 ●; L. Boháček: Poezie E. L. v naší hudbě, Knihkupec a nakladatel 1947, s. 463; K. Š. (Švehla): nekrolog, ČČM, odd. věd spol., 1956, s. 98; V. Stupka: Rimbaud a jeho čeští tlumočníci (o L. překladu v antologii Moderní lyrika francouzská), SPFF Brno 11, řada lit. věd., 1962, č. 9, s. 66; J. Mourková: Lešehradeum (soupis), Inventáře a katalogy 1963, č. 7; F. Halas in Imagena (1971); T. Jelínková: Malostranský bohem, Večerní Praha 31. 5. 1985.

Vojtěch Lešetický

* 24. 4. 1830 *Netolice*† 5. 1. 1908 *Královské Vinohrady* (Praha-V.)

Básník převážně epických veršů, ovlivněných K. J. Erbenem a F. L. Čelakovským, později pedagog a vlastenecký pracovník na Písecku a Královéhradecku.

Do školy chodil v Netolicích, pak, aby se naučil německy, ve Chvalšínách (1839–40). Studoval gymnázium v Čes. Budějovicích a rok také v Písku, 1850–55 filozofii na univerzitě v Praze. Stal se vychovatelem ve šlechtické rodině, od 1858 suploval na české reálce v Praze, 1860 odešel do Písku (s A. Heydukem aj.) na nově otevřenou českou reálku, kde byl 1862–70 ředitelem. Zde vyvíjel rozsáhlou kulturní činnost, byl iniciátorem literárních podniků, spoluzakladatelem edice Zlatá kniha dívek českých a autorem četných přednášek a slavnostních proslavů; podílel se na rozvoji dívčího vzdělávání (pro Vyšší dívčí školu v Písku napsal např. *Nauku o slohu*). 1870 se stal ředitelem učitelského ústavu v Hradci Král., kde působil zároveň i jako školní inspektor pardubického a později královéhradeckého okresu. Byl předsedou zkušební komise pro učitelství na školách obecných a měšťanských a výrazně ovlivnil vlastenecké citění venkovského učitelstva; byl i významným popularizátorem včelařství. 1898 odešel na odpočinek (jako školní rada) a přestěhoval se na Král. Vinohrady. Strýc spisovatele Emanuela Lešehrada.

L. básnické dílo tvoří dvě nevelké knížky: příběh tragické lásky dcery židovského statkáře k chudému čeledínovi (*Hynek a Ráchel*), věnovaný K. J. Erbenovi, a útlá sbírka písní a balad, připisaná F. L. Čelakovskému. Pro poplatnost těmto vzorům a pro nedostatek talentu k tvorbě na úrovni soudobé poezie se L. vzdal další vážné básnické činnosti. Psal též literární kritiky a poučné články, překládal německou a jihoslovenskou poezii. V rukopise zůstalo libreto Král David napsané pro skladatele K. Nešveru.

PŘÍSPĚVKY in: *Beseda učitelská*; *Besedník*; *Díblík* (1855); *Hradečan* (Hradec Král., 1871); *Humorist. listy*; *Hvězda* (Olomouc–Brno); *Květy* (1886); *alm. Kytice* (1859); *Lumír* (1858); *Mor. orlice* (Brno, 1863); *Osvěta* (1906); *Otavan* (Písek, 1864); *Poutník od Otavy* (Písek, 1858–60); *Pražské noviny* (do 1859); *Škola a život*, s příl. *Štěpnice* (1855–60); *Včelařské listy*; *Zlaté klasy* (1853–56); *Zlaté listky*. ■ **KNÍŽNĚ**. *Belet-*

rie: *Hynek a Ráchel* (B 1858); *Písně a balády* (1858). – *Ostatní práce*: *Nauka o slohu* (1863); *Rozumové včelařství* (1871); *Opatrovny a škola mateřská v Hradci Králové* (1886). ■ **REDIGOVAL sborníky**: *Zlaté listky* (Písek 1863, 1868–69), *Zlaté klasy* (Písek 1867, s J. Pažoutem). ■

LITERATURA: J. V. Frič in *Paměti* 4 (1887; nově 1960, ed. K. Cvejn); J. Neruda: V. L., *Humor. listy* 1890 → *Podobizny* 4 (1957); ● *nekrology*: an., *Zvon* 8, 1907/08, s. 255; F. V. V. (Vykoukal), *Osvěta* 1908, s. 181 ●; E. Lešehrad: V. L., *pedagog a básník, rodák jihočeský*, *Otavan* 16. 7. 1923; R. Medek: *O lásce k rodnému městu, Kalendář Nár. politiky* na rok 1939.

dh

Štěpán Leška

* 21. 10. 1757 *Vrbovce* u *Myjavy*† 25. 2. 1818 *Malý Kérés* (Kiskörös, Maďarsko)

Filolog, publicista, básník, prozaik a překladatel, spoluautor německo-českého slovníku J. Dobrovského a *Puchmajerových almanachů*. Jeden z hlavních představitelů česko-slovenské jazykové a literární jednoty v počátcích národního obrození.

Syn krejčího, matka zemřela 1765. – Aby se vyhnul krejčovskému řemeslu, utekl L. z domova a studoval na školách v Prietři, Modre (1774), Ivančině (1775), Gemeru (1776) a Prešpurku (1779–81), kde po ukončení teologie působil jako kantor a varhaník u uhersko-slovenské evangelické církve a příležitostně korigoval české knihy pro prešpurské tiskárny. 1783 se stal redaktorem Prešpurských novin. Přání studovat na některé německé univerzitě pro nepřízeň úřadů nerealizoval. Na radu svého přítele a ochránce, evangelického faráře a vydavatele českých knih v Prešpurku M. Institorise (1733–1803), odmítl místo evangelického pastora na Slovensku a odešel 1784 do Čech, kde působil jako duchovní v Černilově, Křížlicích (1785, 1788–93), Krabčicích (1787) a od 1794 v Praze; 1786 jmenován superintendentem evangelické církve v Čechách. Pobyť v Praze přispěl k zintenzívnění osobního styku s českými učiteli a literáty (J. Dobrovský, M. V. Kramerius, A. Puchmajer aj.), který se projevil v bohaté L. činnosti literární i vědecké. Pro hmotný nedostatek byl nucen 1798 opustit s rodinou Prahu; odešel do Uher (Dunaegyház, 1810 Kiskörös). Udržoval písemný kontakt

s českými i slovenskými obrozenskými pracovníky a koncentroval se na lexikografické práce. – Druhá manželka Rebeka L., roz. Laučková (1773–1856), vzdělaná dcera evangelického kazatele a básníka M. Laučka, přispěla moralistními verši do Puchmajerova almanachu *Nové básně* (1798, šifra R-a L-ová) a podporovala muže v jeho literárních stycích.

L. básnickou tvorbu charakterizují četné příležitostné básně (gratulace, oslavné zpěvy) a zájem o duchovní píseň, který vyvrcholil sestavením evangelického zpěvníku (*Nová kniha zpěvů křesťanských*), na němž se podílel autorsky, zachováváje tradiční písňové formy a naplňuje je dobově příznačným osvicensky racionalistickým obsahem. Jako jeden z prvních sledoval rytmickou a rýmovou stránku českých básní vycházejících na Slovensku a v připravovaném spise *Krátké naučení pro zpěvořečníky* usiloval najít cestu k ideálnímu prozodickému systému. Nadšeně přivítal a na Slovensku spolu s B. Tablicem a J. Palkovičem propagoval pozdější Dobrovského návrh přízvučné prozodie (1798 sám přispěl přízvučnými moralistními epigramy do Puchmajerova almanachu *Nové básně* a sestavil rkp. sbírku *Písničky slovanské* jako programovou ukázkou užití přízvučné prozodie), zároveň se však pokoušel vlastními dodatky překonat některá jeho omezení. Oproti přísně teoretickému postoji Dobrovského hájil básnickou svobodu v otázce užívání systému sylabického a časoměrného. L. tvorba prozaická spočívá v původních i přeložených náboženských spisech, psaných v tolerančním duchu, a v pracích lidovýchovných (pravděpodobně je autorem překladu Campeova didaktického románu *Mladší Robinson*, vydaného po úpravě M. V. Krameriusem 1808). Jako filolog sledoval pravopis nově vycházejících českých knih na Slovensku a pod vlivem Dobrovského se specializoval na lexikografii, využívaje své znalosti živého jazyka, především moravismů a slovakismů. Významně se podílel na německo-českém slovníku J. Dobrovského (*Deutsch-böhmisches Wörterbuch* 1, 1802), svými výpisky posloužil J. Palkovičovi (*Böhmisch-deutsch-lateinisches Wörterbuch* 1, 2, 1820/21; k jeho edici bible 1808 napsal dodatek *Vysvětlení slov Slovákům neznámých a nesrozumitelných i vlastních jmen v Bibli Páně*) a J. Jungmannovi. Vrcholem L. lexikografické činnosti je latinsky psaný *Elenchus*... (sbírka cizích, hlavně slovan-ských výrazů, které přešly do maďarštiny), vy-

daný posmrtně synem Štefanem L. a nepřímo poukazující na význam slovenského národa v rámci Uher.

PSEUDONYM, ŠIFRY: Nitranský kraj; SL, S. L. a. ■ **PŘÍSPĚVKY** in: C. k. pražské poštovské noviny (1790); alm. *Nové básně* (1798, ed. A. Puchmajer); *Novi ecclesiastico-scholastici Annales* (B. Štiavnica, 1793–1803; dub.); *Prešpurské noviny* (1783–84); *Schönfeldské c. k. pražské noviny* (1787); *Týdenník aneb C. k. národní noviny* (Prešpurk, 1812–17). ■ **KNIŽNĚ**. *Beletrie*: Prvotiny písní a chval božích (duchovní píseň, 1786); *Nová loterie pro hospodáře a hospodyně, též pro děti a čeládku* (PP 1792); *Jiskra lásky* (B, Prešpurk 1797); *Písničky duchovní* (Pešť 1810). – *Překlady*: *Poklad národu aneb Prospěšné naučení v pěkných příbězích o mnohých užitečných věcech* (1796). – *Ostatní práce*: Rozmlouvání jednoho helvetského vyslance s evangelickým A. V. Čechem (Jindř. Hradec 1784); *Menší katechismus* (1797); *Summa zákona Božího* (1798); – posmrtně: *Elenchus vocabulorum Europaeorum cum primis Slavicorum Magyarici usus* (Pešť 1825, ed. Š. Leška ml.); (– překlady:) J. A. W.: *Vděčný protestant naproti svému snášenlivému císaři* (Prešpurk 1782); *Počáteční cvičení v náboženství pro školy protestantské* (1797); J. J. Fokke: *Uvedení k gruntovnímu poznání křesťanského náboženství* (1798). ■ **KORESPONDENCE**: M. Krbec: *Korespondence Š. L. s Josefem Dobrovským* (J. Dobrovskému z 1797–1804), *Slavia* 1958, s. 430 + *Dodatek ke korespondenci Š. L. s J. Dobrovským* (z 1803), *Slavia* 1960, s. 467. ■ **REDIGOVAL**: *Prešpurské noviny* (1783–84). ■ **USPOŘÁDAL A VYDAL**: *Nová kniha zpěvů křesťanských* (1796). ■

LITERATURA: J. Dobrovský in *Literarischer Magazin* 2, 1786, s. 130; J. Palkovič: nekrolog, *Týdenník* 1818, s. 119, 165, 191; B. Tablic in *Poezie* 4 (Vacov 1812) → *Paměti česko-slovenských básníkův alebo veršovcov* (1974, ed. R. Brtáň); B. Kutlík in *Zrcadlo křížlické* (1881); P-I: *Upomínka na Š. L., Korouhev na Sionu* 1883, s. 379; A. Lombardini: *Slovenský Plutarch, Slovenské pohľady* 1888, s. 54; J. Kulík: Š. L., *Evanjelický cirkevník* 1918, č. 1–8; M. Weingart: *Příspěvky k studiu slovenštiny, Sborník filoz. fak. Univerzity Komenského v Bratislavě* 1, 1923, s. 68; J. Hanuš: *Dobrovský a Slovensko, Sborník filoz. fak. Univerzity Komenského v Bratislavě* 2, 1924, s. 350; F. Hrejsa in *Dějiny české evanjelické církve* (1927); V. Jílek: R-a L-ová v Puchmajerových „*Nových básních*“ z r. 1798 je Rebeka Lešková, *LF* 1927, s. 267; F. Hrejsa: *Dobrovský a čeští evangelici*, sb. Bratislava 3, 1929, s. 575; A. Pražák: *K stykům Dobrovského se Slovenskem*, sb. Bratislava 3, 1929, s. 665; J. B. Čapek in *Československá literatura toleranční 1781–1861* 1, 2 (1933); M. Novotný: *České básnířky před Boženou Němcovou, Rozhledy* 1934, s. 125; J. P. Ďurovič in *Evanjelická literatura do tolerance* (1940) + Š. L. a *Zpěvník, Sborník Matice slovenskej* 1942, s. 173; J. Adamiš: *Piesne Š. L., Sbor-*

ník Zpěvníku evanjelického 1842–1942 (Bratislava 1942); M. Krbec: Korespondence Š. L. s Josefem Dobrovským, Slavia 1958, s. 430; J. Novotný in O bratrské družbě Čechů a Slováků za národního obrození (1959); R. Brtáň in Pri prameňoch slovenskej obrodeneckej literatúry (1970).

lk

Leták

1917–1920

Drobné periodikum, jehož hlavním obsahem byla aktuální satirická píseň.

Redaktor: E. Bass, uvedený až na tit. straně kompletního 1. roč. (1917–18) a pak v 2. roč. (1918–20) až od č. 14 (66). Členy redakce též neuváděni Z. Kratochvíl, V. H. Brunner, J. Lada. – *Odpovědný redaktor:* 1917–20. 12. 1918 (roč. 1–2, č. 13, tj. 65) S. Minařík, 9. 1. 1919 – říjen 1919 (roč. 2, č. 14, tj. 66 – č. 39, tj. 91) E. Bass. – *Vydavatel a nakladatel:* Formálně byl vydavatelem do č. 65 (roč. 2, č. 13) S. Minařík, ve skutečnosti E. Bass, který v č. 89 a 90 (roč. 2, č. 37, 38) uveden i jako nakladatel; od č. 91 (roč. 2, č. 39) Červená sedma, Praha. – *Periodicita:* 1917–18 (roč. 1) týdně od 5. 10. 1917 do 24. 9. 1918, celkem 52 čísel o 4 stranách (v nich není započítáno zkonfiskované – a jinými dvěma čísly nahrazené – vánoční dvojčíslo 12–13, které pak vyšlo až jako č. 64–65, tj. č. 12–13 2. roč.). Větší než týdenní interval mezi jednotlivými čísly byl vyrovnáván vydáním dvou čísel krátce po sobě; v řadě čísel byly konfiskovány menší nebo větší části textu; 1918–20 (roč. 2) týdně od 3. 10. 1918 do 3. 7. 1919 (č. 1–36, resp. 53–88; v březnu 1919 vyšla pro Bassovu nemoc pouze 2 čísla), po prázdninové pauze, prodloužené o měsíc nemocí Bassovou, od 8. 10. 1919 ve volných lhůtách do května 1920 (č. 37–44, resp. 89–96), celkem 44 čísel o 4 stranách. Náklad 3 000 výtisků (některá čísla se tiskla ještě ve 2. vyd.).

L. z 1917–20 vyrostly z kabaretního hnutí a nazovaly na snahy o rozvoj českého politického i literárního šansonu a kupletu, které lze sledovat od přelomu století. Šíření písňových textů měla napomáhat drobná periodika s titulem Letáky, kterých vycházelo krátkodobě několik, zvláště 1902 (redaktory byli J. Müldner, R. Hašek aj.); umělecky nejzávažnější byly Letáky pro zpěváky, jejichž jediné číslo vydal S. K. Neumann. Přímým předobrazem Bassova podniku bylo 7 čísel Letáků, které od 26. 12. 1910 do 3. 6. 1911 vydával malíř Z. Kratochvíl za součinnosti A. Boučka, V. H. Brunnera, E. Basse a F.

Kysely; převážně písňové texty ke karikaturám skládal hlavně E. Bass, ale též Z. Kratochvíl a J. Mach.

Vydávání L. bylo obnoveno 1917 z podnětu E. Basse, který byl jako ředitel divadélka Rokoko svědkem vréleho ohlasu protirakouských kabaretních písniček. Jednotlivá čísla L. obsahovala zpravidla titulní karikaturu, jednu, výjimečně dvě písně (jen někdy byly nahrazeny prózou, a to nejčastěji prózou doplněnou krátkou písní) a drobné ironické a sarkastické glosy v rubrice Listárna redakce, v 2. ročníku přejmenované na Týdenní poznámky, později Malé poznámky. Bass byl autorem (několikrát pod pseud. Josef Kokeš) většiny textů zveršovaných na nápěv některé známé písně (ojediněle byly připojeny i noty), jakož i několika próz (kromě nepodepsaných textů v č. 24 a 75, které napsal Z. Kratochvíl), jedné scény a téměř všech glos; několik písní složili V. Dyk (1. roč.) a J. Haussmann (2. roč., též pseud. Georges Jegor). Karikatury na titulní stránce (ojediněle i série uvnitř čísla) byly převážně od Z. Kratochvíla, ostatní od J. Studničky (V. H. Brunner), J. Lady a jedna od E. A. Longena. 1917–18 útočily L. proti Rakousku-Uhersku, jeho vládním představitelům a českým oportunistickým politikům pravice i levice, kteří nezaujímali důsledně protirakouské stanovisko, byli ochotni ke smíru s monarchií nebo jí přímo přisluhovali; dále byla pranýřována šlechta konjunkturálně koketující s vlastenectvím, klerikálové, opatrní poslanci, sedláci odírající hladovějící obyvatele měst, česká lidé ustupující Němcům aj. Stranou nezůstaly ani časové záležitosti umění a sociální poměry spisovatelů. Po převratu potíraly L. jak pozůstatky starého režimu, tak nově vznikající nešvary, zaujímající nezávislou pozici nad stranami, které všechny kritizovaly pro omezené politikaření; nejčastěji byla jejich terčem národní demokracie a bolševická levice sociální demokracie (J. Stivín, B. Šmeral, A. Muna), zásadně však dobový sociální pohyb neodmítaly. L. měly historický význam jako první periodikum otevřené protirakouské satiry za první světové války, které připravilo vznik Šibeníček a časopisů poválečné satirické vlny; zůstaly pak příkladem odvážné, nápadité a vtipné aktuální satirické tvorby.

KNÍŽNÍ EDICE: E. Bass: Letáky (výbor, 1955, ed. A. Branald, J. Višková). ■

LITERATURA: rd. (R. Weiner): Z knihkupectví, dílen a divadel, LidN 10. 1. 1918; B. P. (Polan): ref. L.,

Leták

Nové Čechy 1918, s. 150; E. Bass: E. Bass a historie L., Lit. svět 1, 1927/28, č. 13/14; A. Branald in E. Bass: L. (1955); lk (L. Kundera): ref. L., HD 1956, s. 44; E. Bass in Moje kronika (1985, s. 121, ed. M. Krulichová, M. Vinařová).

pp

Letopisy české viz in Pokračovatelé Kosmovi

Letopisy hradištsko-opatovické

Před 1167

Latinské analistické dílo, ve své hradištské složce nejstarší památka domácího klášterního dějepisectví.

Dochovaná podoba L. zahrnuje zprávy o událostech od počátku letopočtu do 1163. Je dílem neznámého mnicha benediktinského kláštera v Opatovicích, kde vznikla nedlouho před 1167. Základem díla se stal jinak nedochovaný latinský letopis benediktinského kláštera v Hradišti (Hradisko u Olomouce), sepsaný ve 40. letech 12. století a dovedený do 1145. Po 1150, kdy museli benediktini z Hradiště odejít, aby udělali místo premonstrátům, dostal se letopis do Opatovic, zřejmě s hradištskými řeholníky, kteří se tam uchýlili. Zde byl doplněn zprávami o dějích opatovického kláštera a patrně také až zde zasazen do širšího analistického rámce. Pro dobu 1. tisíciletí letopočtu vycházejí takto vzniklé L. z latinského díla německého kronikáře Ekkeharta († 1125), zdrojem zpráv o domácích událostech do 1140 jim byla Kosmova kronika a dílo obou jejich prvních pokračovatelů. L. jsou známy teprve od 18. stol. z jediného nedokonalého opisu (uložen ve vídeňské Nár. knihovně) původem ještě z 12. stol. O jejich dřívějších osudech není zpráv; snad je znal Dalimil, ale později ve 14. stol. se o nich nevědělo ani v opatovickém klášteře, jak je patrné z kroniky tamního opata Neplacha († 1371).

Opatovický mnich, který spojil letopisné záznamy obou klášterů se zprávami převzatými odjinud, pokusil se uspořádat je podle jednotného analistického schématu, ale vytvořit ucelené dílo nedokázal. Nevyhnul se opakování ně-

kterých zpráv ani rozporům v jejich výpovědi, protože zůstal příliš závislý na obsahu i formulacích jednotlivých zdrojů svých informací. Díky tomu však zprostředkoval znalost hradištského letopisu jako nejstarší památky našeho klášterního dějepisectví, třebaže původní zprávy promísil s jinými. Osou záznamů hradištského původu jsou zprávy týkající se kláštera, jeho zakladatelů a dobrodinců, moravských Přemyslovců, jimž autor dovedl stranit i proti současnému olomouckému biskupu Zdíkovci, jehož skutky posuzoval s rezervovanou kritičností. Nespokojoval se vždy pouhým analisticky stručným referováním o událostech, ale zaujímal k nim nejednou vlastní stanovisko zabarvené moravským patriotismem. Poprvé v našem dějepisectví připomíná (snad na samém počátku svého díla) též moravské působení Cyrila a Metoděje a jejich vynález „bulharského“ písma.

EDICE (bez zpráv převzatých z Ekkeharta do 894): *Annales Gradicensis et Opatovicenses*, *Monumenta Germaniae historica*, *Scriptores* 17 (1861, ed. W. Wattenbach); L. h. – o., FRB 2 (1874, ed. J. Emler, s čes. překladem V. V. Tomka). ■

LITERATURA: F. Palacký in: *Würdigung der alten böhmischen Geschichtsschreiber* (1830, česky v překl. J. Charváta in *Dílo Františka Palackého* 1, 1941); J. Teige: *Zpráva o pramenech dějin kláštera hradištského u Olomouce až do r. 1300*, *Věstník KČSN* 1893; V. Novotný in: *Studien zur Quellenkunde Böhmens*, *Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung* 1903; A. Neumann: *Ztracené středověké kroniky moravské*, *Sborník Hist. kroužku* 1922; E. Nohejlová in *Příběhy kláštera opatovického* (1925); J. Charvát in *Dílo Františka Palackého* 1 (1941).

ep

František Leubner

* 13. 8. 1867 *Dolní Beřkovice* u Mělníka
† 29. 1. 1930 *Vliněves* (Dolní Beřkovice-V.)

Autor reflexivní náboženské lyriky, epopijních cyklů, veršovaných povídek, dramát a libret.

Otec byl dozorcem v dolnobeřkovickém cukrovaru. L. vychodil obecnou školu ve Vliněvsi, od 1880 studoval gymnázium v Roudnici n. L. a po maturitě (1888) bohosloví v Praze (vysvěcen v červenci 1892). Od gymnaziálních let se věno-

val poezii a jeho básnické snahy podpořilo prostředí pražského arcibiskupského semináře, kde se sblížil se skupinou mladých literátů, zejména se S. Bouškou a J. Š. Baarem. 1895 vystoupil s družinou Katolická moderna v almanachu Pod jedním praporem a stal se též příspěvatelem jejího orgánu Nový život. Publikoval i v dalších, převážně katolicky zaměřených časopisech. Kněžské povolání vykonával zpočátku v národnostně smíšených obcích západních Čech (Čeliv a Bezručice u Plané, Schwaderbach, nyní Bublava, u Kraslic); poté přešel do Hřibin u Rychnova n. Kn., 1904 se vrátil do rodného kraje, kde působil jako farář, nejprve v Bechlíně a od 1920 ve Vlněvsi.

V tvaru své religiózní poezie L. eklekticky slučoval prvky z různých zdrojů: opisný styl a historické evokace z lumírovské poezie, lidové podání a fantastické prvky z pohádek a balad a konečně i archaickou stylizaci ze staršího světského a duchovního písemnictví. Po baladických a legendistických počátcích psal cykly sonetů, nostalgicky zahleděné do ztracených rájů dětství i ztracených rájů biblických (*Na okrajích kancionálu života*). I v další knize, *Cantatibus organis*, tvořené jako variace na chrámovou varhanní hudbu, polarizují L. vyznání mezi světskou realitou, již básník prožívá s bolestnými pocity osamělého člověka a příslušníka porobeneho národa, a duchovním jsouncnem obráceným k Bohu; tento stálý svár věčnosti a časnosti, duše a těla a konečně mystika smrti jakožto brány k životu nadzemskému, jejíž představa je přibližována pohádkovou personifikací, vyplňují i poslední knihu meditací *Smrt kmoťrička* a prostupují rukopisnou lyriku, zveřejňovanou jen ukázkově (*Můj kantor Život, Ticho*). V epice se L. pod vlivem V. Huga a J. Vrchlického soustředil na pětidílnou epopej *Mlhy*, katolickou obdobu „legendy věků“; její rukopisné části, z nichž byly publikovány úryvky (*V troskách cizích chrámů, Rmut nachu, Van od východu, Doma*), obsahovaly látky indické, antické, biblické, evangelické a rovněž domácí, vydaná čtvrtá kniha, *K západu*, sleduje vývoj křesťanství od úsvitu jeho dějin po události signalizující jeho sestup, tj. Velkou francouzskou revoluci, kterou L. pojal v duchu své ideologie jako tragické popření křesťanských principů lásky novodobým racionalismem. Z volně navazujících motivů vznikly další, převážně k domácí historii zaměřené rukopisné celky (*Z kronik o císaři Karlu IV., Z nových kusů bratra Palečka, Lyrum*

larum non lyrissimum). Veršované povídky tvořené mimo epopejní cyklus vypovídají na podkladě lidových vyprávění a vlastních L. zážitků o současném životě a nedávné minulosti venkova (*Před půlnoční, Trpělka, Na pouť, U cizích kamen, Na kláskách, Pod mrakem, Host do domu, Opice, Loutka, Bosenská neděle* aj., původně koncipované jako čísla zamýšlené sbírky *Čtení ze starých kalendářů*); některé z těchto prací čerpaly náměty ze světa lidové fantazie, zejména z pohádek (*Pohádka o zlaté knize* a pravděpodobně i další nedochované práce, jejichž existenci připomínají soudobé leubnerovské medailóny). Aktuální varovný nebo pietní smysl měla drobná epika s válečnými náměty, později vydaná jako příležitostný tisk *Byla vojna, byla...* V dramatické práci L. opět uplatnil témata biblická (hra o králi Šalamounovi *Dozrály hrozny*), báchorkovitá a historická; zatímco drama *Smrt kmoťrička*, ideově totožné se stejnojmennou lyrickou sbírkou, psal jako féerii s pohádkovou fabulí a středověkým dějištěm, „heroické komedii“ o Mikuláši Dačickém z Heslova *O čest a milost* dal jednoznačný charakter historické hry, který nadměrně zvýraznil množstvím realii a silně archaizovaným jazykem. Napsal též několik operních libret (dochovalo se jedině, *Hořký doušek*, s epizodou ze života Jakuba Krčina z Jelčan) a libreto k svatováclavskému oratoriu *Do nových jar*; zhudebněno však nebylo žádné. – Část L. rukopisného díla je uložena v LA PNP.

PRÍSPĚVKY in: Čechie (1902–04; 1904 ukázka z rkp. sbírky Doma); sb. Česká lyra (1918); Čes. květy (1902–04; 1902 U cizích kamen, 1903 Pohádka o zlaté knize, 1904 Pod mrakem); Meditace (1908–11); Muzeum (1889–91); Niva (1894–97); Nový obzor (1911–14; 1912 ukázky z rkp. sbírky Můj kantor Život); Nový život (1897–1902; 1898 Vzpomínka na smrt kněze V. B. Třebízského, z rkp. sbírky Doma); Obrazková revue (1900–02; 1900 Před půlnoční, 1901 ukázky z rkp. sbírek Z nových kusů bratra Palečka, Z kronik o císaři Karlu IV., Doma); Osvěta (1894–1905; 1897 a 1899 ukázky z rkp. sbírky Z nových kusů bratra Palečka, 1900 Trpělka, 1901 Na kláskách, 1903 Na pouť, 1904 ukázka z rkp. sbírky Z kronik o císaři Karlu IV., 1905 Host do domu); alm. Pod jedním praporem (1895); Týn (1917–18; 1918 ukázka z rkp. sbírky V troskách cizích chrámů); Vlast (1890–1929; 1906–07 drama Smrt kmoťrička, 1907–08 Dozrály hrozny, 1908–09 O čest a milost, 1910–11 Hořký doušek, 1911–12 Opice, 1913 Loutka, 1915 Bosenská neděle, 1928–29 Do nových jar, mimoto v jednotlivých ročnících ukázky z rkp. sbírek V troskách cizích chrámů, Van od východu, Doma,

Leubner

Z kronik o císaři Karlu IV., *Lyrum larum non lyrissimum*, *Můj kantor Život*, *Ticho*. ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: *Balady a legendy* (BB 1896); *Na okrajích kancionálu života* (BB 1897); *Cantatibus organis* (BB 1909); *Smrt kmotříčka* (BB 1910); *K západu* (BB 1911, 4. díl chystané pentalogie *Mlhy*); *Byla vojna, byla...* (BB b. d., 1920). ■

LITERATURA: ● ref. *Balady a legendy*: J. Flekáček, *Vlast* 12, 1895/96, s. 411; Dál. (A. Dostál), *Nový život* 1896, s. 71; P. Zaletěl, *Obzor* 1896, s. 31 ●; ● ref. *Na okrajích kancionálu života*: J. Flekáček, *Vlast* 13, 1896/97, s. 488; F. V. Krejčí, *Rozhledy* 6, 1896/97, s. 465; P. Zaletěl, *Obzor* 1898, s. 47 ●; J. Šimon: ref. *Cantatibus organis*, *Vlast* 26, 1909/10, s. 373; F. D. (Dohnal): ref. *K západu*, *Nový obzor* 1912, s. 42; V. Bitnar: k šedesátinám, *Naše listy* 1927, č. 48 a 49 + *Za F. L.*, *Našinec* 12. a 15. 2. 1930; J. Hronek: *Památky F. L.*, *Vlast* 1930, s. 50.

et

Vojtěch Lev

* 14. 12. 1882 *Jilové* u Prahy

† 11. 10. 1974 *Praha*

Prozaik, publicista; autor cestopisů, dokumentárních životopisných pásem a románů, rozhlasových a divadelních her.

Pocházel z rodiny továrního dělníka, po ukončení základní školní docházky se vyučil truhlářem. 1900 odešel za prací do ciziny, pobýval v Rakousku (Linec, Vídeň, Štýrský Hradec), Německu a Švýcarsku. Po návratu do vlasti 1907 žil nejprve v Příbyslavi, 1910 se odstěhoval do Prahy, kde pracoval jako truhlář, později jako kulisák v Divadle na Vinohradech. Od 1907 se věnoval práci v odborech (mj. vybudoval odborovou organizaci zřízcenců pražských divadel a byl několik let jejím předsedou) a v sociálně demokratickém hnutí a začal přispívat verši a drobnými prózami z dělnického prostředí do *Volného slova*, *Práva lidu*, *pardubické Osvěty lidu* a *Východočeského obzoru*. Od 1913 redigoval odborářské časopisy, nejprve *Obranu veřejných zaměstnanců*, pak *Zájmy pivovarského dělnictva*. 1916 se stal administrativním pracovníkem *Práva lidu*, rok nato členem jeho redakce. Zde pracoval, s výjimkou okupačních let a krátkého působení v Rudém právu (od září 1920 do dubna 1921) a v samostatné příloze časopisu *Zář Červánky* (1925–27), až do 1947, zprvu jako lokálkář, pak

jako fejetonista, parlamentní zpravodaj a od 1935 vedoucí redaktor *Večerníku Práva lidu*. Úzce spolupracoval též s obrázkovým časopisem *Pestré květy*. Podnikl mnoho cest po Evropě, severní Africe a Blízkém východě.

L. vydal ve 20. letech dva romány z válečné a poválečné Prahy, svědčící o jeho socialistickém přesvědčení, osobitěji se však uplatnil až prózami, jimiž navázal na svou novinářskou práci. Od informativních publikací o východních územích republiky přešel k cestopisům, které nazýval reportážemi: vyrůstaly z osobních zážitků, ale zároveň poskytovaly souhrnnou charakteristiku dané země a objasňovaly ducha jejích obyvatel s pomocí pověstí a tradovaných příběhů (vyprávění o pobytu mezi Nomády *Tajemství Sahary*, obraz soudobého Maroka *Země zahalených žen*). Portréty žen ve francouzské revoluci a náčrt sociálního citění Ch. G. Masarykové jsou zlomkovitými náběhy k informativním životopisům, které L. po druhé světové válce zpracovával pro edici *Kdo je kdo*. Mezitím vytvořil řadu beletristických životopisů významných českých osobností, určených většinou mládeži: vynálezce F. Křižíka (*Práce vítězů*), houslisty J. Slavíka (*Český Paganini*), zpěvačky K. Kalašové (*Ě morta?*), cestovatele E. Holuba (*Za velkým dobrodružstvím*), botanika B. Roetzla (*Velký lovec*) a hudebníka V. Suka (*Vášova pouť do Moskvy*). Základní fakta, která utvářejí jednoduchou tematickou osnovu románu, L. psychologicky ozřejmoval a motivoval a jen ojediněle spojoval s dílčí dějovou zápletkou. S výjimkou F. Křižíka žili všichni tito hrdinové dlouho v zahraničí, což L. umožňovalo také v životopisných románech uplatnit své zkušenosti z cest a zvláště smysl pro životní styl různých zemí. Kladl důraz na vlastenectví svých hrdinů, ale zároveň na to, že kvůli maličkým domácím poměrům ocenila jejich schopnosti spíše cizina. V mládí uveřejnil L. časopisecky také básně a později v novinách řadu románů, mj. humoristických a detektivních. Vedle divadelních her psal také hry pro rozhlas (*Požár parníku Pacifik*, *Šest postav hledá autora*, *Před posledním májem roku 1923*, *Havířská komuna*, *Dětská rebelie*).

ŠIFRY: L., VL. ■ PŘÍSPĚVKY in: *Červánky* (1925–27, příl. čas. *Zář*); *Dělnická ročenka* čs. sociálně demokratické strany dělnické (1926); *Dřevodělník*; *Nová doba* (Plzeň); *R Žena a zlato*; *Obrana*, časopis obecních, zemských a státních zřízcenců; *Osvěta lidu* (Pardubice); *Pestré květy*; *Posázavský týden* (Kutná

Hora, 1942 R Boží skála); Právo lidu; Ranní noviny (R Zapomenutá rebelie); Rudá stráž (Ml. Boleslav); Večerník Práva lidu (1924 cestopis Turecko kouzla zbavené; romány: 1925 Žehurkova ženitba, 1926 Rambouskova bouda, 1934 Mařenka z jedničky, 1938 Smrt špióna č. 27); Volné slovo (též básně); Východočeský obzor (Pardubice); Zájmy pivovarského dělnictva; Zář; Ženské listy (R Evin hřích). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Památce Ch. G. Masarykové (črty, 1923); Ulice (R 1923); Město (R 1926); Tajemství Sahary (cestopis, 1927); Země zahalených žen (cestopis, 1931); Práce vítězí (P pro ml., 1939); Český Paganini (P pro ml., 1940); Ě morta? (R 1945, 1959 s tit. Je mrtva?); Za velkým dobrodružstvím (R pro ml., 1947); Velký lovec (R pro ml., 1947, 1954 s tit. Za modrou orchidejí); Josef Slavík (životopis, 1948); Benedikt Roetzl (životopis, 1949); Ladislav Zápotocký (životopis, 1949); Vášova pouť do Moskvy (R pro ml., 1949); My nový život chceme na zemi (PP 1953). – *Ostatní práce*: Žena v revoluci (1919); Neznámá pevnina. Epistoly ze Slovenska (1919); Brána na východ. Karpatská Rus (1920). – ■ SCĚNICKY. *Hry*: Hodina života (1930); Zrození světla (1959); Havířská historie (1959). ■ REDIGOVAL: Dělnický kalendář Československé sociálně demokratické strany dělnické (1931). ■

LITERATURA: H.: ref. Žena v revoluci, PL 19. 10. 1919; ● ref. Město: AMP (A. M. Piša), PL 24. 10. 1926; k.-, Děln. osvěta 1926, s. 171; J. Staněk, Čes. osvěta 23, 1926/27, s. 120 ●; ● ref. Hodina života: ald. (V. Osvald), NO 13. 3. 1930; amp. (A. M. Piša), PL 13. 3. 1930 ●; J. Staněk: ref. Tajemství Sahary, Čes. osvěta 27, 1930/31, s. 320; ● ref. Země zahalených žen: jt. (J. Trojan), Večerník PL 18. 3. 1932; p. (A. M. Piša), PL 26. 3. 1932; K. Č. (Čapek), LidN 14. 12. 1932 → O umění a kultuře 3 (1986); Mjr. (A. Majer), Čes. osvěta 28, 1931/32, s. 324 ●; L. Zbraslavská: ref. Práce vítězí. Úhor 1939, s. 179; ● ref. Český Paganini: vbk. (V. Běhounek), Nár. práce 3. 11. 1940; J. Hloušek, Úhor 1940, s. 160; jšn. (J. Šnobl), Čes. osvěta 37, 1940/41, s. 171 ●; ● ref. Ě morta?: F. H. (Hampl), Práce 21. 4. 1946; V. Tichý, PL 21. 5. 1946; jšk. (J. Š. Kvapil), Naše doba 1947, s. 462 ●; kp (K. Polák): ref. Velký lovec, PL 22. 6. 1947 + ref. Za velkým dobrodružstvím, PL 7. 10. 1947 + Spisovatelské dílo V. L., PL 14. 12. 1947; J. Vaněček: Jubileum dělnického novináře, PL 31. 10. 1947; N. Č. (Černý), F. H. (Holešovský): ref. Český Paganini, Komenský 73, 1948/49, s. 474; N. Č. (Černý): ref. Vášova pouť do Moskvy, Komenský 74, 1949/50, s. 363; F. R. Tichý: ref. My nový život chceme na zemi, ČL 1954, s. 138; b. (V. Běhounek): Osmdesátka novináře a spisovatele, Práce 14. 12. 1952; (fdb) (F. Bulánek Dlouhán): Devadesátka novináře a beletristy, LD 13. 12. 1972.

jc, pb

Levá fronta

1930–1933

Časopis stejnojmenné organizace levicových intelektuálů.

Redaktoři: 1930/31 (roč. 1, č. 1–19) S. K. Neumann s red. kruhem; 1931–33 (roč. 1, č. 20 – roč. 3, č. 2) red. kruh, přičemž č. 21, roč. 1 („moravské číslo“) redigovala brněnská Levá fronta; 1933 (roč. 3, č. 3) L. Linhart. – *Odpovědní redaktoři*: 1930–32 (roč. 1–2) L. Štoll; 1932/33 (roč. 3) J. Vošahlík. – *Vydavatelé*: 1930/31 (roč. 1) J. Fromek (Odeon) a P. Prokop (Průlom), Praha; 1931–33 (roč. 2–3) majitel a vydavatel L. Štoll, Praha. – *Periodicita*: 1930/31 (roč. 1) týdeník, od listopadu do července 30 čísel; 1931/32 (roč. 2) měsíčník, od září do srpna 10 čísel; 1932/33 (roč. 3) měsíčník, od října do března 3 čísla.

L. f., orgán sdružení Levá fronta, se stala tribunou levicových intelektuálů, jejichž vztah k politickému a sociálnímu dění byl určován marxistickou orientací. Přinášela informace o třídních zápasech, referovala o událostech v zahraničí, zejm. v Sovětském svazu, publikovala překlady z levě orientovaných časopisů a všimla si otázek ideologických, uměnovědných a kulturních. Mnoho místa bylo věnováno článkům polemickým. Na začátku 1. ročníku vznikla diskuse o smyslu a poslání čas. L. f. a o jeho vztahu ke komunistické straně. Programový úvodník S. K. Neumanna (teze: „soustředit a usměrňovat intelektuální život levých lidí“, „pomáhat k založení tradice marxistického myšlení v ČSR“) byl shledáván příliš intelektuálským a odtrženým od úkolů KSČ (R. Fleischner za brněnský výbor L. f., G. Breitenfeld, tj. Bareš, aj.). Mezi významné polemiky patřily v 1. roč. příspěvky I. Sekaniny namířené proti Šaldovu netřídnímu pojetí státu, Neumannova polemika s historikem J. Slavíkem, ve 2. roč. Fučíkova polemika s F. X. Šaldou (Víra uhlířská), ve 3. roč. Štollova kritika Kodíčkovy interpretace Marxe. K závažnějším polemikám týkajícím se otázek uměleckých patřila Štollova kritika Teigových a Václavkových avantgardních teorií v článku Lidé v „laboratoři“ a Nezvalova obrana vlastní básnické knihy Jan ve smutku proti Šaldově kritice (1. roč.). Do řady permanentních výhrad proti názorům skupiny soustředěné kolem Peroutkovy Přítomnosti patřila i polemika F. Soldana s knihou K. Čapka O věcech obecných (3. roč.). Bojový ráz dodávaly

L. f. také četné kritiky soudobých politických a společenských jevů (praktiky ve školství, životní úroveň dělnictva, útoky na sovětské filmy apod.) a publikování společných provolání (o bídě na Podkarpatské Rusi, proti střelení do dělníků ve Frývaldově, v Košutech aj.). V 1. roč. byla uspořádána anketa o prostředcích proti kulturně politické cenzuře (Vzhůru na cenzuru) a anketa o reformě v psaní velkých písmen, vyvolaná článkem K. Teiga Vyřadit velká písmena?. 2. roč. přinesl anketu o současných společenských a kulturních problémech, o informovanosti o SSSR a o postoji k L. f., jíž se zúčastnili A. Bláha, J. Kratochvíl, J. Kroha, J. Mahen, S. K. Neumann, O. Pohl, L. Renn, V. Vančura a kterou uzavřel L. Štoll. Pod vlivem sjezdu proletářských spisovatelů v Charukově byla soustavněji představována a rozebírána teorie proletářské literatury ve statích V. Clementise, S. K. Neumanna, B. Václavka. Od č. 6 začal 2. roč. přinášet přílohu Studentská L. f., věnovanou zájmům studentstva. Stálá pozornost byla věnována činnosti skupin Levé fronty.

Úvahami, polemikami a kritikami přispívali do L. f. K. Ambrož, I. Bart, M. Bergmannová, A. Bláha, S. Budín, V. Clementis, R. Fleischner, J. Fučík, K. Honzík, Z. Kalandra, V. Kaplický, J. Kratochvíl, J. Kroha, L. Linhart (o filmu), F. Nečásek, Z. Nejedlý, S. K. Neumann, V. Nežval, L. Novomeský, J. Procházka, V. Procházka, I. Sekanina, F. Soldan, F. Spitzer, K. Straschnov, B. Šmeral, L. Štoll, K. Teige, B. Václavek, B. Vrbenský, J. Weil aj. L. f. přinášela také články cizích autorů: B. Balász, A. I. Bezymenskij, M. Gorkij, A. Labriola, B. A. Pilňak, V. I. Pudovkin aj. Referátům o literatuře se věnovali zejm. L. Štoll, B. Václavek.

LITERATURA: J. Taufer in Strana, lidé, pokolení (1962); L. Štoll in Z bojů na levé frontě (1964); M. Laichmann: 40 let od vzniku LF v Brně, Rovnost 5. 12. 1969; in sb. Avantgarda známá a neznámá 3 (1970); M. Laichmann in sb. Brněnská Levá fronta (1972); M. Blahynka in Slovník literárních směrů a skupin (1976).

zt

Otakar Levý

* 3. 9. 1896 *Uherské Hradiště*

† 7. 10. 1946 *Brno*

Historik francouzské literatury, překladatel z francouzštiny.

Od 1908 navštěvoval gymnázium v Uher. Hradišti, po maturitě (1915) narukoval, 1918–20 studoval francouzštinu a češtinu na filoz. fakultě v Praze, 1920–22 romanistiku na univerzitě v Dijonu; doktorát na UK 1922 prací *Egotisté (Rousseau, Sénancour, Chateaubriand, Constant, Stendhal)*. Studie z romantické literatury francouzské. Poté učil na reálných gymnáziích v Roudnici (1922–23), Košicích (1923–29), Bratislavě (1929–39) a v Praze; v červnu 1940 byl penzionován pro neárijský původ. 1932 se spisem *Alfred de Vigny* habitoval pro obor francouzské literatury na Komenského univerzitě v Bratislavě; návrh na mimořádnou profesuru (1938) byl sice ministerstvem schválen, ale ke jmenování už nedošlo, neuskutečnilo se ani přenesení venia docendi z bratislavské na brněnskou univerzitu (zde suploval už ve škol. roce 1937/38), o které L. žádal 1939. Od února do května 1945 byl vězněn v Terezíně. V červnu 1945 byl jmenován řádným profesorem dějin románských literatur na filoz. fakultě Masarykovy univerzity v Brně. – Jeho synem byl teoretik literatury a překladu, anglista Jiří L. (1926–1967).

Svou literární dráhu zahájil L. překlady beletrie a esejistiky, jimiž především přispěl k poznání francouzského modernismu, a vlastními pokusy povídkovými; tento umělecký zřetel v průběhu 20. let natrvalo nahradil zřetelem vědeckým, literárněhistorickou romanistikou. Zde vyšel, ovlivněn soudobým francouzským znalcem romantismu E. Seilliérem, z literárně psychologických postupů; zkoumání předpokladů tvorby však postupně modifikoval v rekonstruování umělcova tvůrčího procesu a geneze díla, až posléze dospěl k metodě soustředěné analýzy autorovy obraznosti a její projekce do formální výstavby díla (metafora, tzv. hu-debnost, kompozice aj.). Zároveň s proměnami metodologie se rozšiřoval okruh L. badatelského zájmu z romantismu na jeho prehistorii (Chateaubriand) a hlavně dědictví (Baudelaire), jakož i na jiné epochy francouzského písemnictví od středověku (Chrétien de Troyes,

Marie de France, Villon) po současnost (Proust). Do kontextu české literatury vstoupily z těchto prací především studie baudelairovské, a to vzhledem k Baudelairovu významu pro vývoj moderní české lyriky i vzhledem k trvalé překladačské problematice spojené s recepcí Baudelairovy poezie. L. vědeckou činnost provázela průběžná činnost informativně kritická, referující o novinkách francouzské literatury i o překladech z francouzštiny.

PŘÍSPĚVKY in: Bratislava (1932); Cesta (1919–23); Časopis pro moderní filologii (1919–39); Čes. mysl (1930–31); Čin (1934); Kmen (1920); Kultura doby (1938); Kvart (1931); Lid. noviny (1922–27; 1923 překl. J. Romain: Lucienne); Listy pro umění a kritiku (1934); Lumír (1923–31); Moderní revue (1917); Morava (1926); Nár. listy (1931); Naše věda (1932–36); Nové Čechy (1923–31); Plán (1930); Ruch filozofický (1925–27); Sborník prací věnovaný památce prof. dr. P. M. Haškovce (1936); Sborník přednášek proslavených na 1. sjezdu čs. profesorů filozofie, filologie a historie v Praze 3.–7. dubna 1929 (1929); Tvorba (1938); Útok (1937–39); Venkov (1920 překl. v Nedělní zábavné a poučné příloze); Výr. zpráva reálky v Bratislavě (1930, 1933 Varianty Baudelairových Kvetov zla, i sep.); Ženský obzor (1917). ■ **KNIŽNĚ.** *Beletrie a práce o literatuře*: Inkvizitor (PP 1920); Romantická duše. Pokus o nový výklad francouzského romantismu (1923); Alfred de Vigny (b. d., 1929); Básnické povídky Marie de France (1935); – posmrtně: Baudelaire, jeho estetika a technika (1947). – *Překlady*: A. Gide: Oscar Wilde. In memoriam (1918) + Návrat ztraceného syna (1919); J. K. Huysmans: Tam dole (1919); Rachilde: Srdec mlýna, Napodobení smrti (1919) + Pohlavní hodina (1919); Th. Gautier: Charles Baudelaire (1919); G. Flaubert: Tanec mrtvých (1919) + Listy lásky (1923) + Rozhovory o umění, Bohu, životě a lidstvu (1927); Ch. L. Philippe: Karel Blanchard (1920); Stendhal: Červený a černý (1920); T. Bernard: Důmyslná Matylda (1928, s L. Levou). ■ **REDIGOVAL** časopis: Slovenský domov (1937). ■

LITERATURA: A. N. (Novák): ref. překl. Th. Gautier: Charles Baudelaire, Lumír 47, 1918/20, s. 285; B. P. (Polan): ref. překl. Návrat ztraceného syna, Kmen 3, 1919/20, s. 123; O. Š. (Šimek): ref. překl. Tanec mrtvých, Tam dole, LidN 11. 6. 1920; ● ref. překl. Tam dole: M. Ný. (Novotný), Nové Čechy 3, 1919/20, s. 424; -n. (S. K. Neumann), Kmen 4, 1920/21, s. 19 → Stati a projevy 5 (1971) ●● ref. Inkvizitor: J. L. F. (Fischer), Nové Čechy 4, 1920/21, s. 84; -btk- (V. Brtník), Zvon 21, 1920/21, s. 193 ●; M. N. (Novotný): ref. překl. Karel Blanchard, Nové Čechy 4, 1920/21, s. 239; ● ref. Romantická duše: -och- (F. S. Procházka), Zvon 23, 1922/23, s. 714; O. Šimek, Lumír 1923, s. 499; V. Hejduk, ČMF 10, 1923/24, s. 80 ●● ref. Alfred de Vigny: F. X. Šal-

da, ŠZáp 2, 1929/30, s. 230; O. Šimek, Lumír 56, 1929/30, s. 330 (polemika O. Levého a odpověď O. Šimka, s. 447); V. Stupka, LidN 14. 8. 1930; J. Kopal, Naše věda 11, 1930/31, s. 235 ●● ref. Básnické povídky Marie de France: K. P. (Polák), PL 28. 8. 1935; V. Stupka, LidN 23. 9. 1935; O. Novák, ČMF 23, 1936/37, s. 290; V. Buben, Naše věda 1937, s. 32; V. Černý, KM 1938, s. 209 ●● nekrology: od, Svob. noviny 9. 10. 1946; rt, Rovnost 11. 10. 1946; V. Stupka, Naše věda 1946, s. 310; J. Kopal, ČMF 30, 1946/47, s. 129 ●● ref. Baudelaire, jeho estetika...: J. Konůpek, ČMF 32, 1948/49, Philologica, s. 1; J. Látal, Slovesná věda 2, 1948/49, s. 199; O. Novák, Naše věda 26, 1948/49, s. 88 ●.

bs

František Lexa

* 5. 4. 1876 *Pardubice*

† 13. 2. 1960 *Praha*

Zakladatel československé egyptologie, překladatel staroegyptské literatury.

Syn advokáta. V Praze vystudoval gymnázium v Žitné ul. (mat. 1895) a obory fyzika, matematika, filozofie a psychologie na filoz. fakultě české univerzity (doktorát 1902 prací *O zvevech magneto- a elektrostrické po stránce teoretické a experimentální*). Od 1900 působil jako středoškolský profesor, zprvu v Karlině (do 1902), pak v Hradci Král. Studium psychologie písma a speciálně hieroglyfů ho přivedlo ke studiu staré egyptštiny a k překládání náboženských textů. Po uveřejnění prvních překladů s komentáři se z podnětu orientalisty R. Dvořáka začal cele věnovat egyptologii (1906 byl přeložen do Prahy, aby se mohl připravovat ve zdejších knihovnách); 1907–09 studoval egyptologii jako stipendista u A. Ermana v Berlíně a u W. Spiegelberga ve Štrasburku. Na UK, kde se habilitoval 1919 prací *O poměru ducha, duše a těla u Egyptanů staré říše*, učil od 1922 jako mimořádný, od 1927 jako řádný profesor. Byl členem mnoha vědeckých společností československých i zahraničních, 1952 byl jmenován akademikem, byl též prvním ředitelem Čs. egyptologického ústavu UK s pobočkou v Káhiře.

Ve svém vědeckém díle, psaném česky, ale též francouzsky a německy, se L. zabýval především náboženstvím a jazykem starých Egyptanů. Jeho dílo překladačské vznikalo jako průvodní produkt činnosti vědecké. Svými pře-

klady, které jako první u nás pořizoval přímo z originálu a jimiž zabíral náboženskou, odbornou a beletristickou literaturu psanou nejstarší egyptštinou, klasickou egyptštinou, novoegyptštinou, demotštinou a koptyštinou, sledoval L. cíle popularizační: seznamovat s kulturním životem starého Egypta. Proto se zaměřoval především na věrné, zřetelné a uhlazené tlumočení obsahu předloh, aniž je přitom postihoval v jejich rozrůzněnosti stylové. Jeho jediná próza (*Amen-nacht*), s tématem sebezáhubné cesty titulního hrdiny za předpodstatněním v boha, koresponduje s problematikou jeho německé studie *O poměru ducha, duše a těla u Egyptanů staré říše*.

PŘÍSPĚVKY in: Archív orientální (1929–58); Čes. věda (1920); Čes. slovo (1931); Českosl. noviny (1923–24); Dílo (1922); Kalendář paní a dívek českých (1942–43); Kámen (1938); Listy filologické (1935); Lit. noviny (1954); Nár. listy (1927, 1936–38); Nár. politika (1940–41); Naše věda (1921); Naše zprávy (1941); Nové Athenium (1920–21); Nový Orient (1946–51); Orient (1929); Pestrý týden (1931–33, 1940); Poznání (1927); Prager Presse (1922–26); Právo lidu (1928); Rozhledy v chirurgii (1941); Rudé právo (1956); Salón (1932); Sborník filologický (1911); Světový zdroj zábavy a poučení (1945); Topičův sborník (1922); Věda a život (1935–37); Vesmír (1958); Věstník ČAVU (1917, habilitační práce); Výr. zpráva vyššího gymnázia v Hradci Král. 1905, ... 1906 (překlady); Výr. zpráva gymnázia v Praze-Malé Straně 1912; Zeměměřičský věstník (1927); Zvon (1940); mimoto odborné časopisy zahraniční. ■ **KNIŽNĚ**. *Odborné práce a beletrie*: Das demotische Totenbuch der Pariser Nationalbibliothek (Lipsko 1910, s W. Spiegelbergem); Beiträge zum demotischen Wörterbuche aus dem Papyrus Insinger (1916); Amen-nacht (P 1917); Das Verhältnis des Geistes, der Seele und des Leibes bei den Ägyptern des alten Reiches (1918); Pokus egyptského krále Amenhotepa IV. Achnenatona o zavedení světového náboženství (1920); Náboženská literatura staroegyptská 1, 2 (1920, 1921, s překlady); Beletristická literatura staroegyptská 1 (1923, s překlady); Staroegyptské čarodějnictví 1, 2 (1924); La magie dans L'Égypte antique de l'ancien empire jusqu' à l'époque copte 1–3 (Paříž 1924–25); Papyrus Insinger 1, 2 (Paříž 1926); Obecné mravní nauky staroegyptské 1–3 (1926, 1928, 1929, s překlady); Grammaire démotique 1–7 (1. 1938, opr. vyd. 1949, 2. 1940, opr. vyd. 1950, 3. 1947, 4.–6. 1948, 7., sv. 1 1950, sv. 2 1951); Nářek Esetin (text k melodramu, 1939, hudba A. Srba); Jak měli staří Egyptané rádi Ptolemaia (1948); Život dělnictva ve starověkém Egyptě (1950); Veřejný život ve starověkém Egyptě 1, 2 (1955). – *Překlady*: Gabriel, syn Meny P.: Vypravování o životě a příbězích...

(1912, in 1 000 nejkrásnějších novel, sv. 44); Kagabu: Horní a Marempet (1912, in 1 000 ..., sv. 49); Egyptské povídky o čarodějnicích (1921); Výbor ze starší literatury egyptské (1947); Výbor z mladší literatury egyptské (1947). ■

BIBLIOGRAFIE: Z. Žába: Bibliografie děl akademika F. L., Věstník ČSAV 1960, s. 374. ■ **LITERATURA**: ● ref. Amen-nacht: K. Fiala, MR 1917/18, sv. 32, s. 144; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 17, 1916/17, s. 642 ●; J. Černý: Prof. dr. F. L., Archív orientální 1936, s. 127; ● nekrology: J. Rypka, Věstník ČSAV 1960, s. 368; Z. Žába, Věstník ČSAV 1960, s. 370, též Archív orientální 1960, s. 169 a Nový Orient 1960, č. 4 ●.

jb, pč

Jan Nepomuk Lhota

* 15. 5. 1811 *Miletín* u Hořic

† 13. 10. 1890 *Miletín*

Povídkař, dramatik, zapisovatel lidových pověstí a zvyků, básník, regionální historik. Příslušník první předbřeznové romantické generace, přítel Erbenův a Máchův.

Otec byl obchodník sklem. Do školy začal L. chodit v Miletíně, 1822 byl poslán do Hostinného, aby se naučil německy, 1823 vstoupil do 3. třídy normální školy v Jičíně, tamější gymnázium vystudoval 1824–30. Za studií počalo celoživotní přátelství s K. J. Erbenem: L. měl vliv na počátky jeho básnění v češtině, Erben mu věnoval znělku Touha (čas. Večerní vyražení, 1831), později L. seznámil Erbena s Máchou. Byl iniciátorem prázdninových výletů miletínských studentů do okolí; ve zvičinské Pamětní knize je z 1829 zápis časoměrné skladby *Elegické vzdechnutí na Zvičíně*, nejstarší známé básně L. V Praze studoval L. od 1830 tzv. filozofii, 1832–36 práva; byl přitom soukromým vychovatelem. Mezi mladými spisovateli byl pro svůj obdiv k Byronovi nazýván Lord. O prázdninových výletech 1833–35 si vedl vzpomínkové záznamy *Popsání všelikých cest* (též s 16 kresbami), které obsahují cenný kulturněhistorický materiál; dobové čtenářské zájmy studentů dokumentuje L. rukopisný *Výbor ze spisů všelikých* (1833). L. byl 1836–43 zaměstnán jako praktikant u magistrátu a kriminálního soudu v Hradci Král.; účastnil se tamního českého kulturního života, referoval o něm do Květů, hrál v českém i německém ochotnickém di-

vadle, jeho veselohru *Vyzvědač* uvedl V. K. Klicpera 1841. Od 1843 působil L. na magistrátě v Trutnově, jeho společenská činnost a beletristická tvorba v tomto německém městě dočasně přestala. 1848 nastoupil jako prozatímní magistrátní rada v Náchodě. Byl zvolen za poslance říšského sněmu a vystupoval tu jako stoupenec konzervativního křídla české politiky. Zprávy o jednání sněmu podával v dopisech přátelům (K. J. Erbenovi, J. Regnerovi), psal o něm do Pražských novin a ojedinele do Pražského večerního listu. V Náchodě působil do 1849 (do Květů odsud psal také o těžkých existenčních podmínkách tkalců a přádelníků), krátce působil na královéhradeckém magistrátě a počátkem 1850 nastoupil místo podkrajského hejtmána v Novém Městě n. Metují. Do náboženských nepokojů v obci Nový Hrádek 1851 zasáhl ve prospěch náboženské snášenlivosti a znepřátelil si fanatické katolíky. Byl ovšem neoblíben (i v pozdějších působistích) také v pokrokovém táboře jako horlivý služebník bachovských opatření (angažoval se v akci proti šifitům Havlíčkových spisů, zaslal udání na děkana J. K. Rojka pro jeho protidynastické smýšlení a revolucionářství). 1855 byl přeložen jako podkrajský hejtmán do Vrchlabí; zabýval se tu opět soustavněji spisovatelskou činností (odborná právníká pojednání, historická studia). Při řešení místních národnostních a náboženských sporů působil ve prospěch Čechů, byl osočován německým nacionálním tiskem a z trestu přeložen 1863 do Jaroměře. Dostal se tam znovu do rozporu s měšťany, když působil proti vznikající Občanské besedě. Za prusko-rakouské války 1866 se horlivě staral o potřeby rakouských vojsk, za některé činy se však musil po válce zodpovídat nadřízeným úřadům. Viděl v tom nevděk vlády a dal se 1868 penzionovat. Převzal právní zastupitelství na smiřickém velkostatku; žil tam (předtím i v Josefově), pak natrvalo přesídlil do Miletína. Věnoval se hlavně regionální historii (časopisecké stati, knižně vydané dějiny Miletína se statistickými údaji a soupisem historických památek města a okolí), zastával ještě i veřejné funkce.

Beletristická tvorba L. vznikala od konce 20. do poloviny 40. let. Na počátku literární dráhy uveřejnil L. několik básní, ovlivněných tvarově i obsahově jednak Kollárem, jednak Máchovými prvotinami. V časopisech z 30. let publikoval také prózy; jsou to původní historické a mravoučné povídky a překlady (mj. volné prozaické

zpracování Byronova Mazeppy). Knižně vyšel jeho překlad prózy francouzského romantika B. Maurice. L. se zajímal i o lidovou prozaickou slovesnost a zvyky, ze zamýšlené sbírky *Pověsti a zvyky na Krkonoších* (která měla podle jeho záznamu obsahovat 20 čísel) časopisecky uveřejnil 7 prací, mj. *Poklad, pověst z vůkolí zvičinského* (Rozličnosti Pražských novin 1833) a *Štědrý večer a jitřní* (Květy 1836). Knižně vydaná hra *Vyzvědač*, zpracovávající fabuli německé povídky, je veselohra s milostnou zápletkou a s vlasteneckou tendencí, umístěná do maloměsta na prusko-rakouském pomezí za situace hrozícího válečného konfliktu; v době svého vzniku patřila mezi několik málo pokusů o hru z české současnosti. Dochoval se fragment historické hry *Slib a láska* z 1841, zpracovávající pověst z Miletínska, nedochovala se veselohra *Na venkově*. Na konci života napsal L. několikadílné paměti *O sobě*, které obsahují mj. unikátní údaje o mladé literární generaci z 20.–30. let.

PSEUDONYMY: Čechomil Bystřický (podle Bystřice, protékající Miletínem), Jan (nebo J. nebo J. L. nebo L.) Květoslav Bystřický, Květoslav, Květoslav Bystřický, Květoslav Vlastenecký. ■ **PŘÍSPĚVKY in:** Bohemia (1835); Čechoslav (1831); Čes. včela (1836); Jindy a nyní (1830–33); Květy české, pokr. Květy (1834–48); Památky archeologické (1861–73); Právník (1861); Pražské noviny (1848); Pražský večerní list (1848); Rozličnosti Pražských novin (1832–35); Večerní vyrazení (1831); – posmrtně: Od kladského pomezí (Náchod, 1936–37, dětská příl., výňatky z L. Popsání všelikerých cest); Pod Zvičinou (1937, výňatky z L. Popsání všelikerých cest). ■ **KNIŽNĚ:** *Beletrie: Vyzvědač* (D 1842, prem. 1841). – *Překlad: B. Maurice: Zpovědník* (1846). – *Ostatní práce:* Miletín nad Bystřicí. Příběhy jeho a památky (1888). ■ **KORESPONDENCE:** Z Erbenovy korespondence (výbor z L. dopisů K. J. Erbenovi), Pod Zvičinou 1920; B. Profeld: Z korespondence přátel P. J. Regnera (J. Regnerovi z 1848–49, výňatky), Od kladského pomezí 11, 1933/34; in K. H. Mácha ve vzpomínkách současníků (K. V. Zapovi z 1833; 1958, ed. K. Janský); V. Volf, D. Halíčková: J. N. L. – Korespondence 1 (V. Hankovi z 1841–43, F. Palackému z 1848, V. V. Tomkovi z 1850), sb. Krkonoše – Podkrkonoší 1, 1963. ■

BIBLIOGRAFIE: in V. Volf, D. Halíčková: J. N. L. (dílo knižně a časopisecky vydané, literatura předmětu), sb. Krkonoše – Podkrkonoší 4, 1969. ■ **LITERATURA:** F. L. Vorbes: ref. *Vyzvědač*, *Květy* 1841, s. 127; J. Kropáček: *Zvičinská pamětní kniha*, *Časopis turistů* 1912; A. Grund: Z jičínských vzpomínek J. K. L., *Památník státního čs. gymnázia F. Lepáře v Jičíně* (1933) + in K. J. Erben (1935); A. Machek:

Cesta básníka Erbena a druhů z Miletína přes Náchod, Adrsbach a Úpici od 1. do 4. září 1834, Od kladského pomezí 14, 1936/37, dětská příl. + Před sto lety, Pod Zvičinou 1937 (v obojím výňatky z L. Popsání všelikerých cest); A. Machková: Bohuslav a Berta, pověst z Miletínska (látka nedokončené L. hry), Pod Zvičinou 1938; J. Voborník: Děkan J. K. Rojek a obraz sv. Václava (udání L. na Rojka), sb. Nové Město nad Metují a jeho kraj (1940); K. Janský in K. H. Mácha (1953); V. Volf: Příspěvek J. N. L. v Květech 1835, sb. Krkonoše – Podkrkonoší 1, 1963; V. Volf, D. Haličková: J. N. L. Život a dílo, sb. Krkonoše – Podkrkonoší 4, 1969.

mo

Vlaslav Libenský viz Josef V. Krejča

Jan Liberda

* 9. 5. 1700 nebo 1701 *Těšín*

† 9. 8. 1742 *Berlín* (Německo)

Kazatel, organizátor české evangelické emigrace v Německu, náboženský spisovatel.

Narodil se jako potomek českých exulantů, ale vyrostl v německo-polském jazykovém prostředí a česky se pravděpodobně naučil teprve v dospělém věku. V rodišti navštěvoval evangelické gymnázium Ježíšova škola, jehož někteří učitelé se hlásili k pietistickým názorům. Studium bohosloví na univerzitě v Halle (od 1719), v té době hlavním ohniskem pietismu, prohloubilo L. teologickou orientaci a určilo ráz jeho pozdější kazatelské a literární činnosti. Od 1723 učil na Ježíšově škole. 1725 musel z Těšína prchnout, protože vyvedl ze země dvě židovské děti, na jejichž pokřtění si činila nárok katolická církev. Ukryval se pak pod jiným jménem buď v některé vzdálenější části Slezska, nebo v Pomofánsku a živil se jako vychovatel dětí ze šlechtických rodin. 1726 byl povolán baronkou Henriettou Sophií von Gersdorf za kazatele do nedávno založené české exulantské osady ve Velkém Hennersdorfu (Ochranov) v Horní Lužici. Probudil tu čilý náboženský život; na jeho kázání chodili exulanti až ze Žitavy a Drážďan a brzy sahal jeho vliv i do Čech. Postupně se však spolu s osadníky dostal do konfliktů s vrchností, zprvu kvůli hmotným obtížím způsobeným

přílivem obyvatel a omezené náboženské svobodě, později z dalších důvodů, mezi něž patřil především zákaz přivádět z Čech nové emigranty. Vývoj poměrů v Hennersdorfu a plány na přesídlení evangelíků z Čech vedly L. k pokusu využít politiky pruské vlády, která se ujímala evangelíků se záměrem hospodářsky posílit zemi hustějším osídlením. 1732, povzbuzen začátkem roku emigrací evangelíků ze Solnohradska, navázal styky s pruským dvorem a 31. srpna byl s českou deputací v Postupimi přijat Fridrichem Vilémem I. Ne zcela jasný je L. podíl na záříjovém povstání evangelických sedláků na Opočensku a na říjnových nepokojích v Hennersdorfu, kde byl 1. listopadu zatčen a poté souzen v Drážďanech pro organizování odchodu hennersdorfských Čechů do Berlína. V květnu 1733 byl bez vynesení rozsudku převezzen do káznice ve Waldheimu. Po řadě akcí berlínských Čechů, kteří marně usilovali o jeho osvobození, po nezdařeném pokusu o útěk a nevyslyšené žádosti o milost odtud 1737 uprchl a začátkem podzimu se dostal do Berlína, kde byl ustanoven kazatelem při české církvi (kázal zprvu česky, od 1739 také německy). Po vypuknutí války o dědictví rakouské a po pruském obsazení Slezska vedl 1741 pod jménem dr. Frey v Čechách agitaci, jejímž cílem bylo kolonizovat zabané území českými nekatolíky, v prosinci byl Fridrichem II. jmenován inspektorem všech českých osad ve Slezsku, ale následujícího roku předčasně zemřel.

Celá L. literární činnost měla praktické nábožensko-vzdělávatelné a nábožensko-politické cíle. Jeho české spisy byly určeny jak emigraci v Německu, tak tajným evangelíkům v Čechách a vydávány v malém formátu vhodném pro pašování přes hranice. Pravděpodobně ještě před příchodem do Hennersdorfu, poté, co se dozvěděl, že má být na toto působiště povolán, napsal katechismus *Α και Ω. Klíč Davidů...*, v němž vyložil obvyklou formou otázek a odpovědí pietisticky zabarvenou luterskou věrouku. O úspěchu knihy svědčí nejen další vydání, ale i to, že ji L. upravil také jako stručnější *Pravidlo nejsvětější víry*, z něhož později pořídil ještě *Krátký výtah učení křesťanského*. Poptávku po duchovních písniích uspokojil kancionálem *Harfa nová na hoře Sion znějící*; navázal jím zřejmě na svoji starší hymnografickou tvorbu, neboť podle předmluvy obsahuje vedle nových písní také některé už „potřikrát vydané“. *Harfa nová*, do níž L. zařadil 82 písní přeložených

z němčiny a vybraných hlavně z produkce pietistických autorů, nedosahuje umělecké hodnoty starších českých kancionálů, ale byla sestavena s dobrou znalostí mentality a vkusu uživatelů. V Čechách sehrálo její vydání podněcovající úlohu v bouři opočenských evangelíků, v Německu se ve 40. letech stala zpěvníkem obnovené Jednoty bratrské, téměř všechny písně z ní přejal tzv. Lipský kancionál (Cithara Sanctorum, 1737) a mnoho Kancionál Elsnerův (1753). Po příchodu do Berlína přeložil L. do němčiny Historii o těžkých protivenstvích církve české a doplnil ji vyličením pronásledování českých nekatolíků v 20. a 30. letech 18. století, ale z vydání sešlo kvůli politickým ohledům na vídeňský dvůr.

KNIŽNĚ: Α και Ω. Klíč Davidů k otevření pokladů království božío v tajemství skrytých... (Lubno b. d., asi 1725); Prvotinka. To jest: Sen sumovní a kratičká o knize Zjevení sv. Jana zpráva... (b. m., 1726); Pravidlo nejsvětější víry apoštolské i prorocké... (Lubno 1731); Harfa nová na hoře Sion znějící... (Lubno 1732); Krátký výťah učení křesťanského... (Halle 1736). ■ VYDAL: Nový zákon... (Lubno 1730). ■

BIBLIOGRAFIE: Knihopis č. 4 855 – 4 864 a 17 124 (k č. 4 855 – 4 857 opravy R. Řičana v čas. Jednota bratrská, 1949). ■ LITERATURA: F. A. Slavík: Česká církev v Berlíně, Osvěta 1876 + Česká emigrace r. 1741–42, Osvěta 1877 + Čeští vystěhovalci ve Velkém Hengersdorfu, alm. Bibli k svobodě 2 (1882); F. S. Hark: Der Konflikt der kursächsischen Regierung mit Herrnhut und dem Grafen von Zinzendorf 1733–38, Neues Archiv für sächsische Geschichte und Alterthumskunde 1882; C. Meusel: Die Einwanderung böhmischer Brüder in Grosshengersdorf bei Herrnhut in Sachsen, Beiträge zur sächsischen Kirchengeschichte 1885; A. Rezek in Dějiny prstonárodního hnutí náboženského v Čechách 1 (1887) + Příspěvky k dějinám české emigrace v 18. století, ČČH 1895; J. Němec: J. L., ČČM 1900; J. Volf: Soupis nekatolíků uprchlých z Čech z r. 1735, Věstník KČSN 1907 + Soupis nekatolíků panství opočenského z r. 1742, Věstník KČSN 1908 + K literární činnosti J. L., ČČM 1908; G. A. Skalský: Der Exulantenprediger Johann L. Ein Beitrag zur Geschichte der böhmischen Emigration, Jahrbuch der Gesellschaft für die Geschichte des Protestantismus in Österreich 1910 + in Z dějin české emigrace 18. století 1 (1911); J. Volf: Z dějin české emigrace, Osvěta 1912 (ref. o Skalském); G. A. Skalský: Kazatel J. L. a česká exulantská církev v Dražďanech, Reformační sborník 1928; F. Tichý: L. prvotina, Kostnické jiskry 1942, č. 35; A. Škarka: Heinrich Milde, Věstník KČSN 1942; J. B. Šimek: Exulantský kazatel J. L., Kalendář česko-bratrský 1943; R. Řičan: Z literatury

české větve obnovené Jednoty bratrské v 18. století, Jednota bratrská 1949 + Písně J. L., Kostnické jiskry 1949, č. 16–17; E. Winter in Die tschechische und slowakische Emigration in Deutschland im 17. und 18. Jahrhundert (Berlín 1955); E. Beyreuther: Die Bedeutung der tschechischen Exulanten-gemeinde Na Kopečku im Nachbarort Herrnhut 1724–32, Communio viatorum 1959; D. Tschizewskij in: Kleinere Schriften 2. Bohemica (Mnichov 1972, s. 296).

jl

Libuše

1872–1918, 1922–1935

Vydavatelský spolek pro šíření hodnotné četby pro ženy. Nejpozději od 1898 jen stejnojmenná knižnice v pražském nakladatelství F. Šimáček, pak Šolc a Šimáček.

Stanovy spolku (plný název *Libuše. Matice zábavy a vědění*) byly schváleny v prosinci 1871, činnost zahájena v lednu 1872 s cílem „vydávat jazykem českým knihy ušlechtilého obsahu pro rodinný kruh a činiti v národě našem přítrž vydávání a rozšiřování knih obsahu závadného, kteréž z pokoutních pramenů cizinských k nám se přenášejí“. Iniciátorkou a organizátorkou spolku byla L. Šimáčková (roz. Křížková, * 4. 11. 1844 Praha, † 4. 7. 1879 Praha), první žena novináře a nakladatele F. Šimáčka, překladatelka, majitelka prvního obchodu šicími stroji v Čechách, propagátorka povolání u žen. První starostkou L. byla Eliška z Kounic, 1877 ji vystřídala J. Náprstková, starší sestra L. Šimáčkové. Jednatelkou byla až do své smrti L. Šimáčková, v dalších letech druhá žena F. Šimáčka M. Šimáčková, po její smrti 1885 P. Křížková. Knihy byly tištěny v Šimáčkově tiskárně, provozované až do 1879 (kdy Šimáček získal koncesi na své jméno) pod firmou J. Kolář a spol. V ní byla rovněž administrace L., takže spolek byl od počátku součástí vydavatelské činnosti F. Šimáčka. Přispívající členové L. skládali 1 zl. na ročník (běh), zakládající 10 zl. na 12 ročníků. Odběr knih v místech s větším počtem členů byl organizován prostřednictvím sběratelů, většinou z řad inteligence. (Seznam sběratelů a počet členů byl uváděn vždy v posledním čísle ročníku.) Ročně vycházelo 6–7 čísel, počet titulů byl vzhledem k jejich rozsahu často nižší. 1876 byly tituly prvních tří ročníků dodatečně přečíslová-

ny a dosavadní improvizovaný způsob vydávání se stabilizoval. Náklad 1. ročníku odpovídal programovému cíli získat 20 000 členů, prodána však byla necelá polovina nákladu. Odrazem politických sporů v tehdejší české společnosti, projevujícím se mj. poklesem zájmu o literaturu, byl úbytek členů do 1876 na 3 000. Pozdější pozvolný vzestup vyvrcholil 1885, kdy počet členů přesáhl 9 000. V 2. polovině 90. let se ustálil na 7 000. Od počátku 90. let přebírali postupně funkci sběratelů knihkupci. L. současně ztrácela charakter spolku a vřazovala se do struktury knižnic nakladatelství F. Šimáček. 1892 se odpovědným redaktorem L. stal B. Šimáček a 1897 se nakladatelem L. i formálně stala firma F. Šimáček. Koncem t. r. byl otištěn poslední seznam sběratelů s počtem členů (v knize L. Grossmannová Brodská: Z ústraní, 1897, roč. 27, č. 7). Od 1898 zajišťovalo předplatné 1 zl. (od 1900 2 K) ročně 6 čísel (960 s.). Předplatitelé získávali slevy na knihy firmy, prémie, věcné ceny apod. Některé tituly vycházely ze stejné sazby i mimo knižnici. V průběhu první svět. války bylo zvýšeno předplatné, vydávání se opožďovalo a na jaře 1918 bylo pro nedostatek papíru a drahotu tisku přerušeno (roč. 46, č. 5/6). 1922 obnovilo knižnici nástupnické nakladatelství Šolc a Šimáček. Ohlašovaný počet 12 svazků ročně (2 běhy po 6 sv.) byl vydán pouze 1925, jinak vycházelo 6 sv. Časté změny ve způsobu vydávání (v posledních letech vycházely knihy po čtrnáctidenních, nakonec týdenních sešitech) byly provázány chybami v číslování ročníků, svazků i sešitů. Do knižnice byly začleňovány i zbytky nákladu knih, vydaných firmou dříve v knižnici Růžová zahrada. Posledním zjištěným titulem L. je 3. kniha 59. ročníku (R. J. Pšenka: A přece Čech, 1935). Na počátku okupace 1940 se firma Šolc a Šimáček zřejmě pokusila doprodat některé tituly L. prostřednictvím sešitové knižnice Lidová národní knihovna.

Původní program L. předpokládal vydávání české i překladové beletrie a populárně naučné literatury k sebevzdělání žen. V beletrii přinášely první ročníky výlučně překlady, zejména od autorek z literatur severských, angloamerické a německé. Naučnou literaturu zastupovaly populární životopisy významných žen od L. Šimákové a V. Lužické. Radikální změnu programu znamenalo rozhodnutí výboru z konce 1876 zaměřit se především na původní tvorbu, prováděné přizváním V. Vlčka a F. Zákrejse k re-

dakční spolupráci. Ediční profil se pak ustálil na původní románové, novelistické a povídkové tvorbě současných autorů realistického zaměření, zpestřované sporadicky překlady a jen zcela ojediněle i původní a překladovou literaturou populárně naučnou. 1922–25 redigoval obnovenou knižnici Š. Jež, který v oblasti původní tvorby udržoval kontinuitu s předchozím obdobím. Postupně však zesiloval podíl překladů, zejména z románských literatur a z ruštiny; po odchodu Š. Ježe z redakce zanikl jednotný profil knižnice. V L. postupně publikovali zejména V. Vlček, S. Podlipská, V. Lužická, A. Jirásek, B. Mühlsteinová, F. Herites, S. Heller, J. Lier, M. A. Šimáček, T. Nováková, B. Viková-Kunětická, J. D. Konrád, R. Svobodová, G. Preissová, B. Zahradník Brodský, J. L. Hrdina, dále též J. J. Stankovský, V. Beneš Třebízský, F. Stránecká, V. Řezníček, E. Krásnohorská, F. Chalupa, K. Světlá, O. Seykora Kostelecký, V. Beneš Šumavský, J. Braun, J. M. Hovorka, K. V. Rais, T. Svatová, R. J. Kronbauer, F. X. Svoboda, S. Guth-Jarkovský, V. Pittnerová, L. Grossmannová Brodská, M. Srubjan, O. Červinka, E. Jelínek, J. Arbes, F. Téver, A. Stašek, B. Havlasa, J. Císlar, J. Seidl, B. Kaminský, K. Želenský, K. V. Havránek, F. S. Holeček, F. K. Hejda, A. Nečásek, O. Fastej, L. Archleb, H. Malířová, V. Panýrek-Vaněk, F. S. Jaroš, K. Jonáš, O. Fastrová, P. List, A. V. Šmilovský, J. Ladecký, K. Rožek, A. Kožminová, J. F. Karas, P. Dejmek, A. Velhartický, K. Mašek, J. Klecanda, B. Benešová, R. R. Hofmeister, O. Schäfer, J. J. Svoboda, A. M. Tilschová, E. Sokol, V. Dyk, J. Petrus, J. Jahoda, O. Parma, M. Calma, V. Sojková, L. N. Zvěřina, O. Votočková-Lauermannová, F. J. Čečetka, Q. M. Vyskočil, R. J. Pšenka, H. Kvapilová, J. V. Rosůlek, P. Fingal, M. Fričová, L. Merlínová. Ojedinělým edičním činem v rámci knižnice bylo 1911 vydání Spisů výpravných A. V. Šmilovského (doplněných studií A. Pražáka) v rozsahu 3 běžných ročníků L.

Z KNIŽNÍ TVORBY. *Původní práce*: S. Podlipská: Příbuzní (1878) + Anežka Přemyslovna (1879) + Jaroslav Šternberk (1881) + Právo lásky (1890) + Pozemský prach (1891) + Přemysl Otakar II. (1892–93) + Stará píseň (1895) + Dvě novely (1896) + Iluze (1897); A. Jirásek: Slavný den (1879) + Poklad (1885) + Pandurek (1886) + Zeman (1887) + Nevolnice (1888); B. Mühlsteinová: Na březích Nežárky (1882) + Král Podskalí, Posled-

ní hostinská u tří zvonků, Brněnský drak (1883) + Vlasti a Tobě! (1886); V. Beneš Třebízský: Královna Dagmar (1883); S. Heller: Bouře života (1886) + Román na bojišti (1890) + Hermína (1895); J. Lier: Hra s ohněm (1886) + Klín klínem (1899) + V područí litery (1905); M. A. Šimáček: Z opuštěných míst (1887) + U řezaček (1888) + Bratři (1889) + Štěstí (1891); T. Nováková: Z naší národní společnosti (1887) + Kresby a črty (1891) + Slavín žen českých (1894) + Tři ženské podobizny (1897); K. Světlá: Upomínky (1888); B. Viková Kunětická: Drobné povídky (1888) + Nové povídky (1893) + Staří mládenci a jiné povídky (1901) + Macecha a jiné črty (1902); J. Braun: Mezi vyhnanci (1891) + Dvě historické povídky (1894); R. Svobodová: Na písčité půdě (1895) + Povídky (1896) + Zamotaná vlákna (1899); M. Srubjan: Obrázky ze Slovácka (1899); G. Preissová: Talmové zlato (1901) + Povídky zimní zahrady (1924) + Až do skonání... (1925); J. L. Hrdina: Vlastní silou (1903) + Humoresky (1904) + Teta blondýna (1906) + Plané růže (1910); H. Malířová: Právo na štěstí (1908); J. F. Karas: Do čtyř artikulů (1915) + Krásný život a jiné povídky (1924); K. Mašek: Břehy věčného jara (1917) + Tajemství mlsné kočky (1925); B. Benešová: Tiché dívky (1922); A. M. Tilschová: Černá dáma a tři povídky (1924); V. Dyk: Můj přítel Čehona (1925); O. Parma: Srdce v plamelech (1927); M. Calma: Trtíny (1927); F. J. Čečetka: Medúza (1929); R. J. Pšenka: Na novém světě (1930) + A přeče Čech (1935); M. Fričová: Ženy na rampě (1934); L. Merlínová: Lásky nevyslyšené (1934) + Manžel Lydie Ivanovny (1935). – *Souborné vydání*: A. V. Šmilovský (1911, 8 sv.). – *Překlady*: M. S. Schwartz: Dvě matky (1872) + Vdova a děti její (1873) + Ten pravý (1874) + Emancipační horečka (1876); F. Bremer: Rodina, její starosti a radosti (1872); M. Cummins: Lampářova schovanka (1873); Currer Bell (Ch. Brontë): Jane Eyre, sirotek lo-woodský (1875); W. W. Collins: Hrobové tajemství (1876); W. M. Thackeray: Tržiště života (1880); Vybrané polské povídky a novely (1887); V. Cherbuliez: Meta Holdenisová (1895) + Příběh Ladislava Bolského (1925); D. Lesueur: Maska lásky (1907) + Tajemství hrobu (1909); F. W. Crawford: Pražská čarodějka (1912); B. von Suttner: Vzlety lidstva (1914); W. S. Cather: Naše Tonička (1922); I. I. Lažečnikov: Ledový dům (1925); P. Mérimée: Bartolomějská noc (1925); O. Bebut: Vášně a duše (1926); G. Sand: Francie (1926) + Markýza (1929); M. Serao: Choré srdce (1928); V. I. Němrovič-Dančenko: Fata morgána (1928); J. Bertheroy: Panny syrakuské (1929); A. Tolstoj: Pán zlatého ostrova (1930); J. N. Čirikov: Otcovský dům (1931–32); A. Peixoto: Divoška (1934); J. M. Carretero: Smrtonosný květ (1935). ■

LITERATURA: Libuše. Maticе zábavy a vědění (leták, 1872). ■ D.: Slovo o Maticích a L. zvlášť, Světozor 1872, s. 91 a 103; k tomu replika L. Š. (Šimáčková): Libuše..., Posel z Prahy 6. 3. 1872; an:

nekrolog L. Šimáčkové, NL 5. 7. 1879; J. Neruda: L. Šimáčková, Humor. listy 1889 → Podobizny 4 (1957); skn. (F. Sekanina): Kdo je předchůdcem našich literárních družstev a klubů?, LD 2. 9. 1948.

az

Licet plura

Asi polovina 10. století

Latinská homilie o přenesení ostatků sv. Václava.

Skladba nazývaná podle počátečních slov *Licet plura* (Ačkoliv... mnohé) byla sepsána jako slavnostní řeč k svátku Přenesení sv. Václava (4. března, výroční den přenesení světcova těla ze Staré Boleslavi do Prahy 932). Dochovala se v rukopisech z 12.–14. století většinou v sousedství Gumpoldovy legendy, ale také jako doplněk mladší václavské legendy *Ut annuncietur*.

Rané datování L. p. je založeno na zmínce, že dosud vyprávějí očití svědkové o zázračné neporušenosti světcova těla při jeho vyzdvižení ze země. Vedle oslavy tohoto translačního zázraku je homilie zaměřena též k tomu, aby na podkladě Václavova případu posluchačům teologicky opodstatnila náležitost zbožného uctívání ostatků svatých. Protože dochovaný text není pouhým náčrtem, ale hotovým řečnickým propracovaným projevem, je zřejmé, že byl určen k latinskému přednesu, a tedy adresován duchovenstvu. Za autora L. p. byl hypoteticky označen druhý pražský biskup Vojtěch. Skladba je nejstarší latinskou homiletickou památkou českého původu. Pasáž obsahující neobvyklé srovnání světce Václava s biblickým prorokem Jonášem převzal odtud původce tzv. Druhé staroslovenské legendy o sv. Václavu a zanechal tak jedno ze svědeckví vzájemné souvislosti slovanské a latinské složky domácí slovesné kultury ve své době.

EDICE: J. Pekař in: *Die Wenzels- und Ludmila-Legenden und die Echtheit Christians* (1906); A. Podlaha in *Vita sancti Wenceslavi incipiens verbis Ut annuncietur* (1917). – *Překlad do češtiny*: A. Stříž in *Život a umučení sv. Václava* (1929). ■

LITERATURA: J. Pekař in *Die Wenzels- und Ludmila-Legenden und die Echtheit Christians* (1906); H. G. Voigt: *Der Sermon von der Übertragung des hl. Wenzels*, *Věstník KČSN* 1906; J. Ludvíkovský in *Latinské legendy českého středověku*, SPFF Brno, E 18–19, 1973–74.

ep

Lidová kultura

Lidová kultura

1936–1938

Levicově orientovaný časopisecký orgán Lidové knihovny, vydávané nakladatelstvím P. Prokopa.

Redaktor: P. Prokop; č. 1–14, 2. roč. s S. K. Neumannem, č. 15–18 s red. kruhem. – *Vydavatel:* P. Prokop, Praha. – *Periodicita:* 1936–37 (roč. 1) měsíčně, od října do prosince následujícího roku 12 čísel (č. 9 za červen a červenec, č. 10 za září a říjen 1937); 1938 (roč. 2) čtrnáctidenně, od ledna do prosince 18 čísel (v červnu, červenci, srpnu, prosinci vždy 1 číslo, v říjnu žádné).

Časopis, jež tvořily nejprve 4 a ve 2. ročníku 2 listy velkého formátu A 3, vznikl jako orgán Lidové knihovny vydávané nakladatelstvím P. Prokopa. Kromě propagace této knihovny přinášel také stručnější informace o ostatní literatuře, divadlech, filmu a rozhlasových pořadech levicového zaměření (v 1. roč. v rubrice Kulturní měsíc).

L. k. se obracela k nejšířším čtenářským vrstvám s výchovnou tendencí v marxistickém a prosovětském duchu. To platí zvláště o 2. roč., jenž podle programového úvodníku S. K. Neumanna chtěl věst „zásadní boj proti rafinované snaze třídy vyžírání korumpovatí cestou ‚kulturních‘ prostředků... lidové vrstvy“. Zatímco 1. roč. vyzdvihoval spíše kladné kulturní momenty, stal se 2. roč. útočně kritickým jak vůči akcím nakladatelství Melantrich, katolíkům a ruralistům, tak proti avantgardě, R. Jakobsonovi, J. Mukařovskému, J. Weilovi, K. Novému a M. Majerové, a to ze stanoviska „jediných nositelů pravého kulturního pokroku“. 2. roč. vystupňoval také zájem o lidové čtenáře, například, že zavedl rubriky Dělnické divadlo a Čtenáři píší a vyhlásil soutěž pro čtenáře o socialistický epigram. Příspěvky informativního charakteru zůstávaly většinou nepodepsány; hlavním autorem časopisu byl F. Jungmann, v 1. roč. rovněž J. Šnobl a M. Matoušek, jednotlivými články přispěli též J. Haasová, F. Halas, J. Průšek a V. Špála; ve 2. roč. podstatně rozhojnil své příspěvky S. K. Neumann jak v úvodních, tak v kritických a polemických glosách, a začali zde publikovat mladí marxisticky orientovaní autoři V. Pekárek, J. Taufer, F. Nečásek, L. Čivrný; ojedinele přispěli i Z. Nejedlý, V. Procházka, T. Svatopluk, L. Svoboda a L. Štoll. O filmu psal soustavně L. Linhart.

pb

Lidová revue moravskoslezská viz Moravskoslezská revue

Lidové divadlo viz České divadlo

Jan Lier

* 27. 10. 1852 *Kutná Hora*

† 2. 6. 1917 *Praha*

Prozaik lumírovské družiny, tvůrce próz s tematikou z moderního technického světa železnic; fejetonista, autor studií o umění, divadelní a výtvarný kritik, překladatel.

Pocházel z rodiny továrního rytce vzorů na kartouny. 1859–63 navštěvoval hlavní školu v Kutné Hoře. Do jeho studií na tamní reálce (1863–67) zasáhla otcova smrt (1866) a zhoršení sociální situace rodiny. L. se pak vzdělával soukromě, a to především v dějinách umění a literatury, v historii, archeologii, heraldice, numismatice a jazycích. Již v té době psal verše, 1866–69 vydával rukopisný Český časopis numismatický. 1867–69 pracoval v Praze jako knihkupecký praktikant. Rok po návratu do Kutné Hory, v květnu 1870, odešel tajně do Florencie s úmyslem zapojit se v jednotkách Garibaldiho do bojů za svobodu Itálie, byl však pro zdravotní nezpůsobilost odmítnut. Od října 1870 byl železničním úředníkem, nejprve v Časlavi a od listopadu 1870 do září 1872 v Kolíně. Pak byl krátce zaměstnán v advokátní kanceláři v Kutné Hoře a od března 1873 opět jako železniční úředník v Chrudimi a Kyšperku (Letohrad). V říjnu 1877 přesídlil trvale do Prahy, kde byl tajemníkem, od 1887 hlavním sekretářem a vedoucím knihovny a od 1908 do smrti ředitelem Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách. 1884–90 byl též tajemníkem Spolku architektů a inženýrů českomoravských a tajemníkem Svazu mlynářů. Působil i v několika literárních a kulturních sdruženích (od 1880 člen výboru Spolku přátel řeči a literatury polské, od 1881 Matice divadelní aj.). 1896–1900 byl dramaturgem, pak až do smrti lektorem Nár. divadla. Od počátku pražského pobytu se soustavně věnoval literární a kritické činnosti. Od

1877 vedl nedělní fejeton v Pokroku (pak Hlas národa), 1880–81 byl stálým referentem Divadelních listů, od 1909 do konce života výtvarným referentem Zvonu. Byl dvakrát ženat (dívčí jméno druhé manželky Vilemína Nováková užíval jako jednoho ze svých pseudonymů). Podnikl několik delších studijních cest po Slovensku, Německu, Rakousku, Itálii a především Francii, jejíž společenská a umělecká atmosféra měla vliv na jeho životní styl i názory na umění a kulturu.

L. byl nejpłodnějším prozaikem lumírovců; patřil ke krajinému křídlu zastánců světové orientace české kultury. Časopisecky publikoval kromě tří románů více než šedesát novel a povídek, zprvu pod pseud. Adam Zero. L. prózy, většinou s milostnou tematikou, se vyznačují dějovým napětím, výstižnou vnější charakteristikou postav a realistickou kresbou prostředí a dobové atmosféry, zároveň však nepravděpodobnými zápletkami, konvenčními syžety, improvizovanou a uvolněnou kompozici a ulpíváním na detailech, v kterých se ztrácejí psychologicky reálné charaktery (*Arabesky a novely*). Náměty čerpal L. jednak ze života vyšších vrstev mezinárodní, především umělecké společnosti (*Narcisa*), jednak z prostředí českého maloměsta, jehož zaostalost kriticky postihoval s despektem estéta a světoobčana (*Píseň míru*). Nejosobitěji zpracoval náměty z železničního prostředí v povídkách s četnými autobiografickými prvky (vypravěčem, pozorovatelem nebo glosátorem děje zde bývá postava jménem Adam Zero). Vnesl do nich elementy technického světa s jeho rušnou atmosférou, poezii strojů, páry, tunelů, dalek a mužné pospolitě práce jako předzvěst nové poetiky (*Na téže koleji, U profilu 23*). Knižně vyšel za L. života pouze zlomek jeho prozaických prací, a to jako opožděné přetisky z vydání časopiseckých v době, kdy se jako prozaik odmlčel, protože nastupující realistické a symbolistické literární proudy byly jeho uměleckému naturelu cizí. Na sklonku života uspořádal své prozaické spisy pro vydání, které pak v pozměněné koncepci realizoval V. Brtník (edice přerušena po vydání necele poloviny plánovaných svazků). Významnější zasáhl L. do vývoje české fejetonistiky, v níž se jako následovník J. Nerudy (který byl také garantem L. publikačních počátků) věnoval především literárním, divadelním a výtvarným otázkám a vytvořil duchaplnou, v pozdější době až útočně satirickou kulturní a uměleckou kro-

niku doby. I v kritice navazoval L. na Nerudu, v kritice výtvarné pak zejm. na Tyrše, i když někdy polemizoval s jeho teoretickým doktrinářstvím. Syntetizující práce *Dějiny českého výtvarnictví 1791–1891* zůstala v rukopise. Překládal výhradně dramata, většinou z francouzštiny, výjimečně z němčiny, italštiny a švédštiny.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Adam Zero, Jan Iler (Květy), Luděk Frič (Ruch, překlady), Vilemína (Vilma) Nováková (překlady); A. Z., J. L., L. ■ PŘÍSPĚVKY in: Bahn frei (Viedeň, 1897); Čas (1888); Čáslavské listy (1883); ČČM (1882, 1890); sb. Čechy, sv. 11 (1903); Čes. včela (1880); Divad. listy (1880–81); Hlas národa (s příl. Nedělní listy a Vánoční list, 1886–1904); Jitřenka (Polička, 1882); Kalendář českožidovský na r. 1895/96 (1895); Koleda (Olomouc, 1877–78); Květy (1879–88); Lit. listy (1885–93); Lumír (1878–96); Nár. listy (1877, 1880); Niva (Brno, 1896); Nové zprávy (1895); Osvěta (1882–86); sb. Památník Nár. listů k 50. výročí trvání (1911); Pokrok (1876–85); Politik (1884–92); Radikální listy (1898); Ruch (1880–86); Samostatnost (1907); Slavia (1877–78); sb. Sto let práce (1893); Světozor (1880–88); Šotek (1880); Švanda dudák (1882); Uni-on (1909); Urbánkův Věstník bibliografický (1882); sb. Vánoční album (1882); Velký pražský kalendář (1881); sb. Vzpomínky Umělecké besedy (1898); Zlatá Praha (1884–95); Zvon (1904–17). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Novely 1, 2 (4 sv., 1883, 1886); Fejetony 1–3 (1885, 1888, 1889); Arabesky a novely (1886); Hra s ohněm (P 1886); Klín klínem (P 1899); Píseň míru (P b. d., 1900); Pokuta (P b. d., 1902); V područí litery (P 1905); – posmrtně: Magdaléna (P 1918); Román Lutnových (P 1918, Sebrané spisy sv. 1); Vidiny a pravda (PP 1919, Spisy sv. 2); Žihané kafiáty (PP 1919, Spisy sv. 3); Z ptačí perspektivy (PP 1920, Spisy sv. 4); Vojtěcha Rývy nástupce (R 1920, Spisy sv. 5); Roziéra a jiná próza (PP 1920, Spisy sv. 6; obs. některé prózy z Novel 1, sv. 1); Za okřídleným kolem (PP 1921, Spisy sv. 7; obs. některé prózy z Novel 1, sv. 1); Mezi kulisami života (PP 1922, Spisy sv. 8; obs. některé prózy z Novel 1, sv. 2); Malovaný vějíř, Asseneth (PP 1922, Spisy sv. 9); Narcisa (R 1922, Spisy sv. 10). – *Překlady*: A. Dumas st.: Vyzvání k tanci, T. Bernard: Medocké vinice, M. Maurey: Doporučení (b. d., 1905, podp. J. L. a Vilemína Nováková); A. Valabrégue, Ch. M. Hennequin: Ustupte ženám! (b. d., 1908, podp. J. L. a Vilemína Nováková); A. Capus: Manželové paní Leontiny (b. d., 1908, podp. J. L. a Vilemína Nováková). – *Ostatní práce*: Šedesát let veřejné knihovny Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách 1835–1895 (1895); Katalog cukrovarské knihovny v bibliotéce Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách (1903, s K. C. Neumannem). – *Souborné vydání*: Sebrané spisy J. L. (Čes. grafická Unie, 1918–22, 10 sv., ed. V. Brtník). ■ SCÉNICKY. *Hra*: Flora (1880, pseud. Adam Zero). – *Překlady*: C. O. Wijkan-

der: Madeleina Bungová (1888); G. Feydeau: Dámský krejčí (1889); V. Sardou: Dora (1890, an.) + Travička (1909, pseud. Vilemína Nováková; dále V. N.); E. Augier: Paní Caverletová (1895); F. Carré, P. Bilhaud: Paní Leverdierová (1899, pseud. V. N.); A. Dumas ml.: Polosvět (1901, pseud. V. N.); A. Valabrègue: Slaměný panák (1902, pseud. V. N.); P. Veber, M. Soulié: Strážní andělé (1903, pseud. V. N.); T. Bernard: Anglicky snadno a rychle (1904, pseud. V. N.); M. Donnay: Návrat z Jeruzaléma (1904, pseud. V. N.); A. Capus: Dvojitá metoda (1904, pseud. V. N.); A. Capus, E. Arène: Žena proti muži (1906, pseud. V. N.); R. Bracco: Zelené ovoce (1906, pseud. Luděk Frič); H. L. G. Bernstein: Zloděj (1907, pseud. V. N.); A. Bisson: Bezejmenná (1909, pseud. Luděk Frič); G. Courteline: Doma svatý pokoj (1909, pseud. V. N.); Ch. M. Hennequin, P. Bilhaud: Ze všech nejhodnější (1911, pseud. V. N.); F. Fonson, F. Wicheler: Vdávky slečny Beullmansovy (1911, pseud. Luděk Frič). ■ KORESPONDENCE: J. Krulišová, J. Patejdlová-Janičková: Z pozůstalosti Františka Nováka (F. Novákovi z 1889–90), Sborník NM, řada lit. hist., 1962, s. 74. ■

BIBLIOGRAFIE: in F. Grimm: Lierové (1935). ■ **LITERATURA:** F. Grimm: Lierové (1935). ■ ● ref. Flora (scénicky): uh. (V. Guth), Politik 20. 2. 1880; an., NL 25. 2. 1880 ●; ● ref. Novely 1: F. Chalupa, Ruch 1882, s. 527; S. (P. Sobotka), Světozor 1882, s. 587; E. Miřiovský, Lumír 1882, s. 544 a 1883, s. 175; F. Dlouhý, Lit. listy 1883, s. 39; S. (S. Čech), Květy 1883, sv. 1, s. 177 ●; an.: J. L., Světozor 1883, s. 402; J. Neruda: J. L., Humor. listy 1884 → Podobizny 2 (1952); ● ref. Fejetony 1: J. M. H. (Hovorka), NL 11. 12. 1885; E. Miřiovský, Zlatá Praha 1885, s. 755 a Pokrok 1. 1. 1886; A. F. Tichý (F. Dlouhý), Lit. listy 1886, s. 43; V-y (J. Vejchodský), Hlídky literární 1886, s. 94 ●; F. K. (Kvapil): ref. Fejetony 1 + Arabesky a novely, Ruch 1886, s. 47; ● ref. Arabesky a novely: E. Miřiovský, Pokrok 3. 1. 1886; F. Kvapil, Květy 1886, s. 120; F. V. Vykoukal, Světozor 1886, s. 187; A. F. Tichý (F. Dlouhý), Lit. listy 1886, s. 289 ●; F. V. Vykoukal: ref. Arabesky a novely + Novely 2, Hlas národa 23. 7. 1886 a Osvěta 1887, s. 268; ● ref. Novely 2: L. Šolc, V. K. (Kubiček), Hlídky literární 1886, s. 335; A. F. Tichý (F. Dlouhý), Lit. listy 1886, s. 260; B. Čermák, Rozhledy literární 1, 1886/87, s. 44; F. S. (Schulz), Zlatá Praha 1886, s. 766; F. V. Vykoukal, Světozor 1886, s. 462 a 1887, s. 315; V. K. (Kubiček), Hlídky literární 1887, s. 50 ●; ● ref. Hra s ohněm: F. V. Vykoukal, Světozor 21, 1886/87, s. 27 a Rozhledy literární 1, 1886/87, s. 233; V. Vítězný, Lit. listy 1887, s. 33, 90; V. K. (Kubiček), Hlídky literární 1887, s. 17 ●; F. V. Vykoukal: ref. Fejetony + Hra s ohněm, Osvěta 1887, s. 465; V. Vítězný: ref. Narcisa, Lit. listy 1887, s. 172; an.: Co naši spisovatelé a básníci podávají národu, Čas 2, 1887/88, s. 313, 343; F. Vykoukal: ref. Fejetony 2, Světozor 22, 1887/88, s. 591 a Osvěta 1888, s. 954; ● ref. Fejetony 3: J. F. Vrba (F. Dlouhý), Lit. listy 1889, s. 303; F. V. Vykoukal, Světozor 23,

1888/89, s. 551; B. Podhorský, Vlast 1890, s. 796 ●; ● ref. Klín klímem: -al., Lit. listy 1899, s. 376; Bazarov, Čes. revue 2, 1898/99, s. 1 383 ●; A. Tuček: ref. Píseň míru, Zvon 1, 1900/01, s. 95; J. Patočka: ref. Klín klímem + Píseň míru, Obzor literární a umělecký 1901, s. 44, 56; ● k padesátinám: -a-, Lumír 31, 1902/03, s. 38; F. Herites, Máj 1, 1902/03, s. 73; R., Zlatá Praha 20, 1902/03, s. 10; an., Zvon 3, 1902/03, s. 71 ●; F. V. Vykoukal: ref. Pokuta, Osvěta 1903, s. 70; ● k šedesátinám: an., Máj 11, 1912/13, s. 75; -n-, Zvon 13, 1912/13, s. 84; Č. (V. Červinka), Zlatá Praha 30, 1912/13, s. 95 ●; F. Střežek in Lumírovci a jejich boje kolem r. 1880 (1915); A. Novák: J. L. fejetonista, Zlatá Praha 34, 1916/17, s. 560, 570 → Krajané a sousedé (1922); ● nekrology: -r-, Topičův sborník 4, 1916/17, s. 476; S. (F. Sekanina), Zvon 17, 1916/17, s. 519; V. Dyk, Lumír 1917, s. 375; A. Novák, Venkov 5. 6. 1917; F. X. Šalda, Kmen 1, 1917/18 → KP 10 (1958); F. S. Procházka, Almanach ČAVU (1918) ●; ● ref. Magdaléna: Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 18, 1917/18, s. 154; K. Sezima, Lumír 47, 1918/20, s. 23 ●; E. Krásnohorská: Z drobných vzpomínek literárních, Zlatá Praha 36, 1918/19, s. 103; V. Brtník, J. L., Zvon 19, 1918/19, s. 117; ● ref. Román Lutnových: K. H. (Hikl), Naše doba 26, 1918/19, s. 782; F. Götz, Lipa 2, 1918/19, s. 460; J. Folprecht, Čes. revue 12, 1918/19, s. 187; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 19, 1918/19, s. 167 ●; ● ref. Vidiny a pravda: O. Schäfer, Zlatá Praha 36, 1918/19, s. 351; M. Novotný, Nové Čechy 1919, s. 154 ●; Kaz. (F. S. Procházka): ref. Žiháné karafiáty, Zvon 20, 1919/20 s. 43; ● ref. Z ptačí perspektivy: Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 20, 1919/20, s. 266; J. Vrba, Pramen 1920, s. 181 ●; ● ref. Vojtěcha Rývy nástupce: Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 20, 1919/20, s. 715; Rad., Osvěta 1920, s. 507 ●; ● ref. Za okřídleným kolem: Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 21, 1920/21, s. 575; F. Š. (Šimek), Zlatá Praha 1921, s. 186; -ejč- (J. Krejčí), Naše doba 29, 1921/22, s. 441 ●; ● ref. Mezi kulisami života: J. Ž. (Živný), MR 1921/22, sv. 37, s. 131; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 22, 1921/22, s. 250 ●; Kaz. (F. S. Procházka): ref. Malovaný vějíř + Asseneth, Zvon 22, 1921/22, s. 418; x: ref. Narcisa, Zvon 22, 1921/22, s. 603; V. Lacina in J. L.: Píseň míru (1956); A. Haman: „Zapomenutí“ žánroví realisté, ČLit 1961, s. 69.

sm

Bohumír Lifka

* 24. 3. 1900 *Radomyšl* u Strakonice

† 24. 11. 1987 *Praha*

Autor prací věnovaných knize a jejím dějinám z hlediska bibliografického, literárněhistorického a výtvarného.

Otec byl obchodníkem. Obecnou školu L. vychodil v rodišti, 1919 maturoval na gymnáziu v Čes. Budějovicích a pak studoval filozofii a literární historii na filoz. fakultě UK v Praze (doktorát 1923 prací *Josef Dastich. K dějinám českého herbartismu*); mezitím absolvoval 1922 jednoletou Státní školu knihovnickou. Vysokoškolské přednášky F. X. Šaldy se staly prvním impulsem L. oddaného vztahu k této osobnosti, již se pak trvale zabýval. 1924 byl knihovníkem stadiónské knihovny z Trhanova uložené v Koutu u Domažlic, 1925–33 tajemníkem Masarykova slovníku naučného v nakladatelství Čs. kompas. 1930 se oženil (syn Michael L., nar. 1932, je knihovník a bibliograf). 1933–34 byl L. katalogizátorem starých tisků v Nár. a univerzitní knihovně, 1934–59 působil v knihovně Náprstkova muzea, od 1954 zároveň pět let vedl práce na souborném katalogu zámeckých knihoven. Pak byl rok z politických důvodů vězněn (později rehabilitován) a po odchodu do důchodu excerpoval pro Základní knihovnu ČSAV cizojazyčná bohemika let 1501–1800 ve fondech klášterních a zámeckých knihoven. 1929–49 sestavoval společně s K. Zinkem katalogy Zinkových aukcí.

Po časopiseckých příspěvcích z oboru filozofie se L. od konce 20. let soustředil k pracím souvisejícím s jeho knihovnickým povoláním. Stal se historikem a bibliografem zámeckých, klášterních a palácových knihoven (reprezentativní kniha o klášterní knihovně ve Žďáře nad Sázavou, kde bylo zbudováno Muzeum knihy podle L. návrhu), psal práce rodopisné, heraldické a práce věnované péči o krásnou knihu (v širším smyslu sem patří především publikace o ex libris v českých zemích). L. shromáždil šaldovský archív (uložen z valné části v Památníku nár. písemnictví), z jehož korespondence těžila většina L. prací věnovaných F. X. Šaldovi. Zvláštní pozornost ve sledování životních okolností podmiňujících Šaldovu tvorbu věnoval L. jeho vztahu k R. Svobodové, především ve studii *Moravské léto F. X. Šaldy ve Starém Hobzí 1912*, detailní rekonstrukci jedné Šaldovy životní epizody. Většina prací vyšla jako bibliofilie (řada z nich jako zvláštní otisky čas. příspěvků), které často ilustroval L. celoživotní spolupracovník K. Svolinský.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: L. Radomský, L. Radomský, Romuald Tisovník; B. L., dbl, L. ■ PŘÍSPĚVKY in: Akord (1933–34); Bibliofil (1927–34); sb. Břetislavu Štormovi (1970); Bulletin de l' UNES-

CO pour les bibliothèques (Paříž, 1955); Časopis českých knihkupců; Časopis čs. knihovníků (1922–33); Časopis Nár. muzea (1946–59); Časopis Rodopisné společnosti československé (1930–47); Časopis Společnosti přátel starožitností (1957); Čes. mysl (1921–23); Čes. slovo (1924); Českosl. sjednocení (1922); Čes. bibliofil (1933–41); Čes. lid (1956); sb. Dr. Emil Holub, africký cestovatel (1947); Erbovní knížka (1935–41); Filozofie (1927–28); Heraldická ročenka (1974–75); Heraldika (1970–71); sb. Historická knižní vazba (1962, 1963); Historické fondy základní knihovny ČSAV (1970); Hollar (1941); sb. Humanistická konference ČSAV (1966); Jihočeský přehled (Čes. Budějovice, 1926–29); sb. Josef Collorodo-Mansfeld (1936); sb. Karel Svolinský (1986); Katol. noviny (1971, 1976); Knihomol (1925–27); Knihovna (1955); Krajana (1938); sb. Královny, kněžny a velké ženy české (1940); Kritika (1924–25); Křesťanská revue (1972); Lid. demokracie (1948–75); Lid. listy (1939–41); Lid. noviny (1933–35); sb. Lit. archív (1969); Marginálie (1934–66); Masarykův slovník naučný; sb. Method Kaláb, mistr typograf (1967); sb. Minulostí západočeského kraje (1972); sb. Na paměť F. X. Šaldy (1938); Nár. kultura (1923); Nár. listy (1921); Nár. obnova (1939–40); Nár. politika (1940); Naučný slovník aktualit (1938–39); Nové Čechy (1922–23); Od Pražského jezulátka (1935–37); Okénko do dílny umělcovy (1947–49); Otavan (Písek, 1923–36); Ottův Slovník naučný nové doby (1934–38); Panoráma (1929–69); Prager Presse (1933–37); sb. Praporec (1939); Pražské jezulátko (1940); Probuzení (student. čas., Čes. Budějovice, 1919); Příručka spolku českých bibliofilů; Ročenka Univerzitní knihovny v Praze 1957 (1958); Rozmach (1926–27); Ruch filozofický (1923–26); Samostatnost (1928–29); sb. Sankt Wiborada (Westheim u Augsburgu 1936); Sborník Nár. muzea, řada C (1956, 1976); Sborník pro exlibris (1942–43); Slovanská knihovněda (1938–47); sb. Stoletá Praha (1966); sb. Strahovská knihovna (1969, 1973, 1976); Strakonicko (1935–37); Student. revue (1921–22); Svob. slovo (1969–75); TAK (1938–39); Tribuna (1922–28); Typografia (1957–75); Vědecké informace ČSAV (1968–69); Vitrínka (1928–33); sb. Vzpomínky a součet (1928); sb. Výběr z prací členů Hist. kroužku Jihočeského muzea v Čes. Budějovicích (1973); Zábův sborník (1925); Za starou Prahu (1939–41); sb. Z doby Boženy Němcové (1941); Zprávy České besedy v Liberci (1967, 1985); Zprávy Spolku čes. bibliofilů (1955–88); Zprávy Spolku sběratelů a přátel exlibris (1956–84); Živá tvorba (1943). ■ KNIŽNĚ. *Práce o literatuře*: Pozdrav F. X. Šaldovi k šedesátinám 22. prosince 1927 (1927); Rodokmen a rod F. X. Šaldy (1938); Jules Barbey d'Aureville v českém písemnictví a umění (1939); Božena Němcová a dům Vojty Náprstka (1941); Mnišský portrét F. X. Šaldy na Skalce (1947); F. X. Šaldův svět knih (1967); Rozporné přátelství F. X. Šaldy (1967); Moravské léto F. X. Šaldy ve Starém Hobzí 1912 (1971); F. X. Šalda:

„Nade mnou zadrhl se tragický uzel“ (1977); Šaldovy Ztracené děti (1983); Šaldovo životní tažení proti smrti (1985). – *Ostatní práce*: Immanuel Kant (1924, s F. Weyrem, E. Rádlm); Krátká, ale utěšená zpráva o tom Jozefovi Wolfowi, alias beránkowi v rausse wlka, w čas příležitosti geho padesátých zrozenin na swětlo wyslaná roku tohoto (1928); Památce Anny Veroniky Nové (1932); Strakonicko v historii (1933); Zámecké a palácové knihovny v Čechách (b. d., 1934); Johanitská bohemika 18. století (1935); Národní knihovna Čechů a Slováků zahraničních (1935); Zámecké knihovny v Opočně a na Dobříši a kníže Josef z Colloredo-Mansfeldu jako bibliofil (1936); Colloredovská a mansfeldská bibliografie a ikonografie (1936); Die Klosterbibliotheken in Böhmen (Westheim u Augsburgu 1936); První český tisk v Americe (1936); Staří a noví usedlíci v Radomyšli za 350 let (1936); Knihomil Josef Volf (1937); Příručka Spolku českých bibliofilů v Praze (1937, s H. Sonbergem); Dva trhanovští zámeční bibliofilové z rodu hrabat Stadionů (1938); Knihovny v okupaci (1938); Boubín (1939); Knižní umělec Miloš Klicman (1940); Knihomilství a knihovna Josefa Nováčka (1940, pseud. L. Radomiský); Roucho díla Zeyerova (1941); Vojta Náprstek. Jeho život a dílo v památkách písemných, tiskových a obrazových (katalog výstavy, 1946); In memoriam Anny Rosalie Lifkové (1946); Historiograf české Ameriky Tomáš Čapek (1947); Čeští pionýři v Americe 1848–1946 (katalog výstavy, 1948); Z libráře Jana Žalkovského ze Žalkovic v letech 1590–1625 (1947); Knihovny státních hradů a zámků (1954); Zámecké, hradní a palácové historické knihovny v českých zemích ve sféře Národního muzea (1955); PhDr. František Kršňák (1957); Minulost a přítomnost knižní kultury ve Žďáře nad Sázavou (1964); Valdštejská knihovna ze zámku v Doksech 1, 2 (1969, 1970); Maturantům Jirsíkova gymnázia v Českých Budějovicích po padesáti letech 1919–1969 (1969); Alois Chvála, grafik a typograf (1970); Šestsetpadesát let jmenné rodové tradice v Prácheňsku (1970); Dík sedmdesátníka (1970); Tiskař Josef Portman (1972, s A. Grimmem); Tiskař Jaroslav Picka (1976, s A. Grimmem); Exlibris a supralibros v českých korunách časů v letech 1000–1900 (1980). ■ **REDIGOVANÉ časopisy**: Český bibliofil (1939–41, poslední rok s E. Fryntou), Marginálie (1934–44), Časopis Rodopisné společnosti československé (1946–47); *sborníky*: Josef Colloredo-Mansfeld (1936, s J. Halíkem), Na paměť F. X. Šaldy (1938), Erbovní knížka na rok 1940 (1940), na rok 1941 (1941). ■ **USPORÁDAL A VYDAL**: F. X. Šalda: Selský svatý Václav (1929); L. Stroupežnický: První pražský velkoobchod s pavouky (1930); F. X. Šalda: Dvě básně (1937); F. X. Šalda: Ze vzpomínek na dětství (1947); Manifest národního výboru v Praze ze 6. května 1848 o spojení Moravy a Slezska se zemí českou (1948); F. X. Šalda: Východ i návrat (básně, 1957). ■

BIBLIOGRAFIE: M. Janovský: Soupis prací

PhDr. B. L. za léta 1921–1970, Marginálie 1969–1970, s. 55. ■ **LITERATURA**: Z. M. Zenger: K osmdesátým narozeninám dr. B. L. (1980). ■ ● ref. Minulost a přítomnost knižní kultury...: V. Černý, LD 21. 3. 1965; F. Svejkovský, LitN 1965, č. 16 ●; ● ref. Rozporné přátelství F. X. Šaldy: O. Sus, HD 1968, č. 1; E. Macek, ČLit 1971, s. 372 ●; ● k sedmdesátinám: P. Kneidl, K. Zink, L. Stehlík, vše Marginálie 1969–1970 ●; ● ref. Moravské léto F. X. Šaldy...: (hey) (J. Heyduk), LD 24. 5. 1972; J. Bílek, VVM 1973, č. 1 ●; P. Kneidl: Pětasedmdesátiny B. L., Typografie 1975, s. 468; D. Moldanová: ref. F. X. Šalda: „Nade mnou zadrhl se tragický uzel“, ČLit 1979, s. 172; ● nekrology: P. Kneidl, F. Dvořák, J. Glivický, vše Zprávy Spolku čes. bibliofilů 1988, č. 1.

pb

Josef Bohuslav Líman

* 29. 5. 1817 *Blahotice* (Slaný-B.)

† 22. 10. 1844 *Blahotice*

Básník, překladatel z ruštiny, polštiny, němčiny a francouzštiny, prozaik; sběratel a upravovatel lidových pověstí a pohádek.

Syn mlynáře. Hlavní školu navštěvoval ve Slaném, gymnázium v Žatci a v Plzni, v Praze absolvoval tzv. filozofii, poté se věnoval ranhojičství. Aktivně se účastnil národního a literárního ruchu v Praze. Přispěl do Tylových Květů, Vlastimila a Českých besed, do Čelakovského České včely a Malého Denice. Zemřel předčasně na tuberkulózu.

Vedle původní romanticky zabarvené poezie, která prozrazuje L. básnický talent, hojně překládal z literatury německé (bajky Ch. F. Gellerta), francouzské (J. Janin), polské (J. I. Kraszewski aj.) a ruské (A. S. Puškin). Zamýšlel přeložit celé Puškinovo dílo. S dobovým zájmem o lidovou slovesnost souvisel sběr pohádek a národních pověstí, jež otiskoval ve vlastní úpravě prozaické i veršované v soudobých časopisech.

PŘÍSPĚVKY in: Čes. včela (1841–45); sb. Čes. besedy (1842); Denice (1840); Květy (1843–44); Vlastimil (1842). ■

LITERATURA: G. J. K.: ref. Čes. besedy 1842 (o básni Má poslední vůle), Vlastimil 1842, s. 93; an.: Ze Slaného (nekrolog), Květy 1844, s. 519; an.: Š. Hněvkovský. Vzpomínka literární, Krit. příloha k Nár. listům 1864, s. 257; J. M. (Malý): Vlastenecké vzpomínky z doby před 1848, Světozor 1875;

V. V. Tomek in Paměti z mého života 1, 2 (1904–05); V. Tille in České pohádky do r. 1848 (1909); J. B. Pichl in Vlastenecké vzpomínky (1936); M. Hýsek in Ztrhané struny zvuk (1940); hjk (Z. Hájek): Památce J. B. L., LidN 21. 10. 1944; V. Maršiček in Chlapecké srdce mi zemřelo (1983).

lk

Josef Linda

* 1789 nebo 1792 *Mitrovice* (Nové M.) u Blovic
† 10. 2. 1834 *Praha*

Redaktor Pražských novin, prozaik, dramatik, básník a překladatel. Autor první původní historické prózy a průkopník literárního preromantismu, usilující svým dílem povznést úroveň české literatury; pravděpodobný spoluautor RKZ.

Datum narození je pro chybný zápis do obnovené matriky sporné. – Otec, chalupník, pracoval jako hutník, později měřič uhlí. L. vystudoval gymnázium a část tzv. filozofie v Plzni (1807–11), kde byl jeho učitelem vlastenecký spisovatel J. V. Sedláček. Jako nemajetný nadaný žák obdržel školní stipendium a s jeho pomocí dokončil tzv. filozofii v Praze (1811–12); 1813–16 absolvoval práva. Vlivem přednášek B. Bolzana a členství ve studentském vlasteneckém kroužku (V. A. Svoboda, V. Hanka, F. Klicpera aj., s nimiž navštěvoval soukromé přednášky ze slovanské filologie a historie u J. Dobrovského, studoval jazyky a seznamoval se se starou českou a moderní evropskou literaturou) se formovalo L. národní a slovanské uvědomění i jeho vztah k literatuře. Přátelství s V. Hankou, s nímž 1816 společně bydlel, stálo v pozadí L. nálezu (t. r.) tzv. Písně vyšehradské i jeho pravděpodobného spoluautorství RKZ (L. sám se k němu nikdy nevyjádřil); mělo též vliv na L. pravopisné a jazykové novotaření, odsuzované např. F. Palackým, J. Jungmannem a F. L. Čelakovským. Později L. styky s Hankou přerušil, k jeho nečetným přátelům patřili F. B. Tomsa a bolzanovec N. Vaněk (1781–1835). Po studích se L. bez úspěchu pokoušel získat místo gymnaziálního učitele, pro něž složil předepsanou zkoušku, 1821–25 působil jako nižší úředník v pražské univerzitní knihovně. Od 1817 až do smrti byl redaktorem českých schönfeldských, později haasovských novin a jejich příloh (s výjimkou 1819, kdy na několik měsíců

opustil redakci, chtěl založit vlastní tiskařsko-nakladatelský podnik; finanční a snad i politické obtíže ho však přiměly k návratu), jejichž úroveň výrazně pozdvihl. Navázav na periodika V. M. Krameria, šířil vzdělání a výchovu v duchu osvícenského humanismu, náboženské tolerance, vlastenectví a slovanství, nevyhýbaje se ani politické a sociální kritice. Širokou publikační příležitostí poskytl krásné literatuře, a to především přílohou *Rozličnosti*, v níž se snažil vyhovět i náročnějším potřebám současné literatury; uváděl k nám moderní evropskou romantiku a otiskoval první domácí pokusy v tomto duchu. Nemocen tuberkulózou, léčil se od konce 20. let na venkově (v redakci ho zastupoval F. B. Tomsa). Zemřel U milosrdných bratří, pohřben byl na Olšanských hřbitovech.

V novinách a beletristických přílohách publikoval L. (často anonymně) práce původní i překlady. Mezi drobnou prózou (mravoličné povídky, pověsti, úvahy apod.) jsou nejvýznamnější humoristicko-satirické obrázky (formou anekdot, rozjímání, dialogů, dopisů aj.), zrcadlící problémy soudobého života. Patří k nejvýraznějším pokusům tohoto žánru před Langrem a Koubkem. Početně slabší poezie je zastoupena příležitostnými básněmi, bajkami, epigramy a epickými skladbami, mezi nimiž vyniká romance *Jiří Poděbrad*, prozrazující inspiraci evropskou romantikou (zvl. G. A. Bürgrem) a folklórem. Novátorsky zasáhl L. do literatury prózou *Záře nad pohanstvem* a dramatem *Jaroslav Šternberg v boji proti Tatarům*, jež představují závažné pokusy o literaturu vysokého uměleckého stylu v duchu programu jungmannovské generace. V *Záři*, která je zároveň první původní historickou prózou novočeské literatury, dobově aktualizoval ideově významné téma z domácích dějin (boj křesťanství a pohanství na sklonku 10. století): Boleslavův bratrovražedný čin motivoval vlastenecky a do sporu Václava a Boleslava promítl ideový zápas jungmannovského romantického nacionalismu a bolzanovského utopického humanismu. Evokací dávné minulosti a důrazem na vysokou slovesnou kulturu navázal L. na evropský literární preromantismus a vytvořil typ básnické prózy (dějový prvek je potlačen, dominantní tematickou složku tvoří popisné pasáže; jazykové ztvárnění charakterizuje úsilí po výrazě ozvláštňeném a zvukomalebném, častá přítomnost konstantního epiteta a přirovnání; věta je rytmizována, se sklonem k patetičnosti). Myš-

lenkovou závažností i formálním novátorstvím se Záře výrazně odlišila od dosavadní české prozaické produkce. Ač nebyla ve své době náležitě pochopena a oceněna, stojí ve stínu Rukopisů, významně působila na české preromantické pokusy (F. V. Novotný, F. B. Tomsa, J. J. Marek, částečně V. K. Klicpera, J. K. Tyl) a stala se důležitým článkem ve vývoji historické prózy směrem ke K. H. Máchovi (Máchova elegie na L. smrt Na úmrtí českého básníka je ojedinělým projevem dobového uznání). Hra *Jaroslav Šternberg* patří vedle Turinského Angeliny a Klicperova Soběslava k prvním pokusům o velké národní drama v novočeské literatuře. Dílo, jehož téma vychází z pověsti o obležení Olomouce Tatary ve 13. století a jehož hlavní konflikt je organizován kolem problému taktiky boje s nepřátelskou přesilou (postup radikální či taktizující), je oslavou české minulosti a zároveň alegorickým obrazem aktuální situace národního zápasu. Ideovou závažností a některými rysy umělecké výstavby (silný dramatický konflikt, vyhraněné charaktery postav) se L. přiblížil světovému dramatu, avšak přítomnost epických a lyrických složek na úkor dějového spádu a jazyková obtížnost textu vyvolaly odmítavou kritiku a zabránily scénické realizaci hry. Touha po náročné dramatické se projevila i v L. překladech: v rukopise zůstaly Schillerovy hry *Ouklady a láska* a *Spiknutí Fieska* v Janově, časopisecky otiskl fragmenty ze Shakespeara. – Bohatě studován, ale ne zcela prokázán byl L. vztah k RKZ, za jejichž spoluautora (epické skladby) byl pro zjevné paralely Záře a Jaroslava s básněmi RKZ a pro své styky s Hankou považován.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Bartoloměj R. Brůžek, J. Mitrovský, L. Brůžek, Pravdomil Solkyněštkavec; J. L., L. ■ **PRÍSPĚVKY** in: Císařské král. pražské noviny (1817) s příl. Všeobecný oznamovatel; Císařské král. pražské privilegované noviny (1818–19, 1818 Jiří Poděbrad) s příl. Shromažditel nad Vltavou (1819); Hlasatel český (1819); Hyllos (1820); Pražské noviny (od 1825) s příl. Rozličnosti Pražských novin (1826–31); Rozmanitosti (1817–18); Vlastenský zvěstovatel (1820–24; 1823 překl. 1 scény Shakespearova Krále Leara → Lit. archiv 1966, ed. M. Otruba); – posmrtné: Květy (1835). ■ **KNÍŽNĚ.** *Beletrie*: City k slavnosti jmenin Václava Leopolda, arcibiskupa pražského (B 1818); Záře nad pohanstvem nebo Václav a Boleslav. Vyobrazení z dávnověkosti vlastenské (P 1818, krit. vyd. 1924, ed. J. Máchal); Jaroslav Šternberg v boji proti Tatarům (D 1823, krit. vyd. 1930, ed. F. Krčma; upr. vyd. J. Bartoš 1934). – *Ostat-*

ni práce (překlad): Obrazní přírodovědná kniha pro dívky (1823). ■ **KORESPONDENCE**: J. Máchal in J. L.: Záře nad pohanstvem (1924; část dopisu V. Hankovi z 1814); F. Táborský: J. L. a melodie českého verše, Kmen 1, 1926/27 (pravděpodobně M. J. Sychrovi z 1827). ■ **REDIGOVAL noviny**: Císařské královské pražské noviny (od listopadu 1817) s příl. Všeobecný oznamovatel, Císařské královské pražské privilegované noviny (1818–19, od 1819 sudá čísla pod názvem Všeobecný oznamovatel c. k. pražských privilegovaných novin) s příl. Shromažditel nad Vltavou (1819), Vlastenský zvěstovatel (1820–24), Pražské noviny (1825–33, od 1830 spolu s F. B. Tomsou) s příl. Rozličnosti Pražských novin (1826–33). ■

LITERATURA: J. J. Langner: Zapadlý hrob (1917). ■ F. Štěpnička: ref. Záře nad pohanstvem, Rozmanitosti 1818, s. 84; an.: ref. Obrazní přírodovědná kniha, Čechoslov 1823, s. 232; ● nekrolog: an., Pražské noviny 13. 2. 1834; J. Malý, Květy 13. 2. 1834 ●; K. Sabina: Novelistika a romanopisectví české doby novější 2, Krit. příloha k NL 1864 → O literatuře (1953); J. Jireček: J. L. Studie historicko-literární, Osvěta 1879 + Vzpomínky na časopisectví české před půl stoletím, Světozor 1879; J. Hanuš: Český Macpherson, LF 1900 + Další svědectví vynikající účasti J. L. ve složení RKZ, LF 1901; F. Hnízdo: Ukázky jazykové ze starší české beletrie, Výr. zpráva gymnázia v Klatovech 1906/07; F. Strejček: L. spisovatelská činnost roku 1817, Topičův sborník 5, 1917/18; J. Volf: Proč přestaly 1. července 1819 Schönfeldské „císařské královské privilegované pražské noviny“ vycházeti?, Zvon 24, 1923/24; J. Máchal in J. L.: Záře nad pohanstvem (1924); F. Krčma in J. L.: Jaroslav Šternberg... (1926); J. Volf: České novinářství v letech 1819 a 1820, Sborník filologický 8, část 1, 1926; F. Táborský: J. L. a melodie českého verše, Kmen 1, 1926/27; M. Hýsek: L. hra Jaroslav Šternberg..., NL 17. 11. 1926, příl. + J. L. a Fiesko, NL 9. 11. 1928; A. Pražák: J. L. a Poláci, LidN 18. 5. 1929; J. Volf: Kdy se narodil J. L.?, Zvon 32, 1931/32 + Jak dostal J. L. r. 1809 stipendium, Zvon 32, 1931/32; F. Krčma: J. L. o smrti Byronově, Naše kniha 1931, s. 41; A. Berndorf in Poslední písmák František Klenc... (1933); L. Jehl: Sto let od smrti J. L., NO 10. 2. 1934 + Kdy se narodil J. L.?, NO 28. 7. 1934; V. Flajšhans: L. a Rukopisy, SaS 1937; A. Fencel: První české překlady ze Shakespeara, ČMF 24, 1937/38; V. Davídek: Rod básníka J. L. v Nových Mitrovicích, Čas. Rodopisné společnosti v roce 1939; F. Vodička: L. Záře nad pohanstvem, prototyp české prózy preromantické, in Počátky krásné prózy novočeské (1948); K. Krejčí in J. L.: Záře nad pohanstvem (1949); V. Štěpánek: Jaroslav Šternberg, in Počátky velkého národního dramatu v obzovněkosti literatuře (1959); J. Dolanský: K ruským pramenům L. Záře, Slavia 1971 + Dvě varianty Záboje z RK, ČLit 1972 + L. Záře a RKZ, ČLit 1972; J. Loužil: Bernard Bolzano

a Rukopisy. V. A. Svoboda, ČLit 1978; vbc (V. Vrabec): Po stopách mýtu, Svob. slovo 10. 2. 1984.

lk

Lípa (1)

1917–1920

Revue pro poezii, prózu a kulturní život.

Ladislav Linhart

* 16. 12. 1892 *Praha*† 10. 6. 1913 *Praha*

Předčasně zemřelý lyrik navazující na symbolistickou a dekadentní poezii 90. let.

Syn úředníka, od 1903 studoval na gymnáziu v Truhlářské ul. v Praze; od kvinty byl spolužákem a přítelem K. Poláčka (společně vydávali psaný časopis Vizigótská revue a na pokračování psali parodistický román *Old Shleemeysh* aneb *Krčma v pralese*). Po maturitě (1912) sloužil na vojně jako jednoroční dobrovolník, na cvičení u Prachatic smrtelně onemocněl tyfem. Pohřben byl v Praze-Bubenči.

Z rozsáhlé rukopisné pozůstalosti na požádání rodičů vybral a uspořádal sbírku *Sad opuštěných* L. profesor češtiny M. Hýsek. V přírodní, náladové i reflexivní lyrice se spolu s reminiscencemi na Nerudovo Hřbitovní kvítí odrážejí vlivy české (raný Machar a Sova, Březina a zejm. Hlaváček) i světové (Verlaine) poezie konce století. Literární ohlasy, příznačné pro autorovu vnitřní podněcovanou rozsáhlou četbou, tíhnou k významotvorné jednotě, dané individuálním básnickým založením: charakterizuje je vzrušená senzibilita, prožívání niterných stavů a úsilí o jejich kultivované básnické vyjádření. L. verše charakterizuje snaha po vytříbené zvukové organizaci verše a po dekorativně stylizované obraznosti užívající zkonvencionalizovaného jazyka poezie 90. let; zachycují melancholickou náladovost a smutek z únavy kulturou, obdiv ke kráse přírody i ironizující postoj k realitě soudobé společnosti.

PŘÍSPĚVKY in (posmrtně): sb. *Ztrhané struny zvuk* (1940, ed. M. Hýsek). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie* (posmrtně): *Sad opuštěných* (BB b. d., 1913). ■

LITERATURA: M. Hýsek in L. L.: *Sad opuštěných* (1913); ● ref. *Sad opuštěných*: F. X. Š. (Šalda), *Čes. kultura* 2, 1913/14 → KP 9 (1954); A. Novák, *Přehled* 12, 1913/14, s. 233 ●, K. Poláček: *Vizigótská revue*, *Student. časopis* 15, 1935/36, s. 7 → A. Hájková: *Komika jako nástroj kritiky maloměstství v díle K. Poláčka* (1985, s. 102); M. Hýsek in sb. *Ztrhané struny zvuk* (1940).

//

Podtitul: 1917/18–1918/19 (roč. 1–2) Týdeník pro poezii, umění, život duchovní a sociální; 1920 (roč. 3) Měsíčník pro poezii, život kulturní a sociální, založený R. Svobodovou. – *Redaktor*: 1917/18–1918/19 (roč. 1–2) R. Svobodová; 1920 (roč. 3) B. Benešová. – *Vydavatel*: 1917/18–1918/19 (roč. 1–2) Fr. Borový, Praha; 1920 (roč. 3) Aventinum, Praha. – *Periodicita*: 1917/18–1918/19 (roč. 1–2), týdeník, od října do října násl. roku 52 čísel; 1920 (roč. 3), měsíčník, od února do listopadu 10 čísel.

L. založila za první svět. války 1917 R. Svobodová se záměrem soustředit tvůrčí síly združující mravní hodnotu lidských činů i umělecké tvorby. V úvodu k 1. číslu napsala: „Chceme vydávati časopis spravedlivý, neboť umělec nejsou jen dokonalé verše, umělec je velký spravedlivý život.“ Tento etický aspekt spojoval tvůrčí individuality umělecky i společensky rozdílně orientované. Spolu s autory Šaldových předválečných časopisů *Novina* a *Česká kultura* byli v L. zastoupeni spisovatelé zaměření katolicky i autoři generace nejmladší. V posledním čísle 2. roč. bylo otištěno prohlášení R. Svobodové, že vydávání L. z důvodů technických i zdravotních přerušuje. Po její smrti se hlavní spolupracovníci pokoušeli ve vydávání L. pokračovat, ale původní koncepce nebyla už nově, poválečné situaci přiměřená. L. přinášela četnou původní tvorbu básnickou, prozaickou i esejistickou; literární, divadelní a hudební kritika tvořila k hlavnímu zaměření spíše doprovod.

Poezii v L. publikovali B. Benešová, R. Bojko, Z. Broman, L. Bubelová, J. Čížek, J. Deml, K. Erban, O. Fischer, S. Hanuš, J. Karník, O. Klein, L. Kleiner, J. Kopta, P. Křička, E. Kučera, J. Kunštýř, R. Líbalová-Zátková, S. Lom, B. Mühlstein, L. Novakov, V. Pádovská, J. Pelíšek, J. Rokyta, R. Schwarzová, F. Skácelík, B. Stejskal, A. Sova, I. Suk, F. X. Svoboda, F. X. Šalda, J. Tkadlec, K. Toman, A. Tyrpeková, Ad. Veselý, E. Vrchlická, L. N. Zvěřina aj.; přeloženi byli I. Bunin, J. W. Goethe aj. Prózu tiskli B. Benešová, L. Bubelová, J. Deml, J. B. Foerster, M. Hennerová (Pujmanová), J. Holeček (část autobiografického románu *Pero*), L. Horová, J. Knap, E. Konrád, V. Krška, E. Kučera, J. Laichter, R. Líbalová-

Lípa

-Zátková, L. Novakov, I. Olbracht (Podivné přátelství herce Jesenia), J. Pelíšek, L. Prokop, M. Pujmanová-Hennerová, O. Schäfer, F. Skácelík, L. Sovová, R. Svobodová (Ráj. Letopisy dětské duše), O. Šeha, A. Škarvan, K. Teige, A. Tyrpeklová, J. Veselý, E. Vrchlická, J. Zeyer aj.; v překladu Ch. L. Philippe. Autory úvah, esejí a podobizen byli J. Bartoš, B. Benešová, A. I. Bláha, K. Čapek, A. Černý, Delta (E. Konrád), J. Deml, J. B. Foerster, V. Hofman, F. Chudoba, K. Juda, K. Kačer, A. V. Kraus, E. Kučera, V. Lesný, H. Malířová, R. I. Malý, F. Mareš, J. Mařánek, J. Pelíšek, Ž. Pohorecká, F. Pujman, M. Pujmanová-Hennerová, E. Sudek, O. Schäfer, F. Skácelík, R. Svobodová, O. Šeha, M. Štechová, F. Tichý, J. Tkadlec, V. Vaněčková, A. Vetterová-Bečvářová, E. Vrchlická, L. N. Zvěřina aj. Do Kroniky literární přispívali B. Benešová, V. Brtník, A. Brtníková-Petříková, F. Götz, K. Kačer, J. Kadlec, Kolda (E. Konrád), V. Lesný, M. Pujmanová-Hennerová, R. Schwarzová, F. Skácelík, J. Svitil, F. X. Šalda, O. Štorch-Marien, F. Tichý, A. Vetterová-Bečvářová, R. Weiner, G. Winter, L. N. Zvěřina aj. Autory Kroniky divadelní byli B. Benešová, Delta, Kolda, J. Mařánek, F. Skácelík, J. Tkadlec, L. N. Zvěřina aj. V Kronice hudební tiskli své příspěvky A. Círal, J. Dostál, J. B. Foerster, J. Mařánek, F. Pujman aj., v Kronice výtvarné V. Hofman, F. Skácelík, L. Šíma, A. Wachsmann, J. Zrzavý aj. Tancem se zabývala H. Vojáčková. 13. č. 1. roč. bylo věnováno F. X. Šaldovi. 3. roč. přinesl řadu vzpomínek na osobnost R. Svobodové (Ž. Pohorecká, F. X. Šalda, V. Vaněčková aj.).

zt

Lípa (2)

1921–1940

Beletristický časopis pro mládež staršího školního věku.

Titul: 1921–1924/25 (roč. 1–5) Měsíčník dorostu Červeného kříže, pak Lípa. – *Podtitul:* 1925/26 (roč. 6) Ilustrovaný měsíčník dorostu Čs. červeného kříže; 1926/27–1937/38 (roč. 7–18) Ilustrovaný časopis dorostu Čs. červeného kříže; 1938/39–1939/40 (roč. 19–20) Ilustrovaný časopis dorostu Společnosti červeného kříže (na obálkách někdy s odchylkami). – *Redaktoři:* 1921 (roč. 1–2, do č. 5 průběžného číslování)

J. Škola; 1921–22 (roč. 2, č. 6–10 průběžného číslování) V. Svoboda; 1922–26 (roč. 2, č. 11 průběžného číslování – roč. 6, č. 6) P. Molnářová jako odp. red. (od roč. 5, 1924, s red. radou, v níž v různém složení F. Havlíčková-Schnirchová, F. Krch, J. Satranský a P. Molnářová); 1926–40 (roč. 6, č. 7 – roč. 20) F. Krch, A. Kovářiková. – *Vydavatel:* 1921–1929/30 (roč. 1–10) Dorost, resp. Dorostový odbor Čs. červeného kříže; 1930/31–1937/38 (roč. 11–18) Společnost Čs. červeného kříže; 1938/39–1939/40 (roč. 19–20) Společnost Červeného kříže. – *Periodicita:* Měsíčník. 1921 (roč. 1) březen–červen 4 čísla (1–4); 1921/22 (roč. 2) září–červen 10 čísel (číslováno 5–14); 1922/23–1939/40 (roč. 3–20), od září do června 10 čísel. 1940 časopis úředně zastaven. – *Přílohy:* od 1923/24 (roč. 4) příl. Naším nejmladším; od 1924/25 (roč. 5) příl. Radost pro nejmladší dorost (6–10 let) ke každému číslu jako samostatný časopis; 1924/25 (roč. 5) příl. Co svým členům oznamuje Ústředí dorostu Čs. červeného kříže; od 1927/28 (roč. 8) příl. Naše práce jako „věstník dorostu Čs. červeného kříže“; od 1931/32 (roč. 12) jako samostatný časopis. Při časopisu vycházela od 1926 Knihovnička Lípy.

L. jako beletristický časopis se vyvinula z původně informačního a osvětového Měsíčníku dorostu Červeného kříže, jehož hlavní obsahovou náplní byly zprávy, instrukce a informace o činnosti Červeného kříže u nás i ve světě a organizování dorostu Čs. červeného kříže a jeho činnosti. Spolkové zprávy postupně dostaly v časopise své zvláštní místo a po čase (nejdůležitější proměna se v tomto směru odehrála se začátkem 6. roč. a s přijetím nového nadpisu Lípa) se časopis změnil na beletristickou revui pro široký okruh 10–15leté mládeže. Spolu se stálou pozorností věnovanou tématům i autorům slovenským, tiskly se do 7. roč. i některé příspěvky slovensky; počínaje 8. roč. (1927/28) vycházela slovenská mutace Lípy s názvem Slniečko. Obsah časopisu dosáhl poměrně vysoké estetické i literární úrovně a hrál významnou roli v umělecké výchově mládeže; přitom propagoval zároveň tělesnou a zdravotní výchovu, pozorování a ochranu přírody, sbírání léčivých rostlin a řadu dalších užitečných činností všeho druhu (dopisování, zahradičení, zpěv, tanec a rytmika, divadlo aj.). Ideovou orientaci L. vyjadřovalo ve zkratce uváděné heslo „Děti všech národů, láskou a prací k lidskosti!“

Jádro obsahu tvořil výběr kratších ukázek tvorby dobrých autorů našich i cizích (E. de Amicis, J. O. Curwood, V. I. Němirovič-Dančenko, F. M. Dostojevskij, B. Franklin, M. Gorkij, F. J. Gould, R. Kipling, J. London, H. W. Longfellow, D. N. Mamin-Sibirjak, E. T.

Seton, L. N. Tolstoj aj.), naučné články (především o výtvarném umění, o přírodě, o cizích zemích, články zdravotnědné), notové záznamy písní lidových i umělých, fotografie, reprodukce významných výtvarných děl (M. Aleš, C. Bouda, J. Čermák, J. Čumpelík, P. Dillinger, V. Fiala, E. Hlavica, A. Hudeček, V. Hynais, V. Jansa, A. Kašpar, F. Kobliha, J. Lada, K. Langer, R. Lauda, S. Lolek, A. Majer, V. Malý, J. Mánes, O. Mánes, A. Nauman, J. Preisler, L. Richter, K. Svolinský, T. F. Šimon, J. Špillar, M. Švabinský, J. Uprka, R. Vejrych, V. Vrbová aj.). Příspěvky významnějších spisovatelů byly většinou přetištěny z jiných publikací. Jako autoři české poezie – vedle ukázek poezie lidové – figurují nejčastěji: L. Bubelová, S. Čech, F. L. Čelakovský, K. J. Erben, V. Hálek, J. Hora, J. Kalus, A. Klášterský, J. Kožíšek, P. Křička, P. Křičková, L. Mašínová, B. Molnár, J. Neruda, F. S. Procházka, K. V. Rais, M. Seifert, R. Schwarzová, J. V. Sládek, V. Sokolová, A. Sova, M. B. Šarecká, F. Šrámek, K. Toman, P. Viklan, J. Vrchlický. Autoři české beletrie, dramatických (resp. loutkových) scének a poučných prací (nejčastěji v rubrikách Čtení mravně zušlechťující a Pozorování, ochrana přírody): J. Š. Baar, A. Bartoš, V. Beneš, A. Berkovcová, F. Blocký, L. Bubelová, V. Burian, O. Bystřina, J. Čapek, K. Čapek, M. Červínová-Vorlíčková, P. Dehmelová, K. Driml, M. B. Eliášová, B. Herbenová, O. Hlaváč, J. Holeček, M. Hovorková, J. F. Hruška, G. Jaroš-Gamma, A. Jirásek, A. Kabešová, J. Kálal, J. Karafiát, F. Kárník, R. Korejs, V. Kosmák, J. Koukol, F. Kovářík, A. Kováříková, J. Kožíšek, I. Krahulík, F. Krch, P. Křičková, J. Lada, F. Langer, M. Laudová, C. Mach, A. Machovec, A. Masaryková, K. Mašek, J. Nauman, B. Němcová, F. Omelka, J. Omelková, A. Pavel, J. Petrus, F. Pražák, F. Ptáček, V. Tille (též jako V. Říha), A. Sedláček, M. Seifert, O. Scheinpflugová, F. Slabá, P. Sula, V. Svoboda, R. Svobodová, A. B. Svojsík, J. Šír, R. Špaček, R. Štěrbová, J. E. Topol (Š. Polášek), B. Tožička, J. Vavřík, J. Veselý, M. Vítková, F. Volf, J. Vrba, V. Vycpálek aj. Časopis také (ve zvyšující se míře) přinášel literární a fotografické příspěvky svých čtenářů.

LITERATURA: Svbd. (O. Svoboda): ref. Měsíčník dorostu Červeného kříže, Úhor 1922, s. 99 + ref. Lípa, Úhor 1925, s. 154; P. Molnárová na obálce 6. č. 6. roč., 1926, s. 22 (řím.); V. Marek: ref. Lípa, Úhor 1926, s. 107 a 1929, s. 16.

zpk

V. Lipovský

* 22. 12. 1838 *Dudov* (Skrýchov u Malšic-D.)
† 18. 12. 1903 *Mladá Boleslav*

Prozaik i pro mládež, autor historických a venkovských povídek, dramatik a novinář.

VI. jm. Václav Matyáš. Beletrii podpisoval hereckým jménem V. Lipovský (obměny Vácslav Lipovský, Věnceslav Lipovský, Věnceslav z Lípy). – Pocházel z rolnické rodiny, živil se též převoznictvím v osadě Hutě u Bechyně a plavectvím na Lužnici. Absolvoval šestitřídní gymnázium v Jindř. Hradci; v závěru studia se ocitl v existenční tísní, neboť jeho rodina se vystěhovala do Ameriky, a tehdy se dal angažovat jako nápověda (pod. jm. V. Lipovský) k hostující divadelní společnosti F. J. Cízka. 1858–64 sloužil na vojně, po propuštění se vrátil k Čížkově společnosti, seznámil se s J. Šmahou a oženil se s herečkou M. Holubovou (1866). Do 1876 byl kočovným hercem, vystupoval v charakterních rolích u společnosti J. Štandery, V. Svobody, J. E. Kramueleho a T. Knížkové. V tomto období se uplatňoval i jako divadelní autor a příležitostný překladatel divadelních her z němčiny. Po rozchodu s manželkou žil v Praze (1876–87), byl nápovědou v Prozatímním divadle a 1882–87 pracoval v redakci Pokroku. Poté převzal řízení listu Jizeran v Ml. Boleslavi a 1888 zde založil Mladoboleslavan, který od 1890 s novým titulem Mladoboleslavské listy redigoval až do své smrti. Zemřel na tuberkulózu. Byl pohřben v Ml. Boleslavi (1910 péčí Klubu přátel umění pro české Pojizeří zřízen náhrobek).

Ve své době byl L. znám především jako autor historických povídek. Již literárními prvotinami *Lidomorna* a *Bechyňská čarodějnice* se zařadil do proudu romantické dobrodružné povídky s náměty z českých dějin; první povídka je osnována jako příběh lásky s vnějšími překážkami (táboritka převlečená za muže je zachráněna v bitvě u Lipan bojovníkem nepřátelské strany), druhá je situována do doby Jiřího z Poděbrad a vypráví příběh plný intrik a romantických rekvizit (scenérie hradu Příběnic, skal nad Lužnicí, postava šíleného harfenisty), v němž je hrdinka nařčena vlastním otcem z čarodějnictví. V 70.–80. letech publikoval L. množství obdobných povídek v kalendářích, v edici Zábavy pro mládež i samostatně. Vyznačovaly se

romantickou obnovou, napínavým dějem (líčení tajemných schůzek apod.) a obsahovaly rétorické vsuvky vlasteneckého obsahu. Historická epocha, nejčastěji husitství, byla naznačena několika daty a jmény. Pestrý vnější děj a nápadné efekty uplatňoval L. i ve vesnických povídkách (*Statek v Habří*, *Lesní samota*) v době, kdy už tento žánr ovládl realismus. V divadelních hrách (*Dívka z Podskalí*, *Marnotratný syn*, *Bodry venkovan*), označených podtitulem obrazy ze života, čerpal L. z motivů, které se už na českém divadle osvědčily v obrazech z prostředí selského, řemeslnického, studentského a hereckého. Fraška *Služebnice své paní* mísí melodramatické a komické prvky. Hry L. byly uváděny u kočovných společností a na ochotnických scénách.

PŘÍSPĚVKY in: Besídka zábavy a poučení (1875–79); Čes. besídka (1883–84); Čes. včela (1879); Českomoravský posel (na r. 1881); Čes. jih (Tábor, 1875); Čes. lev (1870); Domácí přítel (1883–84); Horymír (Příbram, 1875); Jizeran (Ml. Boleslav); Kalendář Koruny české (1878, 1880–81, 1887); Kalendář kraje mladoboleslavského (na r. 1890); Mladoboleslavan, pokr. Mladoboleslavské listy (od 1888); Obrazy života (1872, 1874–75); Paleček (1881); Pokrok (od 1878); Pražský deník (1881); Slavia (1877–78); Světozor (1878–79); Švanda dudák (1895); Tábor (1864–70, 1877–78); Velký nár. kalendář (na r. 1885, 1887, 1889); Velký pražský kalendář (na r. 1884–85); Velký slovan-ský kalendář (na r. 1881–82); Vesna (Brno, 1884–90); Zábavné listy (1879–90). ■ **KNIŽNĚ.** *Beletrie:* Lidomorna (P b. d., 1865); Bechyňská čarodějnice (P b. d., 1865); Plzeň roku 1639 (P 1870); Dívka z Podskalí (D 1871); Mlynářova dceruška (P 1872); Marnotratný syn (D 1872); Výškovský žid (D 1873); Pan Roháč z Dubé (P 1873); Statek v Habří (P 1874); Bodry venkovan (D 1874); Služebnice své paní (D 1875, prem. 1874); Poslední bašta Siona českého (P 1875); Prokop Veliký (P b. d., 1875); Husité 1, 2 (P 1875, 1876); Mladý dráteník (P pro ml., 1880); Sirotkové v pralese (P pro ml., 1880); Z posledních dob Jeruzaléma (P pro ml., 1881); Lesní samota (P pro ml., 1881); Mikuláš z Potenštejna (P pro ml., 1882); Vesnický hoch (P pro ml., 1883); Láska synovská (P pro ml., 1884); Králevic Václav (P pro ml., 1884); Slepcova schovanka (P pro ml., 1885); Dobré srdce – pravý skvost (P pro ml., 1885); – posmrtně: Na týnské faře (P 1904); Starý komediant (P 1904). ■ **SCĚNICKY.** *Hry:* Po bitvě na Bílé hoře (1870); Naši Podřípané (1872); Kometa (1872); Odřeny loupěžný rytíř (1876, pseud. Bořek rytíř z Modré skály). – *Překlady:* A. Bittner: Lehké zboží (1869); T. Flamm; J. Wimmer: Dábel v srdci (1869); J. Weissenthurn: Elizena, princezna bulharská (1871); J. Richter: Přemysl Otakar II. (1871); S. H. Mosenthal: Maryna (1871); O. F.

Berg: Poslední národní gardista (1874). ■ **REDIGOVANÉ časopisy:** Jizeran (Ml. Boleslav, 1886–1890), Mladoboleslavské listy (1890–1903). ■ **USPOŘÁDAL:** Almanach Král. zemského českého divadla v Praze (na r. 1879, 1880, 1881, s J. Jaroškou). ■

LITERATURA: F. Zákrejs: ref. Statek v Habří a Výškovský žid, Osvěta 1874, s. 154, 158; ● nekrolog: an., Máj 2, 1903/04, s. 242; F. V. Vykoukal, Osvěta 1904, s. 181 ●; DR. W. (V. Walter, lit. jm. E. Tréval): Zapomenutý literát (i bibliografie kníž. a čas. prací), Květy 1904 → Skromní a zapomenutí (1908); an.: V Mladé Boleslavi... (k odhalení náhrobku), Světozor 1910, s. 119; J. V. Sedlák: Jan Roháč z Dubé v literatuře české, ČČM 1921, sv. 3.; –ěk: Dopis z Prahy (vzpomínky), Mladoboleslavské listy 1938, č. 28; F. Strejček: Redaktoři Mladoboleslavských listů, Mladoboleslavské listy 1938, č. 28 + V. Matyáš L., někdejší student jindřichohradecký, Ohlas od Nežárky 1939, č. 48, 49.

is

Listy filologické

Od 1873

Nejstarší český vědecký časopis pro klasickou a českou filologii, literární historii a srovnávací jazykozpyt, zpočátku i pedagogiku.

Titul: 1873–86 (roč. 1–13) Listy filologické a pedagogické; od 1887 (roč. 14) Listy filologické. – *Redaktoři:* 1873/74 (roč. 1) J. Kvičala, J. Gebauer, J. Niederle, V. O. Slavík; 1875 (roč. 2) J. Kvičala, J. Gebauer, J. Niederle; 1876–85 (roč. 3–12) J. Kvičala, J. Gebauer; 1886 (roč. 13) J. Kvičala, J. Gebauer, J. Král; 1887–95 (roč. 14–22) J. Gebauer, J. Král; 1896–98 (roč. 23–25) J. Gebauer, J. Král, F. Pastrnek; 1899–1902 (roč. 26–29) J. Gebauer, F. Groh, J. Král, F. Pastrnek, J. Vlček; 1903–05 (roč. 30–32) J. Gebauer, J. Vlček, J. Král, F. Groh; 1906–12 (roč. 33–39) F. Groh, J. Vlček; 1913–19 (roč. 40–46) F. Groh, O. Hujer, J. Vlček; 1920–28 (roč. 47–55) O. Hujer, J. Jakubec, O. Jiráni; 1929 (roč. 56) O. Hujer, M. Hýsek, O. Jiráni; 1930–33 (roč. 57–60) O. Hujer, M. Hýsek, O. Jiráni, B. Ryba; 1934–41 (roč. 61–68) O. Hujer, M. Hýsek, B. Ryba; 1942 (roč. 69) O. Hujer, M. Hýsek, V. Machek, B. Ryba; 1946–51 (roč. 70–75) A. Grund, V. Machek, B. Ryba (s red. kruhem); 1953–56 (roč. 76–79) A. Salač (s red. radou); 1957–1961, č. 1 (roč. 80–84) A. Salač, F. Ryšánek, V. Machek (s red. radou); 1961, č. 2 – 1987 (roč. 84–110) J. Hrabák (s red. radou); od 1988 (roč. 111) H. Kurzová (s red. radou). – *Vydavatel:* 1873–1951 (roč. 1–75) Jednota českých filologů; od 1953 (roč. 76) Kabinet pro studia řecká, římská a latinská ČSAV, Praha. – *Periodicita:* 1873–82 (roč. 1–9) 4 × ročně;

1883–1941 (roč. 10–68) 6 × ročně; 1942 (roč. 69) a 1946 (roč. 70) 4 × ročně; 1947–51 (roč. 71–75) 6 × ročně; 1953–64 (roč. 76–87) 2 × ročně; od 1965 (roč. 88) 4 × ročně. 1943–45 místo LF vycházel Český časopis filologický; 1952 čas. nevycházel. – *Přílohy* (periodické): 1928–40 (roč. 55–67) a 1946–51 (roč. 70–75) Hlídka archeologická (16 ročníků); 1957–61 (roč. 80–84) Eunomia (5 ročníků); 1878 (roč. 5), 1883 (roč. 10), 1893 (roč. 20) a dále každý 5. rok do 1938 vycházel autorský a věcný rejstřík vždy k pěti (1893 k desíti) ročníkům časopisu; poslední rejstřík z LF 1939–42, z Čes. časopisu filologického 1942–45 a z LF 1946 vyšel 1946 (roč. 70); – (jednorázové:) 1918 (roč. 45) Památky na oslavu padesátiletého trvání Jednoty čes. filologů v Praze; 1946/47 (roč. 70) K. Svoboda: Bibliografie českých prací o antice v letech 1775–1900.

V době rozvíjejícího se českého národního života byla 1868 založena jako zájmový, přednáškový a debatní spolek českých vysokoškolských studentů-filologů Jednota českých filologů. Hlavní iniciativu tu vyvinuli tehdy ještě studující J. Král, A. Truhlář, J. Šafránek aj.; chtěli jí nahradit citelně chybějící univerzitní česká seminární cvičení, neboť stolice čes. jazyka a literatury nebyla na pražské univerzitě obsazena. V polovině 1872, kdy někdejší studenti dospěli ve vysokoškolsky vzdělané filology, byl nový spolek přetvořen v řádnou vědeckou společnost, která se svým demokratickým duchem ve vědeckém jednání i v přibírání nových členů z řad vysokoškolských studentů nadále lišila např. od stavovsky vyhraněné a značně uzavřené historicko-filozoficko-filologické třídy (tehdy vedené V. V. Tomkem) KČSN. Publikacním orgánem Jednoty se staly Listy filologické a pedagogické, jež byly určeny slovanské (hlavně však české) a klasické filologii, srovnávacímu jazykozpytu, literární historii a pedagogice. Jejich hmotné zabezpečení zajistil výnos z oslav 100. výročí narození J. Jungmanna, takže ještě těsně před koncem jubilejního roku 1873 mohlo vyjít první číslo časopisu, který ihned získal uznání i filologů zahraničních. Redaktory se stali J. Kvíčala a J. Gebauer (v 1. roč. ještě s klasickým filologem J. Niederlem, který během vycházení 2. roč. zemřel, a s pedagogem V. O. Slavíkem, který se po roce redaktorství vzdal). Od 1887 (roč. 14) nese časopis definitivní název Listy filologické. Odloučení pedagogiky souviselo jednak s tím, že od 1879 měl tento obor vlastní časopis Paedagogium (1888 změněný v Pedagogické rozhledy), jednak s odchodem J. Kvíčaly, který pedagogiku podporoval;

Kvíčala opustil redakci pro rozpory v otázkách pravosti RKZ, třebaže Gebauer vstoupil do protirukopisného boje mimo LF a s Kvíčalovým vědomím a třebaže z taktu ke spoluredaktorovi a na přání výboru Jednoty protirukopisný boj z časopisu eliminoval (až do 1895, kdy zde otiskl polemiku proti článku I. B. Maška v ČČM 1893). Nepřetržité vycházení časopisu bylo přerušeno pouze dvakrát: poprvé za německé okupace, kdy Jednota čes. filologů a Klub moderních filologů byly donuceny sloučit své orgány LF a ČMF v nový Český časopis filologický, jehož tři ročníky (1942–45) redigovali s red. kruhem J. Janko a B. Ryba, vědomě udržující kontinuitu s původními časopisy jak vnitřním uspořádáním, tak výběrem příspěvatelů i úsilím zachovat dosaženou úroveň české vědy; podruhé nevyšly LF 1952, kdy se připravovala jejich reorganizace v souvislosti se vznikem ČSAV; první (celkově 76.) ročník nově koncipovaného časopisu vyšel 1953, kdy přestala být jeho vydavatelem Jednota čes. filologů a její místo zaujal nově založený Kabinet pro studia řecká, římská a latinská ČSAV, navazující na práci Kanceláře Slovníku středověké latiny při ČAVU. – Po celou dobu své existence si LF zachovávají stejné nebo obdobné vnitřní uspořádání a přinášejí vedle studií obšírné recenze a drobné zprávy ze sledovaných oborů. Kromě toho měly 1878–98 obšírnou rubriku *Klasobraní po rukopisích* (pro vydávání textů většinou středověkých), 1882–94 *Příspěvky ke kritice a výkladu textů staročeských* (pro textovou a exegetickou kritiku) a 1903–42 *Archív literárněhistorický*, otiskující novočeské materiály (především korespondenci, dosud neuveřejněné rukopisy a různé příspěvky biograficko-pramenné), zprvu hlavně k období obrozen-skému, později i k mladší české literatuře a pokračující ve všech třech ročnících Čes. časopisu filologického. Na krátkou dobu k němu přibýly 1912–15 *Příspěvky k dějinám literatury české* pro nově zjištěné literárněhistorické drobnosti; z ostatních pravidelných rubrik existovala 1899–1919 *Hlídka programů středních škol* a 1901–04 rubrika pro výtažky z filologických časopisů, hlavně slovanských. Reorganizované LF měly 1953–57 rubriku *Archív pro dějiny filologie* a krátce 1963–65 *Rozhledy po časopisech*. Z oborů týkajících se literární historie ustoupila brzy zcela do pozadí slavistika ve prospěch bohemistiky; ta se zaměřovala zprvu výhradně na literaturu starší (včetně RKZ) a stále

Listy filologické

častěji na českou literaturu psanou latinsky (především v období humanismu, ale i starší) a jen sporadicky (od 1881) na literaturu obrozenskou, která se tu systematictěji uplatňuje až od 1899; teprve od 1901 sem počínají pronikat i práce o české literatuře ještě mladší, již se LF soustavněji otevřely od 1911 a definitivně uzavřely (spolu s literaturou obrozenskou) 1951; nová podoba časopisu od 1953 připouští pouze práce o literatuře středověké, humanistické, renesanční a barokní. – Základní metodologické zaměření tiskli časopisu na dlouhou dobu (do 1951) redaktoři J. Gebauer a klasický filolog J. Král a dále většinou jejich žáci a žáci těchto žáků, vždy čelní představitelé svého oboru, jako byli – vedle Jagicova žáka F. Pastrnka (1896–1902) – hlavně klasičtí filologové F. Groh (1899–1928), O. Jiráni (1920–33) a B. Ryba (1930–42), srovnávací jazykozpytci O. Hujer (1913–42) a V. Machek (1942–51) a literární historikové J. Vlček (1899–1928), J. Jakubec (1920–28), M. Hýsek (1929–51) a A. Grund (1946–51); toto zaměření určoval ve všech složkách rozvíjející se pozitivismus, který od 80. let (především po protirukopisném boji Masarykova Athenaea, kde právě Gebauer stanul v čele těch, kdo se radikálně zbavili přežívajících vlasteneckých předsudků v jazykovědě) ovládl v LF plně pole filologického i literárněhistorického bádání hlavně svým smyslem pro autentičnost pramenů, kritické myšlení, přesnost a systematický výzkum vymezeného tématu, a uplatňováním filologické, historické, sociologické a srovnávací metody v literární vědě. Ve 30. a 40. letech 20. století ustupoval v některých bohemistických příspěvcích prvotní, vědecky progresivní charakter konzervativní faktografie nebo aspoň metodologické setrvačnosti, a význam LF slábl, především vedle nově založeného (1935) časopisu Pražského lingvistického kroužku Slovo a slovesnost, přinášejícího nové metodologické přístupy; před založením vlastního časopisu ovšem někteří čelní představitelé Pražského lingvistického kroužku v LF – byť v omezeném rozsahu – tiskli své práce (J. Mukařovský) nebo tu publikovali na počátku své vědecké dráhy (F. Vodička). Po zásadní reorganizaci českého vědeckého života ustavením ČSAV a jejich badatelských složek (po 1952) se LF staly časopisem pro všechny dosud pěstované obory, avšak s omezením bohemistiky na dobu starší. Redakčními představiteli byli v tomto období klasický filolog A. Salač

(1953–61), bohemistický medievalista F. Ryšánek (1957–61), znovu V. Machek (1957–61) a literární historik J. Hrabák (od 1961), kteří řídili LF s redakční radou.

Za své víc než stoleté existence přinesly LF české literárněvědné bohemistice řadu významných prací. J. Gebauer tu publikoval vedle obširných ukázek ze své Historické mluvnice jazyka českého a vedle studií o jazyce staročeských autorů (Tomáš ze Štítného) např. versologickou studii o Smilově Nové radě, literárněhistorické stati o staročeském Tkadleckovi, o Jiříkově vidění, o Tristramovi, o Miliónu Marca Pola, o Štítném, Husovi, a četné textologické práce rázu teoretického (O prepisování textů staročeských) i edičního (kritická edice Knihy rožmberské), též značný počet příspěvků textově kritických a exegetických, mj. o staročeské Alexandreidě (rovněž s A. Havlíkem) a o svatokařeňské legendě. Do prvních ročníků, dokud si nevychoval dostatek spolupracovníků, psal slavistické a bohemistické příspěvky sám. J. Kvíčala, který psal většinou stati z oboru klasické filologie, otiskl v 1. č. LF studii O původě a vývoji mluvy. Filozof F. Krejčí se zamýšlel nad problematikou vývoje mýtu ve studiích Ctění předků a Řeč a mýtus. J. Král uveřejňoval vedle prací z oboru klasické filologie četné studie o české prozodii, některé dílčí úvahy o přízvukových překladech časoměrných rozměrů, o prozodických otázkách u Jungmanna a Erbena, o hexamtru v českém cisiojanu, a literárněhistorické studie o Janu Campanovi Vodňanském, o českých humanistických profesorech Univerzity Karlovy aj. J. Polívka přispěl vedle statí ze slavistické filologie studii o staroslověnském písemnictví, komparatistickou studií o Apollónovi, králi tyrskému, několika pracemi rusistickými aj. J. Truhlář se zabýval nejstaršími českými památkami, mj. překladem Geneze, staročeským Pasionálem z 1395, legendou o 10 000 rytířů a nově objeveným rukopisem nejstaršího českého cisiojanu. V. Flajšhans se věnoval staročeským Bohemářům a Vokabuláři a rozebral činnost středověkého českého lexikografa Klaretu; studoval také vliv staroslověnské literatury na literaturu staročeskou, dvě dílčí studie věnoval traktátům a kázáním Husovým a psal o Ilovském rukopisném kodexu Dialogi Bohemarii a ve studii K výkladu textů staročeských o kateřinské legendě a dvou listech Husových. J. Vlček podal v LF studii o životě a díle P. J. Šafaříka a V. Furcha. J. Máchal sledoval ohlas

ruských písní u Hanky (se zřetelem k RK) a u Čelakovského; napsal také studii o drkolenských zlomcích staročeských dramatických her a dílčí komparatistický příspěvek zeyerovský. Vývoj filologické erudice F. L. Čelakovského se stal předmětem rozboru F. Bílého. E. Smetánka se pokusil určit dobu vzniku Alexandreidy a staročeského žaltáře, studoval Postilu P. Chelčického a s A. Novákem v nekrologu vzdal počtu zemřelému J. Gebauerovi. Se zřetelem k J. Lindovi doložil nepravost RKZ dalšími poznatky J. Hanuš, který také shrnul výsledky padesátileté protirukopisné diskuse; analyzoval též básnické dílo J. J. Langra. J. Jakubec začínal v LF jako slavista prací K počátkům studií slavistických v 18. století, ale brzy obrátil pozornost k českému obrození studiemi o německých verších Havličkových, o J. V. Zlobickém, o příspěvcích básnické skupiny J. L. Zieglera ve Vídenských novinách a F. V. Heka v Krameriusových novinách, kromě toho posoudil první díl Královny monografie O prozódii české, kterou sám připravil ke knižnímu vydání. Romanista P. M. Haškovec sledoval zejména souvislost staročeské satiry Podkoní a žák, za jejíhož autora pokládal Smila Flašku z Pardubic, se západoevropskými literaturami a západní ohlasy probíral také ve studii Někteřá témata západních literatur v českém písemnictví. A. Novák se starší literaturou zabýval zvláště v Hodnocení staročeské literatury, v Příspěvcích k dějinám českého humanismu a ve studii o českých ohlasech Lúkiana, na obrozenecké období se pak zaměřil ve většině svých prací jednak komparatistických (Ohlasy Klopstocka v literární činnosti Václava Stacha a Klopstockův vliv na poezii českého obrození), jednak monografických (o F. Pravdovi, o Jungmannově pojetí romantismu a klasičnosti, o Máchově Pouti krkonošské a o Kollárově Předzpěvu k Slávy dceři), do novějšího období zasáhl pouze studií o V. Kosmákově. Zájem F. Ryšánka patřil hlavně předreformačnímu a reformačnímu období ve studiích o Štítném, o dešifrování J. Viclefa v Chelčického mistru Protivovi, o Chelčického výkladu Husových Devíti kusů zlatých a o Husovi jako rektorovi pražské univerzity; po 1945 tu po delší přestávce otiskl své textologické a exegetické příspěvky s kritikou Menšíkovy edice staročeského Ráje duše a tří štítenských překladů a adaptací latinských mystických spisů. Obdobím májovců a lumírovců se zabýval A. Pražák ve studiích o Nerudovi a Zeyerovi

(o pramenech jeho legendy Inultus); do Čes. časopisu filologického přispěl pak studií Aristotelés a staročeská Alexandreida. Z řady prací historika F. M. Bartoše k literární historii inklinují mj. studie o Příbramových protitáborských traktátech, o vztahu P. Chelčického k J. Rokycanovi, o autorství Jakoubka ze Stříbra české husitské postily na Apokalypsu, o právnickém díle Práva zemská česká Ondřeje z Dubé, o životě Tomáše ze Štítného (v Čes. čas. filologickém) a o návštěvě G. E. Lessinga v Praze 1775, o jeho stycích s I. Bornem a o ohlasu jeho díla u J. Dobrovského. Nejplodnějším příspěvatelem LF od doby těsně před první světovou válkou až do konce druhé světové války byl Vlčekův žák M. Hýsek. Ve svých studiích se zabýval neněmeckými kořeny počátků novočeského básnictví, Jungmannovou školou kritickou, posledními historickými povídkami V. K. Klicpery, kritickou a dramatickou činností F. B. Mikovce, počátky P. Bezruč, Puchmajerovými almanachy. Po první světové válce se v LF objevily práce další generace. B. Václavěk sem vnesl zájem o zlidovělou a lidovou poezii (studie o Hankově Čekání v tradici lidu, o anglickém základu písně Po půlnoci dřív než kohout...), A. Grund rozbíral Tylovy překlady z Nestroye, Erbenovu Věštyni a po druhé světové válce renesanční tance smrti a literárněhistorické dílo A. Pražáka. A. Škarka vstoupil do LF jednou ze svých nejranějších prací o staročeském Sporu duše s tělem a později tu publikoval studie o staročeské hymnologii a o neznámých skladatelích písní bratrských, po druhé válce úvahu o specifitě starší literatury (Literatura bez autorů a bez generací) a rozbor Roudnického plátku. Předčasně zemřelý J. Vilikovský tu psal o nejobširnější latinské verzi bajky O lišce a džbánů (s přetiskem exempla), o rukopisném sborníku Dialogi Bohemarii jako učebnici latinské stylistiky, o jednom z méně známých staročeských rukopisů Jiříkova vidění a posmrtně tu byla otištěna stať K počátkům slovenské literární kritiky. K. Krejčí se zabýval básní J. J. Langra České lesy a paralelami mezi revoluční činností F. M. Klácela a ruských petraševců, A. M. Piša Theerovým návratem k lyrice roku 1909, V. Jiráť rýmem u K. Hlaváčka, životem a dílem obrozence J. H. Vindyše, vztahem V. Hála jako autora Krále Vukašina ke Kleistovi, Arbesovými Adamity a Nerudovou básní Seděly žáby v kaluži..., V. Černý španělskými vlivy na Vrchlického, Z. Kalista barokní legen-

dickou tvorbou, K. Polák kompozicí Nerudových Balad a romancí a typologickým rozбором romaneta, F. Vodička ohlaselem P. J. Bérangera v české poezii a J. B. Čapek rýmem mladého Háalka a Heyduka, žalmy J. Petrmanna, Dalimilovou kronikou a písněmi V. Kleycha (v Čes. časopise filologickém). Ze svých prvních bohemistických prací uveřejnili – ještě v původních LF – K. Horálek především studii Rajhradské martyrologium Adonis a otázka české cyrilice a J. Hrabák rozbor některých jazykových jevů v roudnickém Umučení a v kateřinské legendě. Příležitostně a většinou ojedinele přispěli do LF většími pracemi vztahujícími se k české literatuře ještě V. Vondrák studii o kremsmünsterské legendě o 10 000 rytířů, V. Tille rozbohem glos a částečného staročeského rukopisného překladu bible uloženého v Olomouci, F. Pastrnek slavnostním projevem u příležitosti odhalení pomníku J. Dobrovskému, A. V. Kraus studii o Smilově Nové radě a dílčími příspěvky o interpolaci protiněmeckého verše z doby kolem 1830 do písně svatováclavské a o počátcích časopisu Prager gelehrte Nachrichten, Z. Nejedlý příspěvkem o kotlech a lesních rozích v RKZ a o Hankově padělání mincí, O. Jiráni o antických ohlasech v Kollárově Slávy dceři, J. Zubatý o spise P. Chelčického Sief viery pravé, O. Fischer o německém, zvláště Goethově vlivu na Erbenovu Kytici a o německých předlohách Kollárově Slávy dcery, F. Chudoba o anglických vlivech na českou literaturu v posledních sto letech, J. Horák o Tarasu Bulbovi J. V. Friče, J. Mukařovský o eufonii Theerových Výprav k já a o dramatickém dialogu a monologu, V. Šmilauer o jménech ptáků v Klaretově Fyziologiáři a J. Heidenreich (Dolanský) o logicko-kompoziční výstavbě mladých děl Komenského (v Čes. časopise filologickém). Také někteří klasičtí filologové se věnovali jednak studiu vztahů české literatury k antice, jednak latinsky psané české literatuře středověké, humanistické a barokní se zvlášť sousředenou pozorností na osobnost a dílo J. Husa a J. A. Komenského (B. Ryba, J. Ludvíkovský, F. Stiebitz, J. Nováková), K. Svoboda kromě toho projevil širší zájem i o verš moderních českých dramát a z oblasti teorie literatury o soustavu a rozvoj literární vědy. – Nová koncepce (od 1953) omezila zaměření LF výhradně na klasickou filologii, srovnávací jazykozpyt a v bohemistické části na starší český jazyk a českou literaturu do 1800, ať už studovanou z hlediska

filologického nebo literárněhistorického a ať psanou česky nebo latinsky; tím se podstatně rozšířilo pole působnosti zvláště pro studie medievalistické a z období humanismu. Zaměření prací se zkoncentrovalo, i když ne výlučně, na výjimečné postavy české literární minulosti, na Husa a Komenského. – Ze starších autorů tu pokračují jednak ti, kteří už dříve vytvářeli podobu LF (F. Ryšánek, V. Machek, J. Ludvíkovský, J. Nováková, F. M. Bartoš aj.), jednak ti, kdo ve starších LF začínali (J. Hrabák, A. Škarka, J. Daňhelka), a konečně nejmladší žáci Ryšánkovi (D. Marečková, J. Tříška) a Hrabákovi (J. Kolár, E. Pražák, Z. Tichá, M. Kopecký, E. Petru), popřípadě z filologů žáci Havránkovi (E. Michálek, M. Nedvědová) a Rybovi (J. Hejnic, J. Martínek, D. Martínková-Pěnková, dlouholetá výkonná redaktorka LF R. Dostálová-Jenišová, A. Vidmanová-Schmidtová) a řada dalších (A. Molnár, V. Kyas, J. Kadlec, P. Spunar); ojedinele např. i R. Jakobson (Staročeská báseň o prvotním hříchu). – K problematice literárněvědné bohemistiky přispěli: J. Albrecht, F. M. Bartoš, F. Bařha, A. Bejblík, J. Bidlo, F. Bílý, V. Bitnar, Z. Blechová, M. Bohatcová, V. Bok, D. Bothár, U. Brucknerová, J. Bukáček, V. Burian, J. Cejnar, F. Čáda, J. B. Čapek, K. I. Černý, V. Černý, J. Daňhelka, L. Dolanský, O. Dubský, B. Durdová, J. O. Eliáš, V. Ertl, O. Fiala, O. Fischer, V. Flajšhans, M. Flegl, P. Fraenkl, J. Frček, A. Frinta, F. Gabriel, J. Gebauer, M. Gebauerová, J. Glücklich, F. Groh, A. Grund, K. Hádek, M. Hájek, J. Hanuš, A. Hartl, P. M. Haškovec, P. Hauser, R. Havel, A. Havlík, J. Heidenreich (Dolanský), J. Hejnic, J. Hendrich, K. Hikl, J. Horák, K. Horálek, J. Hrabák, K. Hrdina, J. Hrubeš, H. Hrubý, K. Hubka, M. Hýsek, F. Chudoba, F. Ilešić, R. Jakobson, J. Jakubec, K. Janáček, V. Janouch, K. Janský, A. Jedlička, Benj. Jedlička, Boh. Jedlička, F. Jech, K. Jensen, D. Jeřábek, V. Jílek, O. Jiráni, B. Jiránková, V. Jiráť, J. Kadlec, Z. Kalista, E. Kamínková, R. Karras, V. Kebrle, J. Kejř, F. Kleinschnitzová, L. Klicman, M. Klučka, J. Kolár, M. Kopecký, F. Kopečný, V. T. Kotek, B. Koutník, E. Kovář, J. Král, O. Králík, S. Králík, A. V. Kraus, F. Krčma, F. Krejčí, J. Krejčí, K. Krejčí, K. Krofta, A. Krondl, F. Křemen, V. Křístek, J. Kurz, N. Kvitková, V. Kyas, V. Lacina, P. Lang, J. Lehár, J. Letošník, F. Loukotka, J. Ludvíkovský, N. Lupínková, J.

Listy pro umění a kritiku

1933–1937

Literárněkritický a beletristický časopis.

Redaktor: 1933–34 (roč. 1–2) B. Fučík s red. kruhem, za redakci odpovídal V. Závada; 1935–37 (roč. 3–5) V. Závada s red. kruhem. – *Majitel a vydavatel:* Melantrich a. s., Praha. – *Periodicita:* čtrnáctideník, od února do prosince 20 čísel (mimo červenec a srpen). – *Příloha:* 1934 (roč. 2) Informace (se zvláštním, průběžným stránkováním), od 1935 (roč. 3) se změnila v rubriku.

L. p. u. k. byly časopisem, který se orientoval na literárně a esteticky vyspělé čtenáře. Soustřeďovaly se především na literární kritiku a esejistiku, v mnohem menší míře zde byla publikována původní i přeložená poezie a próza.

Z původní české básnické tvorby zde nalézáme příspěvky zejména těch básníků, jejichž dílo patřilo k vrcholům české meziválečné poezie (F. Halas, V. Holan, J. Hora, F. Hrubín, J. Seifert, J. Zahradníček, V. Závada), z přeložené poezie pak převážně básně významných představitelů moderní evropské lyriky (T. S. Eliot, V. Chlebnikov, M. Jacob, B. Pasternak, R. M. Rilke, P. Valéry aj.). Většinu prozaických příspěvků tvořily povídky nebo úryvky z románových děl českých autorů (B. Benešová, J. Čep, J. Durych, E. Hostovský, M. Majerová, K. Nový, I. Olbracht, V. Vančura). Literárněkritická část se soustřeďovala jednak na pravidelné a zevrubné recenzování současné původní i přeložené literární produkce (české literatury se věnovali zejména V. Černý, M. Dvořák, P. Fraenkl, B. Fučík, O. Králík, B. Novák, A. Vyskočil; slovenské Z. Dančová, M. Pišút; francouzské V. Stupka, O. Levý; anglické Z. Vančura, T. Vodička, R. Wellek; německé O. Fischer, V. Jirátko), jednak na hlubší analyzování obecných literárně estetických problémů. Byla zde věnována také pozornost kulturní situaci v nacistickém Německu, zejména změnám v německé literatuře (O. Fischer, V. Jirátko). V literárněkritické oblasti dominovala dvě základní interpretační hlediska: hledisko katolické spirituality, hodnotící literární dílo především jako kvalitu duchovní a metafyzickou (zejm. ve statích a úvahách R. Černého, M. Dvořáka, B. Fučíka, T. Vodičky, A. Vyskočila), a hledisko lingvisticko-strukturální analýzy textu, tak, jak bylo v 30. letech formulováno Pražským lingvistickým kroužkem (zejm. v statích a studiích

Máchal, V. Machek, J. Machytka, A. Málek, D. Marečková, J. Martínek, D. Martínková, I. B. Mašek, J. Matl, F. Menčík, J. Menšík, M. Michalčová-Cesnaková, E. Michálek, A. Molnár, J. Mukařovský, M. Nedvěďová, J. Nechutová, Z. Nejedlý, I. Němec, A. Novák, J. V. Novák, K. Novák, V. Novák, J. Nováková, F. Novotný, K. Ohnesorg, H. Omelčenko, M. Opatrný, F. Pacák, L. Pacnerová, F. Pastrnek, K. Paul, J. Pelikán, O. Pelikán, J. Pešek, E. Petřů, L. Petříková-Ryndová, A. M. Píša, J. Plaček, J. Polák, K. Polák, V. Polák, J. Polívka, A. Pražák, E. Pražák, J. Pražák, K. Pražáková, Z. Rusínová, B. Ryba, J. Rypka, M. Ryppl, F. Ryšánek, R. Říčan, S. Sahánek, A. Salač, J. V. Sedlák, J. L. Seifert, H. Siebenschlein, J. Skutil, F. Slabý, E. Smetánka, I. Sommernitzová, S. Souček, S. Sousedík, F. Spal, B. V. Spiess, P. Spunar, J. Staněk, E. Stehlíková, F. Stiebitz, C. Straka, J. Straka, F. Strejček, D. Stříbrný, Č. Studna, F. Svejkovský, K. Svoboda, J. Šebesta, J. V. Šimák, F. Šimek, F. Šindelář, A. Škarka, D. Šlosar, V. Šmilauer, J. Špét, J. Špircl, J. E. Štátný, V. Štěpánek, F. Táborský, J. Thon, Z. Tichá, F. R. Tichý, V. Tichý, V. Tille, K. Titz, J. Truhlář, J. Tríška, M. Tučková, R. Urbánek, B. Václavěk, J. A. Valšík, Z. Vančura, L. Varcl, J. Vašica, V. Vavřínek, J. Veitz, A. Veselý, A. Vidmanová-Schmidtová, J. Vilikovský, J. Viskovataja, J. Vítek, J. Vlček, F. Vodička, J. Volf, V. Vondrák, Č. Vránek, F. Všeticka, Z. Vysoký, K. Wenig, F. Wenzl, L. Witkowski, F. Wünschová, G. Záhorský, A. Závodský, A. Zeman, A. Zoglmann, J. Zubatý, F. Žákavec.

BIBLIOGRAFIE: autorský a předmětový rejstřík za uplynulé období (LF 1878, 1883, 1893, 1898, 1903, 1908, 1913, 1918, 1923, 1928, 1933, 1938, 1946). ■ LITERATURA: O. Jirátko: Přehled vydavatelské činnosti, Památník na oslavu padesátiletého trvání Jednoty českých filologů v Praze, příloha LF 1918; J. Král: J. Kvičala a LF, tamtéž; J. Daňhelka: J. Gebauer a LF, LF 1957; J. Hrabák: Dvacet let, LF 1965; J. Daňhelka: Dvoji výročí, LF 1968; J. Hrabák: Sto let LF, LF 1974; T. Syllaba in J. Gebauer na pražské univerzitě (1983).

em

Listy pro umění a kritiku

R. Jakobsona, J. Mukařovského, R. Wellka aj.). Mimo tyto dvě základní tendence zde nalézáme i studie a úvahy F. X. Šaldy (jeho příspěvkem Na cestu bylo zahájeno vydávání časopisu), V. Černého, P. Fraenkla, J. Chalupeckého, O. Králíka, O. Levého aj. Kriticko-polemické tendence časopisu byly zaměřeny především proti literárním a estetickým názorům příslušníků tzv. čapkovské generace. Značná pozornost byla věnována evropské esejistické tvorbě, z níž byly překládány zejména eseje všímající si obecně filozofických problémů umělecké tvorby; k nejčastěji se vyskytujícím autorům patřili P. Claudel, T. S. Eliot, A. Gide, F. Mauriac, J. Ortega y Gasset, R. M. Rilke, P. Valéry aj.; česká esejistická tvorba (J. Čep, J. Durych) stála ve stínu těchto překladů. Ve všech ročnících byly průběžně sledovány soudobé české i evropské divadlo (V. Sommer, J. Träger), film (J. Kučera) a hudba (M. Očadlík), menší pozornost byla věnována výtvarnému umění (K. Šourek). V 1. roč. bylo č. 19 věnováno 50. výročí Národního divadla, v 2. roč. (č. 1) byla otištěna protiwołkrovska stať J. Wolker po deseti letech (podepsaná šifrou F. Hlz, tj. B. Fučík, F. Halas, P. Levit, V. Závada), ve 3. roč. bylo dvojčíslo 9–10 věnováno soudobé divadelní avantgardě, ve 4. roč. dvojčíslo 17–18 A. S. Puškinovi, v 5. roč. č. 6–10 památce zesnulého F. X. Šaldy, dvojčíslo 13–15 zesnulému V. Tillemu. V 2. roč. byly uspořádány dvě ankety, a to na témata česká jazyková kultura a společenský smysl literatury.

jm

Antonín Liška

* 27. 3. 1791 *Hrádek* u Sušice

† 16. 4. 1847 *Bochnia* v Haliči (Polsko)

Autor prozaického překladu Homérovy Iliady a Odyssey, příležitostných básní a teoretických prací prosazujících časomíru.

Syn pekaře. Rané dětství strávil v uherském Eisenstadtu, kam rodiče odešli za prací. Od 1798 žil v Bubenči u Prahy. Na Malé Straně navštěvoval farní, později hlavní školu (ředitel A. Pařízek), od 1804 gymnázium. Pro hmotný nedostatek byl 1805 nucen přerušit studia a jít do učení k provazníkovi. S podporou učitelů se

L. jako nadaný žák po roce na gymnázium vrátil. Od 1809 studoval tzv. filozofii, pak teologii, 1811 vstoupil do strahovského premonstrátského řádu. Jako kaplan působil krátce v Jihlavě. Pro nemoc byl odvolán zpět na Strahov, kde vykonával různé klášterní funkce a kázal; ve volných chvílích se připravoval k profesuře, kterou obdržel 1817 na gymnáziu v Žatci a 1819 v Jindř. Hradci. Studenty vychovával k vlastenectví, v mimořádných hodinách vyučoval češtině a sepsal učebnici českého jazyka. Z 1817–26 pochází také první L. básnické pokusy. 1824 dosáhl doktorátu pražské univerzity. 1826 byl jmenován správcem gymnázia v Bochni (západní Halič). Za svého více než dvacetiletého působení se zde zabýval českým překladem Homéra a klasickou filologií (rkp. *Lateinische Lectionen*, latinsko-německo-polský slovník aj.), byl členem Učené společnosti krakovské. Zemřel na součotiny.

L. vztah k české literatuře a jazyku se formoval již během studií, kdy na něho působili učitelé A. Pařízek, J. Nejedlý, B. Bolzano a J. Jandera i vlastenecký kroužek studentů kolem V. Hanky a J. N. Štěpánka. Pro Štěpánkovu divadelní družinu napsal 1811 původní historickou hru *Václav Nábožný* (prem. ve Stavovském divadle 1815 v úpravě J. N. Štěpánka), nedokončen zůstal druhý dramatický pokus *Eliška*. V prozodickém sporu puchmajerovců a jungmannovců stranil časoměrné poezii: publikoval příležitostně básně (časopisecky i samostatně) a podobně jako Vinařický prosazoval užití časomíry jako umělecky vyššího prozodického systému pro překlady z klasických jazyků. – L. hlavní literární význam spočívá v překladech Homérových eposů Ilias a Odyssea. Po prvních pokusech časoměrných (1828 čtyři zpěvy Iliady), vědom si nedostatečnosti svého básnického nadání, překládal pouze do prózy (1833 Ilias; 1838 Odyssea, vytištěna 1844 v Bibliotéce klasiků všech národů). Teoretické zásady překladu formuloval ve studii *Domněnky o zčeštění Homérovy Iliady* (Krok 2, 1831) a v posudku Vlčkova překladu Iliady (Krok 4, 1840). Podle L. bylo cílem překladu maximální vystižení ducha řeckého originálu, a to věrností překladu a užitím časomíry. Styk s Hankou a dobové nadšení pro RKZ se projevil v třetím L. požadavku, užit v překladu Homéra „staročeskoslovanské“ mluvy, tak jak ji představovaly RKZ (lexikon i gramatika). Vliv tohoto názoru se projevil v jazykové archaičnosti L. překladů.

ŠIFRA: Alcs (Krok 2, 1831). ■ PŘÍSPĚVKY in: Českoslav (1822, 1825); Krok (1831, 1840). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Vítání... Václava Leopolda knížete Chlumčanského, arcibiskupa pražského (B 1817); Příchoz jeho důstojnosti a velebnosti pana Vojtěcha Juhna do Jindřichova Hradce 31. 1. 1826 (B, Jindř. Hradec 1826; též lat.); Rede am glorreichen 64. Geburtsfeste Franz I. (Bochnia 1832); Adventus Francisci de Pavla Pištek episcopi dioeceseos tarnoviensis, celebratus Bochniae die 8. Maji 1834 (B, Bochnia 1834). – *Překlad*: Homérova Odyssea (1844). – *Ostatní práce*: Elementarunterricht in der böhmischen Sprache (Jindř. Hradec 1821); Kleines lateinisch-deutsch-polnisches Wörterbuch (1835). ■ SCÉNICKY. *Hra*: Václav Nábožný, vejvoda český (1815). ■ KORESPONDENCE: J. Pospíšil: Z dob vlasteneckých (J. Pospíšilovi z 1835, 1837, 1844 o překl. Homéra; 1885). ■

LITERATURA: ● nekrology: an., Poutník 1847, s. 192; an., Květy 1847, s. 244; B. J. (Jablonský), Pražské noviny 20. 5. 1847 ●; J. Bartocha: O starších překladech velebánsi Homérových u nás, LF 1881; F. Strojček in Jak se probouzel Jindřichův Hradec (1930); an.: Homér oslaví u nás svoje sté narozeniny, ELK 1940, č. 7; M. Hýsek: Zapomenutá hra o sv. Václavu, in Literární besedy (1940).

lk

Josef Liška Doudlebský

* 19. 3. 1896 *Doudleby nad Orlicí*

† 30. 3. 1966 *Aš*

Dramatik, převážně autor nenáročných veseloher a her se zpěvy.

Syn koželužského dělníka. Vychodil měšťan. školu a vyučil se drogistou ve Vamberku; před první svět. válkou pracoval v drogerii v Prostějově (už zde se věnoval ochotnickému divadlu a hudbě). 1915 narukoval (byl u lékařské služby, zejm. v Haliči), v srpnu 1918 se vrátil domů, v Prostějově byl zatčen pro urážku veličenstva. V meziválečné době žil většinou v Doudlebech n. Orl. (ve 20. letech se dočasně osamostatnil jako drogista v Hradci Král., později pracoval několik let v chemických a kosmetických laboratořích Eva v Praze), zabýval se zde obchodem, hlavně s kosmetikou, a věnoval se ochotnickému divadlu, organizování zábavných pořadů a psaní divadelních her. 1946 přesídlil s rodinou do Aše, kde pracoval jako úředník textilních závodů a vyvíjel osvětovou činnost (zejm. v divadelním ochotnickém spolku Deyl, pro jehož repertoár i psal).

L. D. byl plodným autorem nejrůznějších dramatických textů (příležitostné hry, veselohry, frašky, aktovky, kabaretní pásma), vydávaných v době předmnichovské republiky a v prvních letech protektorátu v tehdejších divadelních agenturách a nakladatelstvích (firmy A. Neubert, E. J. Rosendorf a zejm. F. L. Šmíd a spol. v Soběslavi, s jimiž majiteli byl L. spřízněn) a určených především ochotnickým souborům a menším divadelním společenostem. Typickým rysem byla jejich snadná proveditelnost na malých, technicky nevybavených jevištích a přizpůsobivost vkusu širokému publiku, která se projevovala obratným spojováním konvenčních komických prvků se sentimentálními motivy dramatického děje. L. do něho věleňoval i řadu aktualizujících narázek a satiricky pojatých dílčích motivů (např. údajné příživnictví modernistických umělců a nerozumitelnost jejich děl ve veselohře *Láska se neptá*) nebo přímo využíval některých dobově působivých témat (ženská emancipace, problémy hospodářské krize, meziplanetární lety) v žánru „utopicko-satirické“ či „groteskní“ veselohry (*Roku 1950, Bratři z Marsu*). Výjimečně se pokusil i o vážné sociálně problémové drama: vedle hry o osudech pronásledovaných válečných zběhů, ukrývajících se na českém venkově (*Zelená garda*), která byla určena k provozování při slavnostních příležitostech první republiky a konstrukcí svého děje demonstrovala smírné řešení národního odboje i revolučnosti vůbec, to bylo zejména drama z doby hospodářské krize *Ničema*, zachycující morální dilema počestného chudáka, hnaného bídou a vydíráním ke zločinu, a naplněné debatami o bezvýhodném stavu „politicky rozeštvávaného“ lidu. Ovlivněn oblibou operety se L. D. ve 30. letech silněji orientoval k tomuto žánru (*Cigánečka, Ilončin román, Písničko, písničko česká, Pěta tulák*); byl zručným hudebníkem a v některých případech skládal ke svým textům, jež označoval nejčastěji jako hra se zpěvy, i melodie, které si dával hudebně aranžovat. Vedle obvyklé operetní komiky a dějových i charakterových klišé obsahují práce L. D. – zejména z doby ohrožení republiky – i sentimentální oslavy krás domova a ušlechtilé citovosti českého charakteru (*Děvčátko z lesů*) a propagaci brannosti jako přípravy k obraně vlasti (*Cestička k nebi, Když večerka zní*). V rukopise zůstalo torzo románové trilogie *Tři generace*.

PSEUDONYM: J. L. Doudlebský. ■ PŘÍSPĚVKY *in*: Čes. slovo (východočeská mutace); Orlické proudy; Orličan (obojí Kostelec n. Orł.). ■ KNIŽNĚ. *Divadelní texty*: Lupiči (D b. d., 1927); Dobrodružství svatojánské noci (D b. d., 1927); Divadelní ochotnický spolek Svornost (D 1927); Holka jako buk (Naše zlatá Mary) (D 1927); Pouto nejsilnější (D b. d., 1928); Růže prerie (Přesazená růže prerie) (opereta, 1928); Pan domácí se zmýlil neboli Zmýlená pana domácího (Žárlivý manžel v koši) (D, b. d., 1929); Zelená garda (Vojno, povol!) (D b. d., 1929); Roku 1950 (Pod vládou něžného pohlaví) (D 1929); Mrška aneb Či je Libuše a Šárka? (D b. d., 1929); Dvě Laurinky (Není Laurinka jako Laurinka) (D b. d., 1929); Rozervané hnízdo (D 1929); Hřích mládí (D b. d., 1930); Továrníkova dcera (Láska a kapitál) (D b. d., 1930); Silvestrovská aktovka (Když němý hraje s sebou...) (b. d., 1930); Páter Josífek (D b. d., 1930); Když zněly zvony vánoční (Jeho nejlepší dívenka) (D b. d., 1930); Cigánečka (opereta, 1930, hudba J. R. Frey); Smolař (D 1930); Princezna Máša (opereta, 1930); Láska se neptá (D 1931); Ilončin román (opereta, b. d., 1931, hudba R. Piskáček); Otrokyň lásky (D 1931); Zlodějská historie (Kšeft Aloise Švindlstajna) (D 1931); Růžová záře (D 1932); Moderní harlekýn (kabaretní pásmo kuleťů, písní a šansonů, 1932, hudba J. R. Frey); Osada zamilovaných (opereta, 1933); Pijavice (D 1933); Kamarád čert (D pro ml., b. d., 1933); Komédie plná strašidel (D 1933); Na Silvestra u soudu (D 1933); Tajemství půlnoci (D 1933); Mikuláš aviatik (scénka, 1933); Šlakovitá historie (D 1933); Cestička k nebi (opereta, 1934, hudba J. L. D.); V naději (Veš v kožichu) (D b. d., 1934); Ničema (Bojiště života) (D b. d., 1934); Písníčko, písníčko česká (Kouzlo české písně) (opereta, 1935, hudba patrně J. L. D.); Bratři z Marsu (Výlet do stratosféry) (D b. d., 1936); Cestička k nebi (opereta, b. d., 1936, hudba J. L. D.); Péťa tulák (opereta, b. d., 1936, hud. aranžmá R. Malátek); Šlakovitá historie (Americký soubor) (D 1937); Když večerka zní (Pěšáci, pěšáci) (opereta, b. d., 1938, hudba J. L. D.); Procitnutí Jana Bodláka (aktovka, 1938); Kytička pro štěstí (U tří bručounů) (D b. d., 1939); Děvčátko z lesů (opereta, 1941, hudba patrně J. L. D.); Naši paličáci (Anča z valšínského mlýna) (D b. d., 1941); Lékárna U dvou andělů (Srdce na rozcestí) (D 1947); – (texty s nezjištěným vrocením): Děvče ze zlatého kaňonu (opereta, hudba J. L. D.); Hajný v lese usnul (kabaretní pásmo); Nedejte se nacytat! (D); Osada zamilovaných (Ato, nevolej...) (opereta, melodie J. L. D., hud. aranžmá R. Malátek); Písníčka ze všech nejkrásnější (D); Růžová záře (D); Srdce a plamen (Srdce na kovadlině) (D); Štěstí nečeká (Chytit štěstí za pačesy) (D); Tajemství Červeného mlýna (D); Zlatá lavina (Žena bez srdce) (D). ■ SCÉNICKY. *Hry a kabaretní pásma* (převážně po 1945): Kovář Petráček; Nedejte se nacytat!; Plameny zkázy; Podzim ženy; Poklad nejzácnější; Stíny minulosti; Ve stínu lesa.

Věra Lišková

* 19. 10. 1910 Švábenice u Vyškova
† 20. 11. 1944 Brno

Literární kritička a historička, zabývající se převážně českou prózou.

Provd. Traubová. Jediná dcera zámožné měšťanské rodiny, žila od dětství s rodiči v Brně. Od 1920 studovala na reformním reálném gymnáziu v Brně-Králově Poli. Po maturitě odjela v létě 1928 do Paříže, kde pobývala až do konce roku. Od 1929 studovala na filoz. fakultě Masarykovy univerzity v Brně zejm. českou a francouzskou literaturu u A. Nováka a P. M. Haškovec (doktorát 1934 prací *Studie o próze Antonína Sovy*). Po doktorátu se provdala a žila s manželem v Brně; existenční zajištěnost jí dovolila věnovat se volně kritické a vědecké práci. Zahynula tragicky při náletu na Brno, kdy byl zničen i rukopis její první velké práce, monografické studie o epice J. Zeyera.

L. začala brzy po doktorátu z podnětu A. Nováka psát literární kritiky do Lidových novin; kritiky i větší studie tiskla později hlavně ve Slovu a slovesnosti. Ve svých pracích se zabývala zejména novější českou prózou, kterou sledovala v širokých souvislostech a paralelách s evropskými literaturami, zejména francouzskou a anglickou. Od zájmu soustředěného k jedinečnosti autorovy umělecké osobnosti a k jednotlivým tvarovým rysům jeho díla (zejm. kompozice) dospívala k pojetí literárního díla jako dynamické souhry sil, které jí otevíralo cestu k sblížování s literárněvědným strukturalismem.

PŘÍSPĚVKY *in*: Kalendář paní a dívek českých 1942/43 (1942); Lid. noviny (1935–40); sb. Morava A. Novákoví (1941); Naše doba (1935); Slovo a slovesnost (1940–43); sb. Strážce tradice (1940); – posmrtně: sb. Ženy na Moravě (1949). ■ KNIŽNĚ. *Práce o literatuře*: Posmrtný odlitek z prací V. L. (1945, ed. M. Součková, B. Havránek; s bibliografií prací). ■ USPOŘÁDALA A VYDALA: K. Světlá: Povídky (1940, s obsáhlou studií Umělecká osobnost K. S.). ■

LITERATURA: B. Havránek, J. Mukařovský, M. Součková *in* Posmrtný odlitek z prací V. L. (1945); J. Hrabák: Za V. L., List Sdružení mor. spisovatelů 1946, s. 147; ● ref. Posmrtný odlitek...: J. Janů, Svob. noviny 23. 11. 1945; A. Hrubý, KM 1946, s. 130; ok (O. Králík), ČMM 1947, s. 400 ●.

Ivo Liškutín

* 10. 5. 1906 *Tvarožná* u Brna† 3. 11. 1985 *Brno*

Literární kritik a historik v oboru germanistiky a bohemistiky, divadelní referent, středoškolský pedagog.

VI. jm. Jan Liškutín. – 1919–27 studoval na arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži, 1927–32 češtinu a němčinu na filoz. fakultě v Brně (profesoři A. Novák, J. Krejčí), ve škol. roce 1932/33 byl jako stipendista na univerzitách v Berlíně a Heidelbergu, 1934 získal na brněnské univerzitě doktorát filozofie prací *Das Todesproblem in Thomas Manns erzählenden Schriften*. 1933–34 byl zatímním profesorem češtiny a němčiny na reálce v Novém Městě na Mor. a na reál. gymnáziu v Jihlavě, po vojenské přeženčí službě (1934–36) působil jako profesor v Brně, nejprve na gymnáziích, od 1941 na mužském a od 1945 na ženském učitelském ústavu, od 1948 opět na gymnáziích, od 1952 na večerním gymnáziu a střední škole pro pracující; od 1965 učil němčině a švédštině na jazykové škole a po odchodu do důchodu (1973) zde ještě pracoval v částečném úvazku. Mimoto byl v první polovině 30. let činný jako literární, v 40. letech jako divadelní referent; věnoval se také přednáškové činnosti. 1939 byl jmenován (s F. Kožíkem a R. Habřinou) členem dramaturgického sboru Zemského divadla, po válce byl členem dramaturgické rady Nár. divadla v Brně, tehdy také externě vyučoval dramaturgii na brněnské konzervatoři.

L. psal zpočátku referáty o soudobé německé literatuře a jejich českých překladech, někdy také o novinkách domácí beletrie. Působením svého učitele A. Nováka přijal tradicionalistickou koncepci literatury s vůdčí ideou záchovy a rozvoje její národní specifičnosti a takto zaměřen se za svého studijního pobytu v Německu zajímal o nacionálně orientovanou tvorbu. Ve fejetonech a referátech zasílaných do Lidových novin zachytil z pohledu očitého svědka fašizaci tamního kulturně politického života, zejména změnu poměrů na univerzitě, poukazyval na negativní jevy, hlavně na rasovou diskriminaci a kulturní vandalství, zároveň však v kladném smyslu konstatoval vzmach národní energie a aktivity. Ve stati publikované v Lumíru usiloval vysvětlit ideové kořeny „nového Německa“ a informovat o jeho oficiální literatuře, jež podle jeho mínění byla u nás neprávem pře-

hlížena a odmítána; svou proklamaci operující vágními formulacemi a propagandistickou terminologií (včetně pojmu „asfaltová literatura“ vztahovaného v protikladu k literatuře „půdy a krve“ na tvorbu nedostatečně vyjadřující „duši Německa“, tj. především na literaturu levicovou a protifašistickou) se dostal do ostré polemiky s O. Fischerem, V. Jirátem, A. M. Pišou, B. Václavkem aj. Později L. kriticky téměř nevystupoval. K propagaci soudobé německé literatury přispěl doslovy k překladům (H. Carossa: Lékař Gion, R. Jancke: Fridrich a Sofie) a obsáhlým, ale faktograficky neúplným a tendenčně pojatým přehledem českých překladů z němčiny za poslední dvacetiletí, převážně se však věnoval literární historii. V pracích zaměřených na česko-německé literární vztahy pojednal o vlivu Novalisových Učedníků saiských na pedagogické a filozofické názory J. E. Purkyně, znovu pak obecně o ohlasu Novalise v českém prostředí (též doslov k edici jeho poezie Ryzí květ); vztahovou problematiku sledoval v díle B. Němcové a věnil ji i do statí věnovaných odkazu A. Nováka. Analyzoval také Máchovu historickou prózu, neznaje však poslední objevy, mylně vyložil genezi Valdic. – Od sklonku 30. let referoval o brněnském divadle.

ŠIFRY: IL, Ivo L. ■ PŘÍSPĚVKY in: Akord (1930); Brázda (1941, Česká nakladatelství a němečtí autoři a Český překladatel a německý originál, obojí i sep. s tit. Český dnešek z zrcadle básnických překladů z němčiny); alm. Chudým dětem. Z doby B. Němcové 1, 2 (1941 Německé sousedství v době B. N., 1945 B. N. – dramaturgie jejího života, díla a osudu); sb. In memoriam A. Nováka (1940, Myšlenka smrti v kritickém díle A. N.); Lid. noviny (1930–34, lit. ref. a FF); Lumír (1932–39; prosinec 1933–leden 1934 Nové Německo, 1934 Asfaltová literatura); sb. K. H. Mácha. Osobnost, dílo, ohlas (1937, Dva zlomky historické prózy Máchovy); sb. Morava A. Novákoví (1941, Vztah A. N. k německosti a k Německu); Nár. listy; Naše věda (1937); sb. J. E. Purkyně 1787–1937 (1937, J. E. P. a Novalis, i sep.); Rozpravy Aventina (1932); Řád (1943–44); Venkov; Výhledy (1941, Novalis a doba současná a Proud naší doby pod hladinou básnických překladů z němčiny); sb. Za A. Novákem (1940, Na paměť A. N.). ■ KNIŽNĚ. *Práce o literatuře*: A. Novák, literární kritik a historik (1940, s D. Jankem); Čím nám může být Novalis (b. d., 1940, sep. studie z Novalis: Ryzí květ). ■ *RE-DIGOVAL sborníky*: Za A. Novákem (1940), Morava A. Novákoví (1941). ■

LITERATURA: ● polemika o L. stať Nové Německo: B. V. (Václavek), Index 1934, s. 39;

Liškutín

J. J. P. (Paulík), RA 9, 1933/34, s. 87; P. Eisner, RA 9, 1933/34, s. 95; L. (P. Levit), LUK 1934, Informace č. 2, s. 10; V. Jiráť, LUK 1934, Informace č. 5, s. 33; O. Fischer, LidN 8. 4. 1934; AMP. (A. M. Píša), PL 15. 4. 1934; A. Novák (obhajoba L. stanoviska), Lumír 60, 1933/34, s. 321; amp. (A. M. Píša), PL 6. 5. 1934 a (šifra AMP) PL 10. 6. 1934 ●;● ref. sb. K. H. Mácha (též o přísp. L.): Kaj. (K. Janský), LitN 9, 1936/37, č. 18; A. Grund, LidN 26. 6. 1937; K. Polák, Naše věda 1938, s. 268 ●;● ref. A. Novák, lit. kritik a historik: Dr. Jar. B. (Borecký), Zvon 40, 1939/40, s. 601; Hk. (J. Holeček), Naše zprávy 1940, č. 45 ●; K. Polák: Strážce tradice? (též o L. statích Na paměť A. N. a A. N., lit. kritik a historik), KM 1940, s. 337; S. V. (Verner): Čtyři novalisovské publikace (též o L. stati v knize Ryzí květ), Naše doba 48, 1940/41, s. 565; S. Sahánek: ref. J. E. Purkyně a Novalis, Naše věda 1941, s. 116; K. Polák: ref. sb. Morava A. Novákovi, KM 1942, s. 131; ● ref. Český dnešek v zrcadle básnických překladů z němčiny: F. Tichý, LidN 25. 1. 1942; A. Skoumal, Rád 1942, s. 253 ●.

et

Literárněhistorická společnost

1934–1954

Odborná společnost s úkolem podporovat literárněvědné bádání, zajišťovat jeho mezioborový styk a šířit poznatky v širším okruhu zájemců o dějiny literatur.

Úřední název *Literárněhistorická společnost československá v Praze*. Byla založena 1934 s posláním pečovat o rozvoj české literární historie s přihlédnutím k literaturám slovanským a v souvislosti s příbuznými obory (estetika, filozofie, dějiny výtvarného umění, teatrologie, muzikologie); chtěla sdružovat i zájemce z řad spisovatelů a překladatelů a milovníky literatury. Ustavující valné shromáždění se konalo 27. 4. 1935, první přednáška byla však již 16. 1. 1935 (M. Weingart: Metodický ráz literárněhistorické vědy). Iniciátorem L. s. byl především A. Pražák, dále J. Horák a K. Krejčí, kteří také stáli v čele prvního výboru. Za okupace se A. Pražák a K. Krejčí svých funkcí vzdali. Předsedou byl zvolen K. Svoboda; místopředsedou byl V. Jiráť, po jeho smrti F. Wollman, jednatelem J. B. Čapek, později A. Karasová. Členy výboru v různých obdobích byli A. Bejblík, J. Brambora, J. B. Čapek, A. Grund, J. Heidenreich-Dolanský, K. Janský, V. Jiráť, A. Karasová, J. Š. Kvapil, J. Moravec, K. Polák, J. Thon, V. Tichý. Čestnými členy byli jmenováni

A. Pražák, K. Sezima, F. Strejček, K. Svoboda, J. Thon a F. Wollman. Při L. s. byl ustaven Divadelní odbor vedený F. Pujmanem, sekce J. Arbesa a J. Zeyera. Působení L. s. skončilo 1954. Na její práci navázala Literárněvědná společnost při ČSAV.

Těžiště působnosti L. s. spočívalo v pravidelných přednáškách konaných dvakrát měsíčně. Témata přednášek byla rozmanitá; nezřídka však tvořila celky soustředěné k určité problematice i celé cykly zaměřené k teorii literární historie a literární vědy (H. Cysarz, J. Heidenreich-Dolanský, K. Krejčí, M. Weingart), k jednotlivým údobím české literatury (baroko, renesance, biedermeier aj. – V. Bitnar, V. Jiráť, K. Krejčí, F. X. Šalda, M. Weingart), k problematice periodizace (J. Brambora, A. Novák, J. Popelová, L. Svoboda); vývoj české kritiky sledoval cyklus dvanácti přednášek, uskutečněný ve větší časové rozloze (F. Götz, A. Hartl, J. Lormanová, K. Polák, A. Pražák, F. Strejček aj.). Čtyři diskusní večery byly věnovány sborníku Čtení o jazyce a poezii (1944). O literárních druzích přednášeli O. Friš, K. Krejčí, R. Lužík, K. Polák, V. Tichý, L. Varel. Cizími literaturami a komparatistickou problematikou se zabývala vystoupení K. Bittnera, O. Donatha, J. Heidenreich-Dolanského, J. Horáka, K. Krejčího, J. Rypky, A. Straky aj., k problematice překladu hovořili P. Eisner, R. Havel, J. Jedlička, P. Poucha, J. Rypka, V. Skalička, K. Svoboda, V. Tichý, O. Vočadlo, Č. Vránek aj. V období okupace byla řada přednášek věnována literárněhistorické bibliografii. Často byly pořádány večery k jubileu významných autorů (B. Balbín, V. F. Durych, P. J. Šafařík; J. Arbes, A. Jirásek, I. Olbracht, J. V. Sládek, J. Zeyer aj.). O divadle hovořili M. Očadlík, J. Port, F. Pujman, O. Srbová aj., o dětské literatuře J. Kunc, R. Lužík aj. Vedle přednášek se L. s. zabývala i činností publikační. 1940 vydala k počtě svého zakladatele sborník Albert Pražák 1880–1940, t. r. vyšel i sborník O českou literární kritiku s příspěvky V. Bitnara, J. B. Čapka, F. Götze, J. Karáska ze Lvovic, J. Lormanové, M. Maralíka, K. Poláka, A. Pražáka a K. Svobody. Divadelní odbor vydal spolu s Lidovým divadlem Nejstarší české hry divadelní (1941) a Calderónovu komedii Dáma skřítek v překladu J. Hořejšího (1941). 1947 začala L. s. vydávat časopis Slovesná věda; za šéfredaktorství A. Pražáka vyšlo pět ročníků.

LITERATURA: K. Krejčí: Literárněhistorická společnost československá, *Slavia* 14, 1936/37, s. 283; K. Sezima in *Z mého života* 3 (1946); A. Karasová, J. Brambora: Přednášky L. s. 1935–1945, *Slovenská věda* 1, 1947/48, s. 54; A. Karasová: Přednášky L. s. 1945–1950, *Slovenská věda* 1951, s. 95 + K 50. výročí založení L. s., *ČLit* 1985, s. 263.

ak

Literární listy (1, 1865) viz **Kritická příloha k Národním listům**

Literární listy (2)

1880–1899, 1903–1904

Časopis věnovaný výlučně literární kritice a teorii. Zprvu byl orgánem konzervativní tzv. moravské kritiky, později reprezentoval vývojový přelom v kvalitě myšlení o literatuře u nás; v 90. letech soustředil mladou kritickou generaci a ocitl se v čele zápasu za nové pojetí literatury.

Podtitul: 1880 (roč. 1) Kritická příloha ku časopisu *Národ a škola*; 1881 (roč. 2) Příloha ku časopisu *Národ a škola*; 1882 (roč. 3) *Orgán přátel české literatury*; 1883–97 (roč. 4–18) a 1903/04 (roč. 21) Časopis věnovaný zájmům literárním; 1898–99 (roč. 19–20) Časopis věnovaný moderní kritice literární. – *Redaktoři:* 1880–82 (roč. 1–3) F. M. Vrána, od č. 7 1882 F. Dlouhý; 1883–99 (roč. 4–20) F. Dlouhý (střídavě veden jako redaktor a vydavatel); 1903/04 (roč. 21) V. Dresler. – *Odpovědní redaktoři:* 1880–89 (roč. 1–10) J. F. Šašek, od č. 22 1889 J. Drbohlav; 1890 (roč. 11) J. Drbohlav, od č. 8 J. F. Havránek; 1891–92 (roč. 12–13) J. F. Havránek; 1893–99 (roč. 14–20) F. J. Frgal; 1903/04 (roč. 21) V. Dresler. – *Majitel a nakladatel:* 1880–89 (roč. 1–10) J. F. Šašek, od č. 22 1889 J. F. Šašek, vdova; 1890 (roč. 11) J. F. Šašek, vdova, od č. 19 J. F. Šašek; 1891–95 (roč. 12–16) J. F. Šašek; 1896–98 (roč. 17–19) F. J. Frgal; 1899 (roč. 20) firma Šašek a Frgal; vše Velké Meziříčí; 1903/04 (roč. 21) A. Šašek, Velké Meziříčí, od č. 13/14 V. Dresler, Praha. – *Periodicita:* 1880–82 (roč. 1–3) měsíčník, 1880 (roč. 1) 4 čísla od září do prosince, pak 12 čísel ročně; 1883–99 (roč. 4–20) čtrnáctideník, 24 čísel ročně, a to 1886–93 (roč. 7–14) od prosince do prosince následujícího roku, 1893–95 (roč. 15–16) od prosince do listopadu násl. r., 1895–99 (roč. 17–20) od listopadu do října násl. r.; obnovené L. l. byly označeny jako roč. 1 (21), 16 čísel od listopadu 1903 do srpna 1904.

L. l. věnované výhradně literární kritice začaly původně vycházet jako příloha pedagogického čas. *Národ a škola*. Obliba mezi učitelstvem a studentstvem, zejm. moravským, umožnila, aby se osamostatnily, nejprve ve volném svazku s mateřským časopisem a od 1883 (roč. 4) jako zcela nezávislá kritická revue. Vedle rozsáhlejších úvah otiskovaných vždy v čele čísla přinášely soupisy studií z ročenek středních škol, obsahovaly bohatý oddíl recenzí nazývaný nejprve *Kritiky*, pak *Posudky* a od 1888 (roč. 9) rubriku *Zprávy z ruchu literárního* s řadou časem obměňovaných oddílů: Úmrtí, Přehled původních prací časopiseckých, Přehled překladů do češtiny, Příspěvky životopisné, Zprávy časopisecké, Z literatur slovanských a cizích, Z literárních jednot, Zprávy spolkové, Pseudonymy českých spisovatelů a 1889–90 (roč. 10–11) Československá bibliografie (F. A. Urbánek) aj. Výraznou součástí L. l. se 1892–97 (roč. 13–18) stala i rubrika *Zasláno*, v níž se odehrávala řada polemik mladé generace.

Ze začátku se v L. l. projevoval silný pedagogický zřetel, neboť jejich cílem bylo orientovat především učitele a členy čtenářských spolků v soudobé české literatuře a hodnotit původní i přeloženou produkci podle etických, národně výchovných a filologických kritérií (škola F. Bartoše): „1. aby dílo nestranně a po zásluze posouzeno bylo, 2. aby lid náš ku zálibě v pěkném, ušlechtilém čtení pobádán byl.“ Velkou pozornost věnovaly L. l. literatuře pro děti a mládež a pracím určeným pro široké čtenářské vrstvy. Snaha přinášet ukázky původní poezie a prózy zůstala ojedinělá (roč. 2). Nový redaktor F. Dlouhý programově usiloval o objektivní, nezávislou kritiku, jejíž soud by byl opřen o věcnou argumentaci, a v prvních letech svého působení poskytoval místo příspěvkům nestejně úrovně a protichůdných názorů. Kolem poloviny 80. let se L. l. proměnily. Stará témata (problém specifčnosti národní literatury, lidovosti české literatury aj.) sice zůstala, ale noví autoři (F. Bílý, L. Čech aj.) o nich pojednávali s odbornou erudicí, svědčící o inklinaci k sociologickému pojetí kritiky. Vystupovali proti stranickému a osobnímu výkladu literárních děl a podrobovali je metodickému a soustavnému zkoumání. Čelný představitel tzv. moravské kritiky L. Čech aplikoval ve svých pracích nově literárněkritické metody, především francouzské, a jeho studie *Nová literární revoluce* (1886/87, roč. 7) podává obšírné zdůvodně-

Literární listy

ní realistického směru, zatímco naturalismus provází výhradami. Pojetí národní literatury jako odrazu konkrétního sociálního útvaru bylo podrobně rozpracováno ve studiích H. G. Schauera, které určovaly základní zaměření L. I. na přelomu 80. a 90. let. Ve studii O podmínkách i možnosti národní české literatury (1890, roč. 11) vyjádřil Schauer svou představu o svébytné funkci kritiky a jejím vysokém poslání v národním společenství. Autorský okruh se dále rozšiřoval (J. Arbes, V. Mrštík, J. Voborník aj.), čas. otiskoval překlady, zvl. z ruské kritiky a o ruských autorech (A. M. Skabičevskij aj.). Nejiniciativněji zasáhly L. I. do literárního dění v 90. letech, kdy z nich mladá průbojná literární generace vytvořila významnou kritickou základnu. Jako nejvýraznější autor zde po celá 90. léta působil F. X. Šalda (kritický debut *Syntetism v novém umění*, 1892, roč. 13; Překlad v národní literatuře, 1893, roč. 14; obšírné recenze vyvolávající často polemický ohlas, zvl. kritika Vrchlického epigonů A. Klášterského a A. Škampy). Vedle něho s L. I. systematicky spolupracovali další tvůrci české moderní literární kritiky J. Karásek, F. V. Krejčí, Arn. Procházka, J. Vodák, J. Vorel aj. Nekompromisní odmítání dogmatických, normativních kritických soudů a úsilí o významnější postavení kritiky v národním písemnictví a o zvědeckění kritických metod, navazující na podněty francouzských teoretiků umění (J. M. Guyau, E. Hennequin, H. Taine) a uplatňované v praxi v podobě ostrých kritických odsudků, vzbuzovaly nesouhlas v konzervativních uměleckých kruzích i mezi staršími spisovateli, takže se mladí ocitali v prudkých polemikách. Zvláště zásadní charakter měly stati šifry π (F. Patočka) a F. X. Šaldy *Literární kapitoly o poslání kritiky* (1892, roč. 13) namířené proti vystoupení J. Kvapila v *Hlasu národa*, článek A. Procházky *K našim posledním bojům literárním a „literární revoluce“* (1895, roč. 16), v němž se zápasy mladé generace označují jako boj o svobodu přesvědčení nejen s literárním, ale i politickým dosahem, Šaldova polemika s *Časem* o původu a rázu symbolismu podněcená jeho povídkou *Analýza* (1892, roč. 13), Šaldova polemika s F. Roháčkem z *Nivy* o tzv. bezprogramovost L. I. (programovost chápe Roháček jako příslušnost k určitému literárnímu směru), a konečně polemiky s Lumírem, jenž bránil některé kritizované autory. V nich hl. F. X. Šalda a J. Karásek odpovídali na útoky Lumíru

(zejm. na satiru J. Vrchlického *Sláva západu*, otištěnou pod pseud. Josef Vocásek; na označení mladé kritiky za „voj housenek, jenž se živí ohlodáváním cizích zahrad“, reagovaly L. I. kolektivním pseudonymem *Housenkáři*). V 90. letech otiskovaly L. I. dále teoretické úvahy původní i přeložené, soustavně sledovaly knižní produkci v podrobných rozborech, jež dospívaly k zásadnějším zobecňujícím závěrům. Vším tím se zformovaly v ohnisko neaktuálnějšího soudobého literárního dění. Koncem 90. let se v nich objevila jména představitelů nejmladší kritické generace (A. Novák, K. Sezima, O. Šimek, O. Theer). Ti pak v obnovených L. I., vycházejících necelý rok, tvořili spolu s dalšími (V. Dresler, J. Rowalski, tj. A. Bačkovský aj.) hlavní okruh přispěvatelů. – Tehdy se L. I. autorským obsazením těsně přimykaly ke Kruhu českých spisovatelů, přetiskly např. podstatnou část jeho brožury *Národní divadlo a české drama*, vytýkající vedení divadla (dramaturg J. Kvapil, lektor J. Lier, ředitel G. Schmoranz) přehlížení mladých autorů. Rubrika *Kronika*, jež sledovala aktuální kulturní dění a stala se autorskou záležitostí K. Sezimy (pseud. Neždanov), je pak naplněna hlavně polemikami o tuto brožuru s týdeníkem *Slovo* (tzv. podpisová aféra o oprávněnosti podpisu F. X. Šaldy pod brožurou, jež navzájem rozvedla K. Sezimu s F. X. Šaldou) a četnými dalšími spory (s *Rožkovým čas. Srdce*, s lit. spolkem *Máj*, kolem Lošťákových článků *Papírová pyramida* útočících na J. Vrchlického a kolem Sezimova románu *Pasiflora*). – Mezi autory prvních ročníků převažovali moravští učitelé a univerzitní studenti: F. Bačkovský, F. Bayer, J. Berger, M. Blažek, V. Brandl, A. Breindl, F. Dlouhý, J. Donat Pelhřimovský (i jako Donat P-ý), Al. Dostál, K. V. Dvořák, C. L. Frič, L. Frič, J. Funtíček, F. P. Hnilička, J. K. Hraše, V. Hübner, E. V. Hynek, E. Jelínek, A. J. Ježorko, A. Klikar, F. V. Kodým, J. V. Krezar (též jako J. V. Peckovský), V. Kučera, G. J. Lašek, E. Ludvík, E. Musil Daňkovský, J. Penížek, H. Pittauer (i jako P. I. Tauer, -aue-), B. Popelka, K. V. Rais, F. Roháček, F. J. Rypáček, O. Sadovský, V. Schwab (pseud. V. Š. Šilván), A. Schwab Polabský, J. Soukal, J. Spáčil (Žeranovský), J. A. Šrůtek, J. A. Voráček jako Alois Siola, F. M. Vrána (i jako Miloš Velenský, Fr. M. V.), J. Vycpálek, F. V. Vykoukal (i šifra F. V. V.), B. Wildt, B. Žalud (i šifra B. Ž.) aj. Ve 2. roč. otiskli básně J. V. Hrubý, Jan Hudec, E. Musil

Daňkovský, K. V. Rais, O. Sadovský, J. Spáčil Žeranovský, V. Veverka a F. M. Vrána, prózu J. Donat (též Donát) Pelhřimovský, C. L. Frič, E. Jelínek, J. K. Hraše (též Hráše), F. Hrnčič, E. Ludvík (jako Jan Ruda), J. Smítal, J. Soukal, F. Stránecká, J. Šádek, K. V. Tuček a F. M. Vrána. V 2. polovině 80. let se okruh přispěvatelů značně proměnil. Ze starších to byl především redaktor F. Dlouhý (i jako Fr. Pražský, A. F. Tichý, F. J. Vrba, J. F. Vrba, A. F. T., F. J. V., Fr. P., -ý), který zůstal autorem L. I. po celou dobu jejich vydávání; k němu se pak přidali F. J. Andrlík (pseud. Vilém Rokos), J. Arbes, J. M. Bakalář Srbecký, J. Bartocha, V. Bezděk (i šifra Vl. B.), F. Bílý (i šifry Bý, Fr. Bý, ý, -ý), L. Čech (i jako Č.), V. Černý, L. Domečka, J. Durdík, K. V. Dvorský, A. Filipi, J. Herben, V. Hladík, I. Hořica, J. M. Hovorka, Tim. Hrubý, Č. Ibl, J. Jakubec, L. Janáček, J. Kabelík, K. B. Kadlec, F. Kameníček, J. N. Kapras, J. Koněrna (i pseud. J. Rozvaha), A. Koráb, H. Kosterka, J. Kouble, F. Koudelka, A. Krecar, F. Kretz, A. Lang, J. Loriš, P. Marek, J. K. Martínek, A. Mattuška, F. Menčík, I. Mráz, V. Mrštík, J. Nováček, J. V. Novák (i jako JNk), T. Nováková (pseud. N. T. Feodorovič), F. Patočka (šifra π), J. Polívka, F. S. Procházka, V. Řezníček, K. Sázavský, J. K. Sejkorka, H. G. Schauer (i jako Astur, H. G. Sch., Sch.), J. Slavkovič, J. K. Stařechovský, L. Šolc, V. Špaček, K. Štěpánek, F. Šujan, F. Táborský, K. Tieftrunk, J. Váňa, V. Vávra, V. Vítězný, J. Voborník, A. J. Zavadil aj. V 90. letech vytvořili hlavní skupinu spolupracovníků J. Blokša, J. V. Bohuslav, S. Bouška, E. Čenkov, V. Flajšhans, J. Karásek, J. A. Koráb, K. Kotouček, F. V. Krejčí (i šifra kč.), K. Křivý (i šifra K. K.), J. Máchal, J. Matějka, A. Novák, J. Peka, A. Procházka (i jako František Šmíd, Gabri, Gabriel Moton, Josef Suk, Karel Nový, Powa-ga, a-a, A-a, Alap, A. P., ap, Ap, Ar. Pr., Arzka, -b., Beta, -d, -ka, P. A., tp, Z., z-a., -zka, α , β , γ , δ , ϵ , η , ϱ , ς , o), A. Saturník, K. Sezima, F. X. Šalda (i jako Alfa, B. Ptáčník, Holas, Jan Holas, Pavel Kunz, Quidam, F. X. Š., P. K., Š.), O. Šimek, O. Theer (pseud. Otto Gulon), J. Úlehla, J. Vodák (i šifra jv.), J. Vorel, J. z Wojkowicz. (Všechna jména a šifry přispěvatelů L. I. se nepodařilo identifikovat; je možné, že jde zčásti o pseudonymy.) L. I. přinášely rovněž překlady studií a článků zahraničních autorů: J. S. Anněnkov, F. Arnstein, H. Bahr, V. G. Bělsinskij, L. Berg, P. D. Boborykin, G. Brandes,

M. K. Cebrikova, R. Doumic, R. W. Emerson, E. Faguet, J. M. Guyau, O. Hansson, E. Hello, E. Hennequin, P. Chmielowski, W. Jabłonowski, K. Kaszewski, A. Lange, M. Le Blond, J. Lemaître, E. Lie, O. Miller, G. Mourey, E. Pardo-Bazanová, L. Paschal, J. Péladan, A. Pelletier, V. Picca, A. Pilecki, S. Przybyszewski, G. Sarrazin, A. M. Skabičevskij, S. Słoński, W. Spasowicz, V. Spohr, M. Stirner, H. Taine, G. Tarde, L. N. Tolstoj, N. E. Trepka, I. S. Turgeněv, F. Vielé-Griffin, S. Volkonskij, A. I. Vveděnskij, V. Wiecek aj. V obnovených L. I. se objevila jména L. Arleth, A. Bačkovský (pseud. Jean Rowalski), E. Bém, A. Breska, A. Čermák, V. Dresler (i jako Václav D., V. D.), V. Dyk, P. M. Haškovec, F. X. Hodač, A. Hodek, H. Jelínek, J. Kamper, J. Lorenc, M. Marten, J. Matějka, A. Novák (i šifry A. N., Dr. A. N.), J. V. Prokop, K. Sezima (i pseud. Neždanov), Jos. Svoboda, L. Suchý, F. X. Šalda, O. Theer aj.; v překladech P. Adam, H. Bahr, J. Barbey d'Aurevilly, F. Blei, R. de Gourmont, H. Heine, H. von Hofmannsthal, G. Kahn, R. Kassner, F. Poppenberg aj. Dvě básně otiskl J. Opolský.

zt

Literární listy (3)

1923–1924

Odborný literární časopis, vedený spolupracovníky Moderní revue.

Podtitul: Časopis věnovaný zájmům literárním. – *Redaktor:* E. Lešehrad. – *Vydavatel:* F. S. Frabša, Praha. – *Periodicita:* měsíčník (s přestávkou v srpnu); 10 čísel od května 1923 do února 1924 (poslední sešit jako dvojčíslo).

Časopis přinášel bez beletristických ukázek původní příspěvky o literatuře: kritické a literárněhistorické stati i recenze většinou o českých autorech, zprávy z českého literárního dění, ukázky z korespondence zesnulých českých spisovatelů (rubr. *Relikviář*), bibliografii (Nosovského soupis časopiseckých článků týkajících se literatury v nejširším slova smyslu, a to za měsíc červenec a srpen 1923); zvláštní rubrika byla věnována také bibliofilii.

Časopis se přihlásil k Dlouhého Literárním listům z 90. let: chtěl kriticky, avšak nestranně

Literární listy

informovat o všech směrech v současné české literatuře. Svým důrazem na estetickou stránku literatury však v umírněnějším a méně vyhraněném duchu navazoval spíše na Moderní revui. Hlavním přispěvatelem byl J. Karásek (studie a recenze), jehož vůdčí postavení bylo dotvrzeno jeho obsáhlým portrétem od J. Marii; estetickou studií a řadou recenzí (ostře kritických zvláště k starší literární generaci) přispěl též K. J. Beneš, o problematice literárněhistorické psali F. Krčma a V. Martínek. Podle dobových ohlasů (v časopise citovaných) byla na L. I. zvláště ceněna rubrika *Relikviář*, sestavovaná E. Lešehradem, který se také nejvíc podílel na rubrice *Zprávy*.

pb

Literární noviny

1927–1941, 1946–1951

Nakladatelský a klubový časopis referující o knižním trhu a soudobém kulturním dění; otiskoval také básně a prózy.

Podtitul: 1930/31–1932 (roč. 5. č. 4 – roč. 6) Kulturní zpravodaj moderního člověka; 1934/35–1938 (roč. 7–11) Čtrnáctideník kulturního člověka (roč. 7 a 8 pouze v tiráži); 1939–1949 (roč. 12–18) Měsíčník pro literaturu a kulturní reportáž; 1950–1951 (roč. 19–20) Měsíčník Čtenářské obce Čs. spisovatele. – *Redaktoři:* 1927 (roč. 1) B. Mathesius (č. 1), V. Cháb (č. 2–10); 1930/31 (roč. 5) J. Hora, A. Hoffmeister; 1932 (roč. 6) J. Hora, A. Hoffmeister, E. Vachek; 1934/35–1935/36 (roč. 7–8) B. Mathesius s red. radou (do č. 4 roč. 7 red. rada uvedena jmenovitě: J. Hora, V. Knapp, A. M. Piša, F. Tetauer, V. Tille, E. Vachek); 1936/37 (roč. 9) M. Novotný s vydavatelskou radou; 1937/38 (roč. 10) M. Novotný; 1938–1941 (roč. 11–14) J. J. Paulík; 1946–1948 (roč. 15–17) M. Novotný, J. Weil; 1949 (roč. 18) M. Novotný, V. Stejskal; 1950–1951 (roč. 19–20) D. Šajner. – *Odpovědní redaktoři:* 1927–1930 (roč. 1–4) V. Kaplický; 1930/31–1935/36 (roč. 5–8) B. Janda; 1936/37–1937/38 (roč. 9–10) M. Novotný; 1938–1941 (roč. 11–14) J. J. Paulík; 1946–1948 (roč. 15–17) J. Weil; 1949 (roč. 18) V. Stejskal; 1950–1951 (roč. 19–20) D. Šajner. – *Vydavatelé:* 1927–1930 (roč. 1–4) Tiskařská, nakladatelská a vydavatelská akciová společnost Pokrok; 1930/31–1935/36 (roč. 5–8) Sfinx (B. Janda); 1936/37–1949 (roč. 9–18, č. 4) ELK; 1949–1951 (roč. 18, č. 5 – roč. 20) Čs. spisovatel, Praha. – *Periodicita:* 1927–1938 (roč. 1–11) čtrnáctideník; 1927

(roč. 1) od března do prosince 17 čísel; 1928 (roč. 2) od ledna do prosince 23 čísel (číslováno jako pokračování 1. roč., tedy č. 18–40); 1929 (roč. 3) od ledna do prosince 23 čísel; 1930 (roč. 4) od ledna do dubna 8 čísel; 1930/31 (roč. 5) od prosince do prosince 21 čísel; 1932 (roč. 6) od ledna do června 9 čísel; 1934/35 (roč. 7) od listopadu do srpna 18 čísel; 1935/36 (roč. 8) od září do srpna 22 čísel; 1936/37 (roč. 9) od října do srpna 21 čísel; 1937/38 (roč. 10) od září do července 18 čísel; 1938 (roč. 11) od září do prosince 3 čísla. 1939–1951 (roč. 12–20) měsíčník: 1939–1940 (roč. 12–13) od ledna do prosince 10 čísel; 1941 (roč. 14) od ledna do června 6 čísel; 1946–1951 (roč. 15–20) od ledna do prosince 10 čísel. Poslední dva svazky nemají číslo ročníku vyznačeno.

L. n. byly po celou dobu vycházeny nakladatelským časopisem, ale jejich obsah a podoba se v jednotlivých obdobích měnily podle zaměření redaktorů i nakladatelství. Původně byl list vydáván nakladatelstvím Pokrok a jeho náplň určoval V. Kaplický. Cílem bylo přiblížit literaturu širokým čtenářským vrstvám, „sjednati si stálý a živý styk s mnohatisícovou obcí čtenářskou“. *Informativní a pestrý časopis novinového formátu* poskytoval v drobných aktuálních článkách a poznámkách obraz soudobé knižní kultury, nakladatelské a knihupecké činnosti a problematiky. 2. ročník připojil k informacím zasvěcené referování a rozšířil svůj zájem na celou oblast kulturního dění. Přihlášení se k levé kulturní frontě bylo sjáto s důrazem na dobrou knihu pro lidového čtenáře. Velká pozornost byla věnována slovenské literatuře (J. Dvořák). 5. ročník obnovených L. n. (4. roč. byl 1930 po osmi číslech zastaven) změnil nakladatele (Sfinx) i redaktory. J. Hora, který již dříve s L. n. spolupracoval, určoval jako kritik a publicista ráz 5. a 6. ročníku. Čas. poskytoval více místa obsáhlejším statím a recenzím, přinášel překlady článků ze zahraničních kulturních časopisů a začal také otiskovat básně. Zabýval se i zásadními otázkami divadla a filmu a poučeně referoval o hudbě, tanci, výtvarnictví, rozhlasu, bytové kultuře aj.; značné místo věnoval diskusi o jazykové kultuře (roč. 5: J. Haller, I. Olbracht, P. Eisner, B. Mathesius aj.). B. Mathesius rozšířil okruh spolupracovníků, zejména kritiků (V. Černý, P. Eisner, F. Götz, M. Hlávka, V. Knapp, A. M. Piša, B. Polan, F. Soldan, V. Tille, E. Vachek aj.), a zdůraznil kritický ráz listu. Za jeho redigování byly L. n. polemičtější a političtější (v 7. roč. diskuse B. Mathesia s F. X. Šaldou o individualismu a kolektivismu, diskuse o surrealismu), publiko-